

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İK-YL-2007-0001

BİLGİ EKONOMİSİNDE ÖRTÜLÜ BİLGİNİN ÖNEMİ VE
REKABET AVANTAJI YARATMADA ÖRTÜLÜ BİLGİ
KAYNAKLARININ KEŞFİ: ŞİRİNCE'DE BİR
UYGULAMA

HAZIRLAYAN
Süleyman BOLAT

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Hulusi DOĞAN

AYDIN-2007

ÖZ

Bilgi, günümüzün toplumlarını etkileyen vazgeçilmez unsurlardan biridir. Rekabetin ve üstünlüğün temelini oluşturmaktadır. Özellikle taklidi zor, aktarılamayan ve ifade edilemeyen örtülü bilgi, rekabet avantajı yaratmada önemli bir güçtür. Bu çalışma bilgi, bilgi ekonomisi, örtülü bilgi, örtülü bilginin keşfi ve somutlaştırılması konularını kapsamaktadır. Ayrıca, bilgi teknolojileri ile Şirince'deki örtülü bilgi kaynakları arasındaki ilişki çalışmanın bir diğer önemli bölümünü oluşturmaktadır. Çalışmada nitel ve nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden anket tekniği kullanılarak, SPSS ile istatistiki analiz yapılmıştır. Sonuç olarak, bilgi teknolojilerinin Şirince'deki örtülü bilgi kaynaklarına etkisi söz konusudur.

ABSTRACT

Knowledge is one of the indispensable elements that affect current societies. It forms the basis of competition. Especially the tacit knowledge, whose imitation is difficult, which can not be transformed and verbalized, is an important force to create the power of competition. This study includes the subjects of knowledge, knowledge economy, tacit knowledge, the discovery of tacit knowledge and its embodiment. Furthermore, the relation between knowledge technologies and the resources of tacit knowledge in Şirince constitutes another important subject of our study. In this study, qualitative and quantitative research methods have been used. Among the qualitative techniques, survey technique has been used and statistical analysis has been done by SPSS. Consequently, the influence of knowledge technologies on tacit knowledge resources in Şirince has been discussed.

ANAHTAR SÖZCÜKLER / KEY WORDS

Bilgi Ekonomisi	: Knowledge Economy
Örtülü Bilgi	: Tacit Knowledge
Rekabet Avantajı	: Competitive Advantage
Bilgi Teknolojisi	: Knowledge Technology

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT	ii
ANAHTAR SÖZCÜKLER / KEY WORDS.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
GRAFİKLER LİSTESİ	xiii
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	xiv
1. GİRİŞ.....	- 1 -
1.1. Konunun Önemi.....	- 1 -
1.2. Çalışmanın Amacı.....	- 2 -
1.3. Çalışmanın Araçları, Yöntem ve Tekniği.....	- 2 -
1.4. Çalışmanın Hipotezi.....	- 2 -
1.5. Kısıtlar	- 3 -
1.6. Çalışmanın Kapsamı.....	- 3 -
2. BİLGİ EKONOMİSİ	- 4 -
2.1. Bilgi Kavramı.....	- 4 -
2.2. Bilgi İle İlgili Diğer Kavramlar	- 4 -
2.2.1. Veri	- 4 -
2.2.2. Enformasyon	- 5 -
2.2.3. Veri, enformasyon ve bilgi ilişkisi	- 5 -
2.3. Bilgi Ekonomisine Geçiş	- 6 -
2.3.1. Tarım toplumu.....	- 6 -
2.3.2. Sanayi toplumu.....	- 7 -
2.3.3. Bilgi toplumu	- 7 -
2.4. Bilgi Ekonomisinin Genel Özellikleri	- 8 -
2.4.1. Çekirdek/Yapısal dönüşüm özellikleri	- 8 -
2.4.1.1. Dijital çatı: elektronikleşme/sanal aleme geçiş süreci	- 8 -
2.4.1.2. Moleküler değişim: ekonomide bilgi işçiliği egemenliği	- 9 -

2.4.1.3. Hızlı ve etkin tabanlı yeni doku.....	- 10 -
2.4.2. Eylemsel Özellikler	- 10 -
2.4.2.1. Daha aracısız bir ekonomik ilişkiler ağı: üretici - tüketici aralığında daralma	- 10 -
2.4.2.2. Yenilik tabanlı teknoloji yayılımı.....	- 11 -
2.4.2.3. Ağ temelli dışa açılım	- 11 -
2.4.3. Kanıtsal özellikler.....	- 11 -
2.4.3.1. Beşeri (Entellektüel) sermayenin artan değeri	- 11 -
2.4.3.2. Ekonomik hareketliliğe etkisi.....	- 12 -
2.4.3.3. Üçlü hakim sektör: bilgisayar, iletişim ve eğlence sac ayağı.....	- 12 -
2.4.3.4. Bilişim faaliyetlerine yönelim: hizmet ağırlıklı üretim	- 13 -
2.5. Bilgi Ekonomisinin Yarattığı Etkiler	- 15 -
2.5.1. Mikro ekonomik etkiler	- 15 -
2.5.1.1. Daha düşük maliyetli üretim	- 15 -
2.5.1.2. Üretimde etkinlik/verimlilik artışı	- 16 -
2.5.1.3. Tüketici faydasının maksimizasyonu.....	- 16 -
2.5.1.4. Üretici kârının maksimizasyonu.....	- 17 -
2.5.1.5. Tüketim harcamalarındaki artış/ekonomik canlanma.....	- 17 -
2.5.1.6. Piyasa serbestliği	- 18 -
2.5.1.7. Öğrenim etkinliği: etkin birey anlayışı	- 18 -
2.5.1.8. Organizasyonel dönüşüm: bütünleşmiş bilgi girişimi	- 19 -
2.5.2. Makro ekonomik etkiler.....	- 20 -
2.5.2.1. Büyümeye olan etkisi.....	- 20 -
2.5.2.2. Finansal piyasalar üzerine etkisi.....	- 21 -
2.5.2.3. Dijital bölünme/gelir dağılımının dengesizliği.....	- 21 -
2.5.2.4. E-Ticaret etkinliği	- 22 -
3. BİLGİ EKONOMİSİNDE ÖRTÜLÜ BİLGİ.....	- 23 -
3.1. Birey Odaklı Örtülü Bilgi	- 23 -
3.1.1. Aktarım zorluğuna dayanma	- 24 -
3.1.2. Deneyim ve tecrübeye dayalı öğrenme.....	- 24 -
3.1.3. Usta-Çırak ilişkisi.....	- 25 -

3.1.4. Örtülü bilgi paylaşım sürecinin zamanla azalması.....	- 26 -
3.1.5. Taklit edilme ve rakiplerce görülme güçlüğü	- 27 -
3.1.6. Rekabet avantajı için temel oluşturma.....	- 27 -
3.1.7. Beşeri sermaye	- 28 -
3.1.8. Kullanımın test edilmesi ve kontrolü.....	- 29 -
3.1.9. Dışa yansımaya: davranışla ve eylemle ifade edilme	- 29 -
3.2. Yöre Odaklı Örtülü Bilgi	- 31 -
3.2.1. Coğrafi/Fiziki unsurlar: dış çevre.....	- 31 -
3.2.2. Tarihi unsurlar: geçmişe dayalı olma	- 32 -
3.2.3. Kültürel/Sosyal unsurlar	- 33 -
3.2.4. Yöreye özgülük: rekabet avantajı sağlama	- 34 -
3.3. Örtülü ve Açık Bilginin Dönüşüm Süreci	- 35 -
3.3.1. Sosyalleşme: örtülüden örtülüye	- 35 -
3.3.2. Dışsallaştırma: örtülüden açığa	- 36 -
3.3.3. İçselleştirme: açıktan örtülüye	- 36 -
3.3.4. Birleştirme: dıştan dışa	- 36 -
4. ÖRTÜLÜ BİLGİ KAYNAKLARININ KEŞFİ VE SOMUTLAŞTIRILMASI..	- 38 -
4.1. Örtülü Bilgi Kaynaklarının Keşfi.....	- 38 -
4.1.1. Kültürel unsurlar.....	- 38 -
4.1.1.1. Kültürün beşeri niteliği	- 39 -
4.1.1.2. Kültürün aktarılabilirliği	- 40 -
4.1.1.3. Ulusal değerlerin öne çıkışı.....	- 41 -
4.1.1.4. Kültürel mirasın gelişimi.....	- 42 -
4.1.1.5. Manevi unsurlar: din/inanış vb.	- 43 -
4.1.2. Tarihi unsurlar: geçmişten geleceğe aktarım	- 46 -
4.1.3. Doğal/Fiziki unsurlar	- 47 -
4.1.3.1. Kopyalanamama: fiziki/coğrafi çevre.....	- 47 -
4.1.3.2. Fiziksel çevre ve etkileşim	- 48 -
4.1.3.3. Fiziki çevre ve rekabet avantajı	- 49 -
4.2. Örtülü Bilgi Kaynaklarının Somutlaştırılması.....	- 49 -
4.2.1. Usta-Çırak etkileşimi: model alma.....	- 50 -

4.2.2. Hikâyeleştirme	- 51 -
4.2.3. Görüşme tekniği: yüz yüze etkileşim	- 52 -
4.2.4. Fotoğraf ile belgeleme	- 52 -
4.2.5. Yazılı kaynak haline getirme: kitap, makale, dergi vb.	- 53 -
4.2.6. Video/CD/DVD vb. olarak yayınlama	- 55 -
4.2.7. Belgesel oluşturma	- 55 -
5. ÖRTÜLÜ BİLGİNİN ALAN ARAŞTIRMASI UYGULAMASINA BİR ÖRNEK:	
ŞİRİNCE	- 57 -
5.1. Yöntem	- 57 -
5.2. Şirince.....	- 57 -
5.2.1. Tarihi unsurlar	- 58 -
5.2.2. Fiziki yapı	- 59 -
5.2.3. Dini unsurlar.....	- 60 -
5.2.4. Kültürel unsurlar.....	- 62 -
5.3. Araştırma Bulguları.....	- 63 -
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	- 139 -
ÖZET.....	- 144 -
SUMMARY	- 145 -
TEŞEKKÜR.....	- 146 -
KAYNAKÇA.....	- 147 -
ÖZGEÇMİŞ	- 156 -
EKLER.....	- 157-

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1. Dünyadaki İnternet Kullanımı ve Nüfus İstatistikleri	- 13 -
Çizelge 2. Türkiye’deki Gayri Safi Milli Hasıla’daki Sektör Payları (%) (Sabit Fiyatlarla).....	- 14 -
Çizelge 3. Dünya Hizmet İhracı (Milyar Dolar).....	- 14 -
Çizelge 4. Yaşa İlişkin Frekans Dağılımı	- 63 -
Çizelge 5. Eğitime İlişkin Frekans Dağılımı	- 65 -
Çizelge 6. Tecrübeye İlişkin Frekans Dağılımı	- 66 -
Çizelge 7. Usta-Çırak İlişisine Ait Frekans Dağılımı	- 67 -
Çizelge 8. Deneyime İlişkin Frekans Dağılımı.....	- 68 -
Çizelge 9. İfade Edilme Güçlüğüne Ait Frekans Dağılımı	- 69 -
Çizelge 10. Taklit Edilme Güçlüğüne İlişkin Frekans Dağılımı.....	- 70 -
Çizelge 11. Bireyselliğe İlişkin Frekans Dağılımı.....	- 71 -
Çizelge 12. Kültüre İlişkin Frekans Dağılımı.....	- 72 -
Çizelge 13. Fiziki Çevreye İlişkin Frekans Dağılımı	- 73 -
Çizelge 14. Dini Ögelere İlişkin Frekans Dağılımı	- 74 -
Çizelge 15. Geleneklere İlişkin Frekans Dağılımı.....	- 75 -
Çizelge 16. Somutlaştırmaya İlişkin Frekans Dağılımı	- 76 -
Çizelge 17. Soru 1’e İlişkin İstatistikler	- 78 -
Çizelge 18. Soru 1’e İlişkin T Testi Sonuçları	- 78 -
Çizelge 19. Soru 2’ye İlişkin İstatistikler	- 79 -
Çizelge 20. Soru 2’ye İlişkin T Testi Sonuçları	- 79 -
Çizelge 21. Soru 3’e İlişkin İstatistikler	- 80 -
Çizelge 22. Soru 3’e İlişkin T Testi Sonuçları	- 80 -
Çizelge 23. Soru 4’e İlişkin İstatistikler	- 81 -
Çizelge 24. Soru 4’e İlişkin T Testi Sonuçları	- 81 -
Çizelge 25. Soru 5’e İlişkin İstatistikler	- 82 -
Çizelge 26. Soru 5’e İlişkin T Testi Sonuçları	- 82 -
Çizelge 27. Soru 6’ya İlişkin İstatistikler	- 83 -
Çizelge 28. Soru 6’ya İlişkin T Testi Sonuçları	- 83 -
Çizelge 29. Soru 7’ye İlişkin İstatistikler	- 84 -
Çizelge 30. Soru 7’ye İlişkin T Testi Sonuçları	- 84 -
Çizelge 31. Soru 8’e İlişkin İstatistikler	- 85 -
Çizelge 32. Soru 8’e İlişkin T Testi Sonuçları	- 85 -
Çizelge 33. Soru 9’a İlişkin İstatistikler	- 86 -
Çizelge 34. Soru 9’a İlişkin T Testi Sonuçları	- 86 -
Çizelge 35. Soru 10’a İlişkin İstatistikler	- 87 -

Çizelge 36. Soru 10'a İlişkin T Testi Sonuçları	- 87 -
Çizelge 37. Soru 11'e İlişkin İstatistikler	- 88 -
Çizelge 38. Soru 11'e İlişkin T Testi Sonuçları	- 88 -
Çizelge 39. Soru 12'ye İlişkin İstatistikler	- 89 -
Çizelge 40. Soru 12'ye İlişkin T Testi Sonuçları	- 89 -
Çizelge 41. Soru 13'e İlişkin İstatistikler	- 90 -
Çizelge 42. Soru 13'e İlişkin T Testi Sonuçları	- 90 -
Çizelge 43. Soru 14'e İlişkin İstatistikler	- 91 -
Çizelge 44. Soru 14'e İlişkin T Testi Sonuçları	- 91 -
Çizelge 45. Soru 15'e İlişkin İstatistikler	- 92 -
Çizelge 46. Soru 15'e İlişkin T Testi Sonuçları	- 92 -
Çizelge 47. Soru 16'ya İlişkin İstatistikler	- 93 -
Çizelge 48. Soru 16'ya İlişkin T Testi Sonuçları	- 93 -
Çizelge 49. Soru 17'ye İlişkin İstatistikler	- 94 -
Çizelge 50. Soru 17'ye İlişkin T Testi Sonuçları	- 94 -
Çizelge 51. Soru 18'e İlişkin İstatistikler	- 95 -
Çizelge 52. Soru 18'e İlişkin T Testi Sonuçları	- 95 -
Çizelge 53. Soru 19'a İlişkin İstatistikler	- 96 -
Çizelge 54. Soru 19'a İlişkin T Testi Sonuçları	- 96 -
Çizelge 55. Soru 20'ye İlişkin İstatistikler	- 97 -
Çizelge 56. Soru 20'ye İlişkin T Testi Sonuçları	- 97 -
Çizelge 57. Soru 21'e İlişkin İstatistikler	- 98 -
Çizelge 58. Soru 21'e İlişkin T Testi Sonuçları	- 98 -
Çizelge 59. Soru 22'ye İlişkin İstatistikler	- 99 -
Çizelge 60. Soru 22'ye İlişkin T Testi Sonuçları	- 99 -
Çizelge 61. Soru 23'e İlişkin İstatistikler	- 100 -
Çizelge 62. Soru 23'e İlişkin T Testi Sonuçları	- 100 -
Çizelge 63. Soru 24'e İlişkin İstatistikler	- 101 -
Çizelge 64. Soru 24'e İlişkin T Testi Sonuçları	- 101 -
Çizelge 65. Soru 25'e İlişkin İstatistikler	- 102 -
Çizelge 66. Soru 25'e İlişkin T Testi Sonuçları	- 102 -
Çizelge 67. Soru 26'ya İlişkin İstatistikler	- 103 -
Çizelge 68. Soru 26'ya İlişkin T Testi Sonuçları	- 103 -
Çizelge 69. Soru 27'ye İlişkin İstatistikler	- 104 -
Çizelge 70. Soru 27'ye İlişkin T Testi Sonuçları	- 104 -
Çizelge 71. Soru 28'e İlişkin İstatistikler	- 105 -
Çizelge 72. Soru 28'e İlişkin T Testi Sonuçları	- 105 -

Çizelge 73. Soru 29'a İlişkin İstatistikler	- 106 -
Çizelge 74. Soru 29'a İlişkin T Testi Sonuçları	- 106 -
Çizelge 75. Soru 30'a İlişkin İstatistikler	- 107 -
Çizelge 76. Soru 30'a İlişkin T Testi Sonuçları	- 107 -
Çizelge 77. Soru 31'e İlişkin İstatistikler	- 108 -
Çizelge 78. Soru 31'e İlişkin T Testi Sonuçları	- 108 -
Çizelge 79. Soru 32'ye İlişkin İstatistikler	- 109 -
Çizelge 80. Soru 32'ye İlişkin T Testi Sonuçları	- 109 -
Çizelge 81. Soru 33'e İlişkin İstatistikler	- 110 -
Çizelge 82. Soru 33'e İlişkin T Testi Sonuçları	- 110 -
Çizelge 83. Soru 34'e İlişkin İstatistikler	- 111 -
Çizelge 84. Soru 34'e İlişkin T Testi Sonuçları	- 111 -
Çizelge 85. Soru 35'e İlişkin İstatistikler	- 112 -
Çizelge 86. Soru 35'e İlişkin T Testi Sonuçları	- 112 -
Çizelge 87. Soru 36'ya İlişkin İstatistikler	- 113 -
Çizelge 88. Soru 36'ya İlişkin T Testi Sonuçları	- 113 -
Çizelge 89. Soru 37'ye İlişkin İstatistikler	- 114 -
Çizelge 90. Soru 37'ye İlişkin T Testi Sonuçları	- 114 -
Çizelge 91. Soru 38'e İlişkin İstatistikler	- 115 -
Çizelge 92. Soru 38'e İlişkin T Testi Sonuçları	- 115 -
Çizelge 93. Soru 39'a İlişkin İstatistikler	- 116 -
Çizelge 94. Soru 39'a İlişkin T Testi Sonuçları	- 116 -
Çizelge 95. Soru 40'a İlişkin İstatistikler	- 117 -
Çizelge 96. Soru 40'a İlişkin T Testi Sonuçları	- 117 -
Çizelge 97. Soru 41'e İlişkin İstatistikler	- 118 -
Çizelge 98. Soru 41'e İlişkin T Testi Sonuçları	- 118 -
Çizelge 99. Soru 42'ye İlişkin İstatistikler	- 119 -
Çizelge 100. Soru 42'ye İlişkin T Testi Sonuçları.....	- 119 -
Çizelge 101. Soru 43'e İlişkin İstatistikler	- 120 -
Çizelge 102. Soru 43'e İlişkin T Testi Sonuçları	- 120 -
Çizelge 103. Soru 44'e İlişkin İstatistikler	- 121 -
Çizelge 104. Soru 44'e İlişkin T Testi Sonuçları	- 121 -
Çizelge 105. Soru 45'e İlişkin İstatistikler	- 122 -
Çizelge 106. Soru 45'e İlişkin T Testi Sonuçları	- 122 -
Çizelge 107. Soru 46'ya İlişkin İstatistikler	- 123 -
Çizelge 108. Soru 46'ya İlişkin T Testi Sonuçları.....	- 123 -
Çizelge 109. Soru 47'ye İlişkin İstatistikler	- 124 -

Çizelge 110. Soru 47'ye İlişkin T Testi Sonuçları.....	- 124 -
Çizelge 111. Soru 48'e İlişkin İstatistikler	- 125 -
Çizelge 112. Soru 48'e İlişkin T Testi Sonuçları	- 125 -
Çizelge 113. Soru 49'a İlişkin İstatistikler	- 126 -
Çizelge 114. Soru 49'a İlişkin T Testi Sonuçları	- 126 -
Çizelge 115. Soru 50'ye İlişkin İstatistikler	- 127 -
Çizelge 116. Soru 50'ye İlişkin T Testi Sonuçları.....	- 127 -
Çizelge 117. Soru 51'e İlişkin İstatistikler	- 128 -
Çizelge 118. Soru 51'e İlişkin T Testi Sonuçları	- 128 -
Çizelge 119. Soru 52'ye İlişkin İstatistikler	- 129 -
Çizelge 120. Soru 52'ye İlişkin T Testi Sonuçları.....	- 129 -
Çizelge 121. Soru 53'e İlişkin İstatistikler	- 130 -
Çizelge 122. Soru 53'e İlişkin T Testi Sonuçları	- 130 -
Çizelge 123. Soru 54'e İlişkin İstatistikler	- 131 -
Çizelge 124. Soru 54'e İlişkin T Testi Sonuçları	- 131 -
Çizelge 125. Soru 55'e İlişkin İstatistikler	- 132 -
Çizelge 126. Soru 55'e İlişkin T Testi Sonuçları	- 132 -
Çizelge 127. Soru 56'ya İlişkin İstatistikler	- 133 -
Çizelge 128. Soru 56'ya İlişkin T Testi Sonuçları.....	- 133 -
Çizelge 129. Soru 57'ye İlişkin İstatistikler	- 134 -
Çizelge 130. Soru 57'ye İlişkin T Testi Sonuçları.....	- 134 -
Çizelge 131. Soru 58'e İlişkin İstatistikler	- 135 -
Çizelge 132. Soru 58'e İlişkin T Testi Sonuçları	- 135 -
Çizelge 133. Soru 59'a İlişkin İstatistikler	- 136 -
Çizelge 134. Soru 59'a İlişkin T Testi Sonuçları	- 136 -
Çizelge 135. Soru 60'a İlişkin İstatistikler	- 137 -
Çizelge 136. Soru 60'a İlişkin T Testi Sonuçları	- 137 -
Çizelge 137. Soru 61'e İlişkin İstatistikler	- 138 -
Çizelge 138. Soru 61'e İlişkin T Testi Sonuçları	- 138 -

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Veri, Enformasyon ve Bilgi İlişkisi.....	- 5 -
---	-------

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Yaşa İlişkin Sütun Grafiği.....	- 64 -
Grafik 2. Eğitime İlişkin Sütun Grafiği	- 65 -
Grafik 3. Tecrübeye İlişkin Sütun Grafiği.....	- 66 -
Grafik 4. Usta-Çırak İlişkinine Ait Sütun Grafiği.....	- 67 -
Grafik 5. Deneyime İlişkin Sütun Grafiği	- 68 -
Grafik 6. İfade Edilme Güçlüğüne İlişkin Sütun Grafiği.....	- 69 -
Grafik 7. Taklit Edilme Güçlüğüne İlişkin Sütun Grafiği	- 70 -
Grafik 8. Bireyselliğe İlişkin Sütun Grafiği	- 71 -
Grafik 9. Kültüre İlişkin Sütun Grafiği	- 72 -
Grafik 10. Fiziki Çevreye İlişkin Sütun Grafiği	- 73 -
Grafik 11. Dini Öğelere İlişkin Sütun Grafiği	- 74 -
Grafik 12. Geleneklere İlişkin Sütun Grafiği	- 75 -
Grafik 13. Somutlaştırmaya İlişkin Sütun Grafiği.....	- 76 -

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1. Şirince’den Bir Görünüş	- 58 -
Fotoğraf 2. Şirince’nin Evleri ve Doğası	- 59 -
Fotoğraf 3. Vaftizci Yahya Kilisesi (Yukarı Kilise).....	- 60 -
Fotoğraf 4. Aşağı Kilise	- 61 -
Fotoğraf 5. Şirince ve Şarapçılık	- 62 -

1. GİRİŞ

Bu bölümde konunun önemi, çalışmanın amacı, araçları, çalışmada kullanılan yöntem ve tekniği, çalışmanın hipotezi, kısıtları ve kapsamı hakkında bilgiler verilmiştir.

1.1. Konunun Önemi

Araştırmada örtülü bilgi hakkında bilgi verilerek, bilgi teknolojilerinin Şirince'deki örtülü bilgi kaynaklarına olan etkileri incelenmiştir. Bilgi, insanlık için önemli bir güçtür. Çağımızın vazgeçilmezidir. Rekabetin kaynağı, değişimin adıdır. Örtülü bilgi ise, aktarılamayan duyguların, düşüncelerin ifade bulamamasıdır. Tecrübe ve deneyimle aktarıldığından ifadesi zordur. Üstünlük ve avantajın temelidir. Şirince yöresi de sahip olduğu kaynaklar ile örtülü bir kaynaktır. Özünde örtülü bilgi vardır. Bu örtülü bilgi; fiziki, dini ve kültürel şekilde ortaya çıkmaktadır.

Bilgi ekonomisi, günümüzün etkin, hızlı ve dinamik yapısını oluşturmaktadır. Her fırsatta avantaj ve hız sağlamaktadır. Bilgi ekonomisiyle birlikte üstünlük elde etmek zorunludur. Çağın yeniliklerini takip edebilmek gerekmektedir. Bunu yapabilmenin, gelişebilmenin temelinde ise bilgi vardır. Bilgi, toplumda hem yeniliğin hem de teknolojinin ana maddesi olarak görülmektedir.

Bilgi toplumunun gelişimi ile birlikte, bilgi teknolojilerinin kullanımı ve yaygınlığı gittikçe artmaktadır. Bilgi teknolojilerini bilgisayar, internet, video/CD/DVD vb. olarak sayabilmek olanaklıdır. Teknolojiyi kullanabilmek rekabeti, dolayısıyla gelişmeyi arttırmaktadır. Bu anlamda bilgi teknolojileri, günümüzün her alanında kendini göstermektedir.

Şirince, örtülü bir bilgidir. Rekabetin özü, üstünlüğün kaynağıdır. Şirince'deki örtülü bilgi kaynakların öne çıkması, esas hareket noktasıdır. Buradan hareketle bilgi teknolojilerinin Şirince'deki örtülü bilgi kaynaklarına olan etkisi incelenmektedir. Konu, yöresel örtülü bilgi kaynakları üzerine odaklanmaktadır. Şirince, kendine özgü yapısı ile öne çıktığından inceleme konusu olmuştur.

Örtülü bilgi kaynakları, birer rekabet unsuru olmaları nedeniyle önemlidir. Çünkü, bu tür yerlerin gelişmesi ve desteklenmesi ekonomiye katkı sağlamaktadır. Ülkemizde bu tür örtülü bilgi alanların bulunması ve desteklenmesi, ekonomiye katkı sağlamaktadır. Çalışma bu anlamda önemlidir ve inceleme konusu olmuştur.

1.2. Çalışmanın Amacı

Çalışma, örtülü bilgi üzerine yoğunlaşmaktadır. Örtülü bilginin önemi, keşfi ve somutlaştırılmasına yöneliktir. Bu anlamda, bilgi ekonomisi sürecinde ortaya çıkan bilgi teknolojilerinin Şirince'deki örtülü bilgi kaynaklarına etkileri incelenmektedir. Dolayısıyla, bu çalışmada, bilgi teknolojilerinin Şirince'nin rekabet avantajı ve üstünlüğüne olan etkileri ele alınmaktadır.

1.3. Çalışmanın Araçları, Yöntem ve Tekniği

Çalışmada bilgi ekonomisi ve örtülü bilgi konusunda yazılmış kitap ve makaleler ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bilgi teknolojilerinin Şirince'deki örtülü bilgi kaynaklarına olan etkileri incenirken, Şirince'deki örtülü bilgi alanlarına anket düzenlenmiştir. Yapılan anket ışığında örtülü bilgi alanları hakkında bilgiler elde edilmiştir. Çalışma analizinde ise, SPSS istatistik programından faydalanılmıştır. Çalışmada bilimsel yöntem olarak, genelden özele yani tümdengelim yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca nitel araştırma yöntemlerinden anket yöntemi uygulanmıştır. Yapılan anketle yöredeki şarap üretenlerinin tamamına ulaşılmıştır.

1.4. Çalışmanın Hipotezi

Çalışmanın hipotezi: “Şirince, örtülü bir bilgidir. Bu anlamda Şirince'deki örtülü bilgi kaynaklarının keşfinin, Şirince'nin kültürel, sosyal ve ekonomik gelişimini sağlayacağı düşünülmektedir.”

1.5. Kısıtlar

Çalışmanın kapsamının çok geniş olması nedeniyle bazı kısıtlamalara gidilmiştir. Bilgi teknolojilerinin Türkiye’deki tüm örtülü bilgi kaynaklarına olan etkisi, Şirince ile sınırlanmıştır. Şirince ile ilgili bütün kaynaklara ulaşılammıştır. Bu da çalışmadaki diğer kısıtlar arasında yer almaktadır.

1.6. Çalışmanın Kapsamı

Çalışma; giriş, bilgi ekonomisi, bilgi ekonomisinde örtülü bilgi, örtülü bilginin keşfi ve somutlaştırılması, örtülü bilgi alan araştırması uygulamasına bir örnek: Şirince, sonuç ve öneriler olmak üzere altı bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde; tez konusunun önemi, amacı, yöntemi, hipotezi, kısıtları ve kapsamı hakkında bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde; bilgiye ilişkin kavramlar, bilgi ekonomisinin genel özellikler, bilgi ekonomisinin yarattığı etkiler hakkında detaylı bilgiler verilmiştir.

Üçüncü bölümde; örtülü bilgi kavramı, birey odaklı örtülü bilgi ve özellikleri, yöre odaklı örtülü bilgi ve özelliklerine değinilmiştir.

Dördüncü bölümde; örtülü bilgi kaynaklarının keşfi, somutlaştırılması ve öne çıkan unsurlar öğeler incelenmiştir.

Beşinci bölümde, Şirince’deki örtülü bilgi kaynakları kısaca incelenmiş ve yöreye uygulanan anket sonuçlarının analizi yer almaktadır.

Altıncı bölümde, araştırmanın sonuçları açıklanarak önerilerde bulunulmuştur.

2. BİLGİ EKONOMİSİ

Bilgi ekonomisi, günümüzde tüm toplumları ve ülkeleri etkisi altına alan kaçınılmaz bir süreçtir. Bu kaçınılmaz süreci ve özelliklerini açıklamadan önce, bu süreçle ilişkili temel kavramları irdelemekte yarar vardır.

2.1. Bilgi Kavramı

Bilgiyle ilgili farklı tanımlamaları yapılmıştır. Örneğin, Barutçugil (2002) bilgiyi, “insanların etrafında olup bitenleri tam ve doğru biçimde kavraması ile oluşan enformasyon” olarak tanımlamaktadır. Bu anlamda Barutçugil, bilgiyi düşünceler, öngörüler, sezgiler, fikirler, alınan dersler, uygulamalar ve yaşanan deneyimler bütünü olarak vurgulamaktadır. Bilgi ayrıca, olayları ve olguları tanıma, anlama ve özellikle açıklamaya yönelik olarak eğitim, gözlem, araştırma veya deneyim yoluyla elde edilmiş, zihinsel süreçten geçmiş olgular veya fikirler bütünüdür (<http:1>). Diğer yandan bilgiyi, bir olgu hakkında bir şeyler bilmenin ötesinde bilişsel bir süreçten geçirilerek, onun yargıya dönüşmesini gerektiren öznel bir süreç olarak da ifade etmek olanaklıdır (<http:2>). Tüm bu açıklamaların yanı sıra bilgiyle yakından ilgili veri ve enformasyon gibi kavramları da irdelemek daha doyurucu bir tanıma ulaşmak açısından zorunludur.

2.2. Bilgi İle İlgili Diğer Kavramlar

Günümüzde bilgi ile ilgili birtakım kavramlara rastlamaktayız. Ancak bu kavramların birçoğu ya karıştırılmakta ya da yanlışla birbirleri yerine kullanılmaktadır. Bu kavram karışıklığını gidermek amacıyla, veri ve enformasyon kavramları ve bunların bilgi kavramı ile olan ilişkisini incelemekte yarar vardır.

2.2.1. Veri

Veri, olaylara ilişkin nesnel gerçeklerin birbiriyle ilişkilendirilmemiş, yapılandırılmamış olarak kaydedilmesi halidir. Veri; biçimlenmemiş ve yorumlanmamış gözlemlere dayandığından, çoğu kez anlamı olmayan gerçekler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Barutçugil,2002:57). Veri için “çeşitli sembol, harf, rakam veya

işaretlerle temsil edilen, işlenmemiş gerçekler ya da izlenimler” tanımı da kullanılabilir (Bensghir,1996:14).

2.2.2. Enformasyon

Enformasyon, “verilerin karar alma sürecine destek sunacak şekilde anlamlandırılması” olarak tanımlanabilir (Bensghir,1996:14). Ayrıca enformasyon, veriden daha geniş bir içeriğe sahip olan yazılı, sözlü veya görsel bir mesaj niteliği olarak da nitelenebilir.

2.2.3. Veri, enformasyon ve bilgi ilişkisi

Şekil 1’de veri, enformasyon ve bilgi terimleri somut bir örnekle açıklanmaktadır. Örnekte buğday, tek başına hiçbir şey ifade etmeyen bir simge veya sembol olarak görülmektedir. Çünkü, yapısı itibarıyla sert, tadı olmayan bir nesnedir ve bu haliyle pek bir anlam ifade etmemektedir. Ama buğday, öğütüldüğünde karşımıza bir enformasyon, yani un olarak çıkmaktadır. Enformasyon halinde olan un, buğdaya göre daha geniş bir anlam içermektedir. Ancak bu haliyle de insan ihtiyaçlarına tam olarak cevap verir durumda değildir. Bundan sonraki aşama ise unun makarnaya dönüştürülmesidir. Daha açık bir ifadeyle, unun, insan ihtiyaçları ve damak tadı için cazip hale getirilmesi işlemidir.

Şekil 1. Veri, Enformasyon ve Bilgi İlişkisi

Kaynak: (Bengshir, 1996: 15)

Akıl ise, bilginin özümsemesi, sindirilmesi yanında bilginin faydalı kullanılma sürecini göstermektedir. Bu yönüyle akıl, bilginin hangi amaçla kullanılacağına bilinmesi anlamına gelir (Barutçugil,2002:60). Akıl, bilgi sürecine yön veren ve ona kılavuzluk eden bir kaynak niteliğindedir. Onu gerektiği gibi kullanamayan birey, mevcut bilgiden de tam olarak yararlanamayacaktır. Örneğin makarna bilgi ise, bu onu her an her şekilde kullanmak anlamına gelmeyecektir. Önemli olan onu gerektiği kadar kullanabilmek, hatta zorunlu durumlarda ondan fedakârlık yapıp, diyet uygulayabilmektir. Kısaca akıl, bilgiyi doğru kullanabilmenin ön koşuludur.

2.3. Bilgi Ekonomisine Geçiş

Bilgi ekonomisine geçiş süreci üç aşamadan oluşmaktadır. Bunlar ilkel toplum, sanayi toplumu ve son olarak bilgi toplumdur. Her bir aşamanın genel içeriği ve kendine has özellikleri sıralanabilir.

2.3.1. Tarım toplumu

İlkel topluluklarda fizyolojik ihtiyaçlar üzerine kurulu bir yaşamın egemen olduğu bilinmektedir. Bu dönemde insanlar beslenme, barınma ve korunma gibi temel ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Dolayısıyla beslenmek için avlanma, barınmak için ağaç kovuklarını bulma temel uğraşlarıdır. Sözü edilen uğraşlar için bu dönemde basit araçların yapıldığı görülmektedir. Bu araçların yapımında deneme yanılma ve doğal gözlem sürecinin kullanıldığı bilinmektedir. Tüm bu uğraşı ve araçlar, tarım toplumunda bilgiye ait ilk bulgular olarak değerlendirilmektedir (Kutlu,2000:4).

Benzer şekilde yaşamın devamını sağlayan besin maddelerinin elde edilmesi için toprağın işlenmesi bu dönemde kaçınılmazdır. Dolayısıyla tarıma geçişte toprak en önemli üretim faktörü olarak değerlendirilmektedir. Tarım toplumlarında emeğe dayalı, doğal koşulların etkisinde bir yaşam sürdürülmektedir. Tarımsal yaşamla birlikte tarıma dayalı organizasyonların ve tarımı esas alan medeniyetlerin kurulduğu gözlemlenmektedir. Bu dönemde doğaya ilişkin koruma önlemleri dışında, özellikle diğer insanlara ve topluluklara yönelik koruma çabaları dikkat çekmektedir (Kutlu,2000:4)

2.3.2. Sanayi toplumu

Sanayi devrimi, insanlık tarihinin geçirdiği en önemli değişim ve dönüşüm süreci olarak kabul edilmektedir. Bu süreçle birlikte rasyonelleşme, bireyin özgürleşmesi, ulus-devlet bilinci, makineleşme ve ulus ekonomisi gibi yeni kavramlar ortaya çıkmaktadır. Özellikle bireyin özgürleşmesi üretim sürecini etkilemektedir. Bu etki kendini daha çok verimlilik ve üretkenlik olarak göstermektedir (Erkan,1998:3).

Tarım toplumlarında üretim ev tezgâhlarında sürdürülürken, sanayi devrimiyle birlikte üretim, fabrikalara kaymaktadır. Bu durum üretim alanındaki değişikliğin açık bir göstergesi niteliğindedir. Bireysel üretimden toplu üretim sürecine geçişle birlikte üretimde verimlilik artmaya başlamaktadır. Verimlilik, ilerleyen teknoloji ile hızlı üretim tekniklerinin bir arada kullanılmasının bir sonucudur. Binlerce kişinin göstereceği ekonomik etkinliğin makineleşme ile kısa sürede yapılabilmesi buna bir örnektir.

2.3.3. Bilgi toplumu

Bilgi toplumu, öncelikle bilgiye değer veren, bilgiyi kullanmasını bilen ve üretebilen toplum türü olarak değerlendirilmektedir. Bu toplum bilgi teknolojilerinden yaygın biçimde yararlanabilen aktif bir yapıya sahiptir. Bilgisayar, donanım, yazılım ve iletişim sistemlerinden oluşan bilgi teknolojileri bu dönemde insan yaşamının dinamiğini oluşturmaktadır (Bensghir,1996:11-12).

Tarıma dayalı geleneksel toplum yapısından sanayi toplumuna geçiş uzun yıllar sürmüştür. Fakat bilgi toplumuna geçiş süreci daha kısa bir zamanı kapsamaktadır. Bu durumu yeni teknolojilerin gelişme hızı ve insanların bu teknolojilere uyum esnekliği ile açıklamak olanaklıdır (Erkan,1998:11). Bu uyum süreci, teknolojinin insan yaşamını kolaylaştırması olarak da açıklanabilir. Bilgi toplumunda bilgi ve teknoloji, yaygın bir biçimde kullanılmaktadır. Bilgi teknolojisinin yaygın hale gelmesi faaliyetlerin küreselleşmesine neden olmaktadır. Bu durum, bilgiye ulaşmada çok büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Gelişme ve dinamizm, bu dönemin en belirgin özelliği olarak öne çıkmaktadır. Çünkü, bu dönemde bilgi, her alanda en etkin şekilde kullanılmaktadır.

2.4. Bilgi Ekonomisinin Genel Özellikleri

Bilgi ekonomisinin genel özelliklerini çekirdek, eylemsel ve kanıtsal özellikler olmak üzere üç başlık altında toplamak olanaklıdır. Bu özelliklerin her biri bilgi ekonomisinin farklı bir boyutunu ön plâna çıkartmaktadır.

2.4.1. Çekirdek/Yapısal dönüşüm özellikleri

Çekirdek özellikler içerisinde bilgi ekonomisinin dijitallik, bilgi işçiliği ve hızlılık nitelikleri yer almaktadır. Bunlar bilgi ekonomisinin temel unsurlarını oluşturmaktadır.

2.4.1.1. Dijital çatı: elektronikleşme/sanal aleme geçiş süreci

Dijitalleşme, bilgi ekonomisi ile gelinen noktada tüm işlemlerin ve faaliyetlerin elektronikleşmesi anlamına gelmektedir. Dijitalleşme süreci, bilgi yayılımı anlamında birey, işletme ve ekonomi açısından önem taşımaktadır. Etkin, hızlı ve dinamik bir yapı, ancak bunu sağlayabilen dijitalleşme ile olanaklıdır. Dolayısıyla bilgi dolaşımının dijital ortamda yapılması, her fırsatta avantaj ve hız kazandırmaktadır. Bu durumu öncelikle birey üzerinde irdelemek daha anlamlıdır (Tapscott,1998:40-48).

Kişilerin ürünlere ve hizmetlere olan ulaşım şekli, elektronikleşme ile farklı bir boyut kazanmaktadır. Günümüzde karar verme süreci ve seçim aşaması bireyler için önemlidir. Bu kararı en iyi şekilde vermesi beklenen bireyin, bilgi donanımlı olması gerekmektedir. Bilginin elektronikleşmesi ile birlikte bireylerin karar verme süresi daha hızlı hale gelecektir. Dijital süreç, ekonomik kararların alınmasında yol gösterici olduğu gibi, bireylere zamandan da tasarruf sağlayacaktır. Elektronikleşme, bireylerin kararlarının ekonomik boyutunu ve seçim sürecinin alternatif maliyetini etkilemektedir. Dolayısıyla bireyler yanlış seçim yaptıklarında bunun maliyetini ödemektedirler.

Bilgi toplumunda işletmeler, dijitalleşmeyi üretim sürecinden pazarlamaya kadar her alanda en etkin şekilde kullanmaktadırlar. Bilginin avantaj yarattığı ve üretime hız kattığı açıktır. Özellikle, küçük ve büyük işletmeler arasındaki rekabet farklılıkları, bilginin aynı anda yayılımı ile ortadan kalkmaktadır. Rekabet avantajı yaratmada bilgi etkinliğinin

anlaşılması, işletmelere kalite ve güven kazandırmaktadır. Dijitalleşmenin pazarlama tekniklerinde kullanımıyla ulaşım, haberleşme olanakları etkinleşirken, zaman kaybı da önlenmektedir. Bu durum, yeniliklerin ve gelişmenin teknoloji ve bilgi sürecine dayandırılması ile olanaklıdır. Kısaca; dijital ağ ile oluşturulan geniş pazar ve satış olanakları, işletmelere önemli rekabet avantajı kazandırmaktadır.

2.4.1.2. Moleküler değişim: ekonomide bilgi işçiliği egemenliği

Bilgi ekonomisinin molekülü, bilgi ve bilgi işçisidir. Bilgi işçisi (insan molekülü), tek başına bir işletme ünitesi gibi faaliyet göstermektedir. Bilgi işçileri; kararlarında motive olan, kendi kendine öğrenen, örgütün girişimci bir elemanını ifade etmektedir. Yeni teknolojik araçlar sayesinde bilgilerini ve yaratıcılıklarını pratiğe dökmekte ve yeni değerlerin oluşumuna katkı sağlamaktadırlar. Bu değerler ise, moleküler yapının dinamikliği ile ilgilidir. Bilgi işçilerinin takımlar halinde kümeleşmesi, moleküllerde olduğu gibi bireye ve örgüte hareket niteliği kazandırmaktadır. Yeni ilişkilerin oluşmasındaki artış ise, mevcut bilgi altyapısına bağlıdır. Örneğin, kitlesel yayın organları moleküler medyaya dönüştüğünde, özellikle izleyiciler bağlantı için milyonlarca kanala girebilmektedir. Hatta bağlantıyı kendi istediklerine göre tekrar kendileri gerçekleştirebilmektedirler. Öyle ki kitle üretimi molekülerleşmeye başlayarak, seri üretmek yerine, tek tek üretim bile yapabilmektedir (Tapscott,1998:49).

Bilgi işçisini bilgi toplumu içerisinde bilgiyi yaratan, bütünleştiren ve artıran bir entellektüel sermaye olarak görebilmek de olanaklıdır. Dolayısıyla bu durum bilgi ile ilgili olan mallara bilgi işçisinin arzını artırmaktadır. Bilgi işçilerine talep arttığı sürece, verimlilikleri de artmaktadır. Talep arttığında, mutlaka ona uygun bir bilgi işçisi arzı olmaktadır. Bu durum, bilgi temelli eğitimin önemini ortaya çıkarmaktadır. Eğitimle birlikte, bilgi sektörü ile diğer sektörler arasındaki farklar görülebilmekte ve bu farklar giderilmeye çalışılmaktadır. Bilgi işçileri, adeta bir molekül gibi artan yetenekleri, verilere ulaşma hızı, işteki çabuklukları ile her alanda ön plâna çıkmaktadırlar. Kısaca; emeğe dayalı klasik kavram yerini daha yetkin, eğitilmiş, teknik donanımlı bilgi işçisine bırakmaktadır (Özgüler,2003:146-149).

2.4.1.3. Hızlı ve etkin tabanlı yeni doku

Bilginin hızlılığı ve etkinliği, ekonomi içinde kilit rol oynamaktadır. Hammaddeden mamule kadar her aşamada yaratılan hız, bireyleri, işletmeleri ve ekonomileri etkilemektedir. Bireylerin ürüne ulaşma olanağının artması ve tüketici tatmininin sağlanması temel amaçtır. Ekonomi içerisindeki gelişmeler, bireylerin davranışları ve tüketim alışkanlıkları ile bağlantılıdır. Tüketim etkinliğinin sağlanması, isteklerin en iyi şekilde karşılanması ile olanaklıdır. Dünyanın bir başka yerindeki ürünün kısa sürede tüketici tarafından elde edilebilmesi faydayı artırmaktadır. Dolayısıyla bireyin daha hızlı bir şekilde ürünlere ulaşımı, tüketim yapısını da değiştirmektedir (Tapscott,1998:40-50).

İşletmelerin üretim sürecindeki aktifliği, üretim hacmini ve yapısını da olumlu yönde etkilemektedir. Üretim sürecinin daha iyi olması, ürün güvencesi ve kaliteli bir ürün ağının sağlanması açısından zorunludur. Bu hızlı ve etkin yapı, işletmelerin üretim sistemini bütünüyle değiştirmekte hatta sağlamlaştırmaktadır. Özetle, bilgi ekonomisindeki hızlı gelişmeler, üretim ve tüketim sürecine yeni bir doku kazandırmaktadır.

2.4.2. Eylemsel Özellikler

Eylemsel özellikler, bilgi ekonomisindeki ilişkiler ağını, bu ağın yapısını ve doğrudan etkileşimi konu edinmektedir. Temel olarak, sanal ilişkiler üzerinde yoğunlaşan eylemsel özellikler, bilgi ekonomisindeki üretici tüketici ilişkilerini tümüyle etkilemektedir.

2.4.2.1. Daha aracısız bir ekonomik ilişkiler ağı: üretici-tüketici aralığında daralma

Aracılık faaliyetleri, üretici ve tüketici arasındaki bağlantı noktasını ifade etmektedir. Ekonomik faaliyetlerin bu işlevini komisyoncular, aracı işletmeler ve kurumlar yerine getirmektedir. Bilgi ekonomisine geçiş süreci ile ekonomik faaliyetlerin birçoğu da aracı kullanılmadan yapılmaktadır. Bu şekilde üretici ve tüketici arasındaki iletişim süreci daha etkin hale gelirken, ekonomik işlemler de hız kazanmaktadır. Bilgi ekonomisiyle

birlikte üretici ve tüketici ağı; daha serbest, açık ve şeffaf hale gelmektedir. Aracısız yürütülen faaliyetler, verimlilik, hız ve güven yaratmaktadır.

2.4.2.2. Yenilik tabanlı teknoloji yayılımı

Yenilik süreç olarak; bir fikrin, ürünün ya da hizmetin daha geliştirilmiş bir yönetime veya hizmete dönüşmesini ifade etmektedir. Bir üst düzeye geçme, bir basamak ilerleme olarak da ifade edilebilir. Bu anlamda yenilik, bilgi ekonomisinin temel taşı olarak değerlendirilebilir. Çünkü; ekonomik yapı, yenilik zincirine endekslidir.

Yeniliğin temeli ise, bilgidir. Özet olarak, bilgi; toplumda hem yeniliğin hem de teknolojinin ana maddesi konumunda bulunmaktadır.

2.4.2.3. Ağ temelli dışa açılım

Ağ, dünyanın her yeriyle kolay ve kesintisiz bir şekilde iletişim sağlama anlamına gelmektedir. Ağ süreci, bilgi ekonomisine sistem, hız, esneklik, yenilik, kolaylık, serbestlik, akışkanlık ve canlılık katmaktadır. Hız temelli ağ ile dünyaya açılmak ve serbestleşmek; bilginin önemini artırırken, paylaşım sürecini de etkinleştirmektedir.

Kısaca; ağ temelli bu yapı, bilgi ekonomisinin vazgeçilmezidir. Bilgi toplumunun temeli olmaları itibarıyla gerek bireylerin, gerekse de işletmelerin bu ağ içerisinde yer almaları ve ondan etkin şekilde yararlanmaları kaçınılmazdır.

2.4.3. Kanıtsal özellikler

Kanıtsal özellikler, globalleşmeyle birlikte bilgi ekonomisinin beşeri ve yeni sektörler bağlamında yarattığı somut unsurlar üzerinde durmaktadır.

2.4.3.1. Beşeri (Entellektüel) sermayenin artan değeri

Beşeri sermaye; fikir, deneyim, eğitim, beceri ve vizyon sahibi olmayı gerektirir. Bu da doğrudan bilgi ekonomisinin oluşum ve gelişim sürecine yansır. Bilgi ekonomisindeki temel amaç, üretkenlik ve kalitedir. Kalite ve üretkenlik ise eğitilmiş,

uzman, teknik konulara hakim, deneyimli ve başarılı insanlarla olanaklıdır. Çünkü kalite bilgiyi, bilgi ise beşeri sermayeyi çağrıştırmaktadır. Böylelikle bilgiye anlam katmak ve yön verebilmek beşeri sermaye ile kolaylaşmaktadır.

Bilgi ekonomisinde beşeri sermayenin kaliteli hale gelmesi, yeni iş alanları yaratmaktadır. Çünkü, yeni fikirler ve alanların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Kısaca beşeri sermaye, bilgi ekonomisine değer katmaktadır.

2.4.3.2. Ekonomik hareketliliğe etkisi

Bilginin serbestçe dolaşımı hız ve yeniliğe basit bir şekilde ulaşmak demektir. Şüphesiz günümüzde bilginin etkilemediği alan hemen hemen yok gibidir. Bilgi, ekonomi alanında da pek çok şeye etki etmektedir. Özellikle malların ve hizmetlerin hızlı transfer edilmesi, pazar payının genişlemesi ve piyasanın canlanması gibi pek çok konuda ekonomiye etkileri söz konusudur. Ekonomiye yön veren karar birimlerinden birey ve işletmeler ekonomiye hareketlilik sağlamaktadırlar.

Bilgi sayesinde bir birey, piyasada ihtiyacı olan bir ürüne en kısa zamanda ulaşabilmektedir. Böylece bilgiye sahip olmayan bireylere göre daha avantajlı konuma gelmektedir. Bilgi sahibi olan işletmeler de bireyler gibidir. Pazar payını kolayca elde edebilmekte, üretimi buna göre ayarlamaktadırlar. Ayrıca bilgi süreci ekonomide borsadan pazar olanaklarına, ticaretten sermaye girişine kadar pek çok alanda etkiye sahiptir. Bilginin kısa saniyeler içerisinde dünyanın bir ucuna ulaşabilmesi, işlemlerin hızlanmasını sağlayacaktır. Kısaca; bilgi ekonomisi ile birlikte, ekonomide hareketlilik sağlanmakta, piyasalar canlanmakta ve üretim süreci genişlemektedir.

2.4.3.3. Üçlü hakim sektör: bilgisayar, iletişim ve eğlence sac ayağı

Bilgisayar, iletişim ve eğlence sektörleri, bilgi ekonomisi içerisinde önem arz eden sektörler arasında yer almaktadır. Bu sektörlerin ülke ekonomisindeki paylarının büyüklüğü, bilgi teknolojilerinin kullanımına ve yaygınlığına göre değişmektedir. Bilgi toplumunda, bilgi teknolojileri kullanımının ve yaygınlığının herkese ve her ulusa aynı oranda yansımadağı da bir gerçektir.

Çizelge 1. Dünyadaki İnternet Kullanımı ve Nüfus İstatistikleri

Dünya Bölgeleri	Nüfus (2005 Tahmini)	Dünya Nüfusu (%)	İnternet Kullanımı (Kişi Sayısı)	İnternet Kullanımının Büyümesi (2000-2005)	İnternet Kullanımının Nüfusa Oranı	Dünyadaki İnternet Kullanıcıların Oranı (%)
Afrika	896.721.874	% 14	23.867.500	% 428.7	% 2.7	% 2.5
Asya	3.622.994.130	% 56.4	327.066.713	% 186.1	% 9.0	% 34.2
Avrupa	731.018.523	% 11.4	273.262.955	% 165.1	% 37.4	% 28.5
Orta Doğu	260.814.179	% 4.1	21.422.500	% 305.4	% 8.2	% 2.2
Kuzey Amerika	328.387.059	% 5.1	223.779.183	% 107.0	% 68.1	% 23.4
Latin Amerika/Karayipler	546.723.509	% 8.5	70.699.084	% 291.3	% 12.9	% 7.4
Okyanusya/Avustralya	33.443.448	% 0.5	17.655.737	% 131.7	% 52.8	% 1.8
Dünya Toplamı	6.420.102.722	% 100.0	957.753.672	% 165.3	% 14.9	% 100.0

Kaynak: [http: 3](http://3)

Çizelge 1’de görüleceği üzere 2005 yılı tahmini rakamlarına göre, dünyadaki internet kullanıcıları sayısı yaklaşık 1 milyardır. Dünya genelinde internet kullanıcılarının nüfusuna göre kullanım oranları da farklılık göstermektedir. Kuzey Amerika’daki internet kullanıcıları, nüfusun % 68.1 ile ilk sırada yer alırken, Afrika % 2.7 son sırada yer almaktadır. Ayrıca Asya, dünya internet kullanıcıları arasında % 34.2 ile ilk sırada yer alırken, Okyanusya/Avustralya % 1.8 ile son sırada yer almaktadır. Sonuç olarak, bilgi teknolojileri kullanımının ve bilgiye erişimin dünya geneline adil bir şekilde yansımadığı görülmektedir.

2.4.3.4. Bilişim faaliyetlerine yönelim: hizmet ağırlıklı üretim

Hizmetler sektörü; küreselleşen dünya, gelişen teknoloji ve insanların daha iyi yaşam arzusu nedeniyle gittikçe büyümektedir. Özellikle ekonomik gelişmişlik düzeyi ve refah artışı, yeni hizmetlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. İnsanların zorunlu ihtiyaçları dışında kalan seyahat, spor, sağlık, bakım, güzellik, zayıflama gibi etkinlik ya da tercihleri hizmet sektöründe yeni alanların doğuşuna zemin hazırlamaktadır.

Çizelge 2. Türkiye’deki Gayri Safi Milli Hasıla’daki Sektör Payları (%) (Sabit Fiyatlarla)

Yıllar	Tarım (%)	Sanayi (%)	Hizmetler (%)
1923	43.1	10.6	46.3
1950	40.9	13.1	45.9
1970	30.7	17.5	51.7
1990	16.3	25.9	57.9
2004	11.6	29.2	59.2

Kaynak: <http:4>

Çizelge 2’de görüldüğü üzere, Türkiye’de hizmetler sektörü, 1923’ten 2004’e kadar sürekli bir artış eğilimi içerisinde. Tarım sektörü ise, yıllar itibariyle azalma göstererek GSMH’den aldığı pay % 11’lere kadar gerilemektedir. Günümüz toplumunun bilgi ekonomisine doğru ilerlemesi ile sektörler arasındaki dağılım da değişmektedir.

Gelişmiş ülkelerde 2002 yılı itibariyle hizmetler sektörün payı % 72’ler seviyesinde iken, az gelişmiş ülkelerde bu oran % 49’lar düzeyinde kalmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde, hizmet sektöründe çalışanların oranı % 30 iken, bazı gelişmekte olan ülkelerde bu pay % 53’e çıkmaktadır. Söz konusu oran gelişmiş ülkelerde ise % 70 düzeyindedir. Gelişme düzeyinin artışı ile hizmet sektörünün payı ekonomi içerisinde aynı yönde bir artış göstermektedir (<http:5>).

Çizelge 3. Dünya Hizmet İhracı (Milyar Dolar)

Hizmetler	Değeri	Değişim Payı (%)		Yıllık Değişim (%)		
		1995	2003	2000-03	2002	2003
Ulaştırma	405	25.5	22.6	5	5	13
Turizm ve Seyahat	525	33.7	29.4	4	4	10
Diğer Ticari Hizmetler	865	40.7	48.0	9	10	15
Toplam	1795	100	100	7	7	13

Kaynak: <http:5>

Öte yandan dünya hizmet ihracı, 2003 yılı itibariyle 1.795 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Sektörel olarak bakıldığında, hizmet ihracının % 48’ini diğer ticari

hizmetlerin, % 29.4'ünü turizm ve seyahat hizmetlerinin, % 22.6 sını da ulaştırma sektörünün oluşturduğu görülmektedir. Diğer ticari hizmetler ihracı, bir önceki yıla göre % 15 oranında artarken, aynı oran turizm ve seyahat hizmetleri için %10, ulaştırma hizmetleri için % 13'tür. Hizmet sektöründeki artış oranı, ulusal ekonomiyi etkilediği gibi uluslararası ticareti de etkilemektedir.

Kısaca; bilgi ekonomisi sürecinin yarattığı globalleşme, teknolojik gelişmeler hizmet sektöründeki artışı ve ardından hizmet ticaretini etkilemektedir. Hizmet ticaretinin artmasıyla birlikte gelir artışının ve ekonomik bütünleşmenin bundan olumlu yönde etkilendiğini söylemek olanaklıdır.

2.5. Bilgi Ekonomisinin Yarattığı Etkiler

Bilgi ekonomisinin yarattığı etkileri mikro ve makro ekonomik boyutta irdelemek olanaklıdır. İlk olarak mikro, sonrasında ise makro etkiler ele alınıp incelenmektedir. Mikro etkiler kısmında, birey ve işletme bazında değişimler ele alınırken; makro etkiler bölümünde büyüme, gelir dağılımı ve finansal piyasalar irdelenmektedir.

2.5.1. Mikro ekonomik etkiler

Mikro ekonomik unsurlar, birey ve işletme düzeyindeki değişkenleri kapsamaktadır. Mikro ekonomik etkiler, makro unsurların temel yapısını oluşturması itibarıyla bilgi ekonomisinin genel yapısının daha kolay algılanması bağlamında kaçınılmazdır.

2.5.1.1. Daha düşük maliyetli üretim

Bilgi ekonomisinin getirdiği hız, ağ temelli yapı, iletişim sürecinin etkinliği ve aracısızlaşma maliyetlerde önemli ölçüde düşümlere neden olmaktadır. Bilgi teknolojileri ile birlikte, tüketicinin istediği ürüne sanal alemde kolayca ulaşabilmesi, üreticilerin reklam, pazarlama ve dağıtım sürecine önemli avantajlar getirmektedir. Özellikle, tüketiciler; farklı mal seçenekleriyle karşılaşırken, üretici de teknolojinin getirdiği fırsatları bu doğrultuda en iyi şekilde kullanmaktadır (Powell ve Dent-Micallef,1997:375-377).

Satın alma taahhüdünün, ödeme şeklinin belirlenmesi ve sipariş formunun doldurulması gibi maliyetler müşteri tarafından yapılmaktadır. Ayrıca fiziksel satış ortamının yerini elektronik ortama bırakması, maliyetlerin azalmasında önemli bir etken olmuştur. Müşterilerin görme ve işitme duyularına hitap eden satış tekniklerinin ağırlık kazanması, iletişime bambaşka bir boyut getirirken, maliyette de düşüşü sağlamaktadır (Doğan,2001:60-63). Kısaca; bilgi ekonomisinin kazandırdığı hız, ürünlere geniş bir yayılım ve erişim olanağı sağlamaktadır. Satış hacminin genişlemesi ve artan pazar payı da bu anlamda maliyetlerin azalmasına zemin oluşturmaktadır.

2.5.1.2. Üretimde etkinlik/verimlilik artışı

Üretimde etkinlik, uygulama sonuçları ile plânlanan amaçlar arasındaki ilişkiyi ifade etmektedir (Doğan,2001:33). Bilgi teknolojileri ile birlikte yaratılan bilgi ağı ve kontrol olanağı da koşulların takip edilebilmesi için önemlidir. Bu şekilde üretilen mallara olan talebin, malların satışının ve iadesinin belirlenmesi kolaylaşmaktadır. Dolayısıyla etkin bir üretim izlenmekte ve bu sayede verimlilik sağlanmaktadır.

Verimlilik, elde edilen toplam fiziki gelirin kullanılan fiziki gidere oranıdır (Doğan, 2001:33). Bilgi çağının getirmiş olduğu hızlılık, basit iletişim olanağı, aracısız işlemler, hızlı pazara ulaşma fırsatı, üretimde işlem sayısının azalması, üretimin izlenmesi ve kontrolü, stoklara kolayca ulaşabilme, envanterin hızlı yapılabilmesi bilgi ekonomisinde verimliliği artırmaktadır.

2.5.1.3. Tüketici faydasının maksimizasyonu

Tüketicilere ürün çeşitliliği, ürünlere ulaşma ve onları kıyaslayabilme olanağı sağlayabilmek ve ürünün seçimi konusunda danışmanlık yapabilmek önemlidir. Bunu günümüz şartlarındaki teknolojik gelişmelerle sağlayabilmek oldukça basittir. Dolayısıyla detaylı bir şekilde ürünün tanıtımı, fiyat ve taksit seçenekleri, en kısa sipariş olanağı, farklı ürün seçenekleri tüketicilerin mala olan ilgisini etkilemektedir.

Bir malın satışı öncesi, seçeneklerin ve fırsatların tüketici bütçesine uygunluğuna göre danışmanlık yapmak da olanaklıdır. Ayrıca gerektiğinde kişiye özgü tasarım

yapılabilmesi ve üretim sürecine tüketicinin dahil edilmesi tatmin düzeyini artırabilmektedir. Teknoloji ve yetişmiş işgücü ile satılan üründe çıkabilecek arıza, hasar gibi durumlarda anında ve etkili müdahale olanağı tüketici memnuniyetini artırmaktadır.

2.5.1.4. Üretici kârının maksimizasyonu

Bilgi ekonomisi sayesinde artık bilgiye ulaşabilmek herkes için çok kolaydır. Üretici, bilgi sayesinde ürettiği malın pazarlamasından satışına kadar pek çok kolaylık elde etmektedir. Tüketicie hızlı ve etkili bir şekilde ulaşabilmek ve üretilen malların satışını etkin bir şekilde yapılabilmek önemli avantajlar sağlayacaktır. Üretici geniş bir kitleye bilgi teknolojileri ile ulaşabildiği gibi maliyetlerini azaltabilmektedir. Böylelikle üretici, bilginin getirdiği faydalardan hem satış hem de azalan maliyetler nedeniyle yararlanmış olacaktır.

Özellikle günümüzde müşteri ilişkilerinden satış yönetimine kadar pek çok konuda bilginin vazgeçilmez olduğu bir gerçektir. Üretici de kârının maksimizasyonu ve rekabet üstünlüğü için bilgiyi iyi kullanmak zorundadır. Üretici bilgiyi etkin ve verimli kullanabildiği sürece, pazar payını koruyabilecek ve kârını maksimize edebilecektir.

2.5.1.5. Tüketim harcamalarındaki artış/ekonomik canlanma

Tüketim harcamaları mal ve hizmetlere hızlı ulaşım olanağı, uygun ödeme şartları, elektronik ortamda mal seçim fırsatı, satış öncesi ve sonrası sağlanan danışmanlıklar ile artış eğilimi göstermektedir. Talebin canlanması malın fiyatı, kalitesi, dayanıklılığı, kullanışlılığı, servis süresi ve sağlanan diğer desteklerle de ilgilidir. Dolayısıyla tüketici memnuniyetinin sağlanması, ürüne ve üreticiye olan güvenin de artması anlamına gelmektedir. Ayrıca satış sonrasında ürünle ilgili sorunlara hızlı cevap verebilme ve etkin çözümler sunabilme tüketici memnuniyetini artıracaktır.

Tüketim eğilimi; kalite, teknoloji, yaratıcılık, özgünlük, hızlı iletişim, müşteri memnuniyeti ve bilgi ile desteklendiği sürece artış göstermektedir. Tüketici harcamalarında meydana gelen artış, ekonomi üzerinde de olumlu sonuçlar yaratabilmekte ve piyasaların canlanmasına etki edebilmektedir.

2.5.1.6. Piyasa serbestliği

Gelişen bilgi teknolojileri ile işletmelerin fiziki mekân oluşturma zorunluluğu ortadan kalkmaktadır. Bir başka ifadeyle sanal aleme girme hem maliyet, hem zaman, hem de kolaylık açısından günümüz örgütlerine avantaj sağlamaktadır. Ticari işletmelerde kağıt kullanımının kalkması, reklam, taşıma, depolama, stok, denetim ve iletişimde bilgi teknolojilerinin kullanımı ile tasarruf sağlanmaktadır (Doğan,2001:78-79). Günümüzde herkes teknolojiiden etkin bir şekilde faydalanabilmektedir. Bilgiye erişim de her hangi bir engel yoktur. Dolayısıyla her üretici, rahatça sanal alemde istediği malın satışını yapabilmektedir. Ayrıca tüketiciler de istedikleri malı kısa zamanda, uygun fiyatlarla alabilmektedirler. Piyasa serbestliği ile ekonomik işleyiş daha özgür hale gelmekte, istekler karşılığını bulmaktadır. Özellikle internette yaygın hale gelen pazarlama, reklam ve satış faaliyetleri gittikçe önem kazanmaktadır. Çünkü daha fazla kişiye daha kolay şekilde ulaşılabilir.

Sipariş alımı, sevkiyat, ödeme ve alım işlemleri, satış sonrası destekler zaman tasarrufu sağlamaktadır. Fiziki mekanlarda bir ürün alınmak istendiğinde ürünün bulunması, paketlenme süreci, ödeme için kasada beklenmesi oldukça zahmetli bir süreçtir. Elektronik ortamda ise, tüm bu zahmetler birkaç tuşa basılarak gerçekleştirilmektedir. Kısaca bilgi ekonomisi, piyasa sürecini etkin ve serbest hale getirmektedir (Doğan,2001:78-79).

2.5.1.7. Öğrenim etkinliği: etkin birey anlayışı

Bilgi ekonomisinde öğrenme, rekabet avantajı elde edebilmenin temelini oluşturmaktadır. Öğrenim etkinliği, işletmelerdeki iş görenlerin eğitim ve deneyimlerine dayanmaktadır. Eğitim ve deneyimin dışında çalışanların yetenekleri ve yaratıcılıkları da işletme açısından önem taşımaktadır. Öyle ki çalışanların işsüreci içerisinde kendilerini geliştiren aktiviteler yapmaları ve yeniliğe açık olmaları kaçınılmazdır. Müşteri odaklı yenilik, sürekli öğrenme gerektirir. Geçmişte danışmanlıklarla yürütölen sistemler, günümüzde yerini konusunda uzman, yetişmiş personele bırakmaktadır. Dolayısıyla ekonomik aktivitelerin temel karakterin de bile girişim ve öğrenme süreci vardır. Öğrenme,

hızlı performans sağlayan deneyim ve tekrarlama süresiyle ortaya çıkmaktadır. Bir organizasyonda öğrenme, iki şekilde öne çıkmaktadır. Birincisi, üyelerin öğretmesiyle diğeri ise, o organizasyona yeni gelen üyelerden edinilen bilgilerle olmaktadır (Teece ve diğerleri,1994:11).

İşsürecine entegre olabilmek için iyi bir oryantasyon eğitimi almak gerekmektedir. Bireylerin iş eğitimi öncesindeki eğitimleri ile yetinilmemelidir. İş içerisinde de hizmeti destekleyici konferans, seminer gibi eğitimler çalışanlara verimlilik sağlamaktadır. Bilgi ekonomisinin gelişimi ile eğitim daha etkin hale gelmektedir. Böylece bireyler iş sürecinde etkili birer birey halini alabileceklerdir. Rekabet etmek ve ayakta kalabilmek için bu gereklidir.

2.5.1.8. Organizasyonel dönüşüm: bütünleşmiş bilgi girişimi

Yeniliklere hızlı bir şekilde uyabilmek, eğitilmiş ve yaratıcı olabilmek fikri hürriyetin sağlanması ile olanaklıdır. İşletmelerin kazançlarını artırmaları, kaliteli ve başarılı olmaları gerektiğinde rekabet edebilmeleri bilgi ile olanaklıdır. Değişim, işletmeler için kaçınılmazdır. Dolayısıyla her işletme, bu sürece dahil olmalıdır. Dahil olamayanlar yok olup gidecektir. Kurumiçi iletişim, kişisel performans gelişimi, zaman-değişim-vizyon yönetimi gibi hizmetiçi eğitimler öğrenme sürecinin temelini oluşturmaktadır. Bu anlamda hizmet ve kalite sağlayabilmek, bütünleşmiş bilgi girişimi ve ekibi sayesinde olmaktadır. Yani müşteriye güven veren, onlarla iyi bir iletişim sağlayan kaliteli bir ekip bilgi ile bunu sağlayabilmelidir (Weigelt ve Camerer,1988:450-451).

Günümüz şartlarında iş sürecindeki ve müşteri beklentilerindeki değişim, artan rekabet durumu işletmelerin öğrenen organizasyonlar haline gelmesini zorunlu kılmaktadır. Bu organizasyonlar bireysel ve örgütsel öğrenme ile olanaklıdır. Sorunları bulma, varsayımlara uygun hareket edebilme, problemleri çözebilme, sektördeki yapılanmalara ayak uydurabilme önemlidir. Ayrıca tecrübelerin önemini kavrama, rakiplerden öğrenme, kurum içi bilgi akışını sağlama öğrenme süreciyle oluşan aktivitelerdir. Bu sürecin işletmeye kazandırılması da öğrenme kültürünün işletme yapısına katılması ile olanaklıdır. Bu durum bilgi ile devam eden ve rekabet avantajı sağlayan bir

kültürdür (http:6). Bu kültür bir işletmenin stratejik uygulamalarını ve performansını etkileyebilir. Özellikle bu kültür yazılmamış kurallardan oluşmaktadır. İşletmenin itibarını, geleceğini son derece etkilemektedir. Eğer çalışanlar çok gayretli olursa ve bu kültürü taşırlarsa, işletme başarılı olabilmektedir. Kurumiçi örgüt kültürü, onların itibarını oluşturmaktadır (Weigelt ve Camerer,1988:451).

2.5.2. Makro ekonomik etkiler

Makro ekonomik etkiler, ekonomideki büyüme, gelir dağılımı ve dış ticaret gibi geniş kapsamlı unsurları ifade etmektedir. Makro unsurların açıklanması, ekonomik olguların geneli üzerinde bir fikir birliği edinmemizi sağlamaktadır. Makro büyüklüklerin açılımı, bilgi ekonomisini doğrudan etkileyebilecek unsurların daha rahat algılanmasına olanak sağlayacaktır.

2.5.2.1. Büyümeye olan etkisi

Ekonomik büyüme, kişi başına reel hasıladaki artışı ifade etmektedir. Ekonomide uzun dönemli bu artışlar daha geniş ve üretken hale geldiğinde büyüme meydana gelmektedir (Özgüler,2003:112-117). Ekonominin büyüme eğilimi birçok nedenden etkilenmektedir. Özellikle günümüzde bilginin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi gittikçe artmaktadır. Teknolojik gelişme ve beşeri sermayenin üretim sürecindeki artışı, büyümenin motoru halini almaktadır. Gelişmiş ülkeler en başta olmak üzere, bilgi teknolojisini en iyi şekilde kullanmaktadırlar. Yenilik, yaratıcılık, fiziki ve beşeri sermayenin gelişmesi ve üretim ile büyüme söz konusu olacaktır. Dolayısıyla teknolojik gelişmenin tüm unsurları desteklemesi ve yeterli bir altyapının oluşması, gelişme için temeldir.

Teknolojik gelişmenin kullanımını ve yaygınlığını artırmak, büyüme için önem taşıyan bir unsurdur. Ekonomik gelişmenin bir parçası olan beşeri sermayenin niteliğinin artırılması da kaçınılmazdır. Özellikle bilgi ekonomisinin yaygınlığı ve gelişen teknolojilere uyum ile eğitim faaliyetleri artacaktır. Bireylerin yetenekleri ve deneyimlerinin gelişmesi de işgücüne verimlilik katacak ve büyümeyi sağlayacaktır.

2.5.2.2. Finansal piyasalar üzerine etkisi

Bilgi ekonomisi ile birlikte yaşanan gelişmeler ekonomi üzerinde etkilerde bulunduğu gibi finansal ekonomideki işlemleri de değiştirmektedir. Hızlı işlem süreci ve beraberindeki teknolojik gelişmeler, yatırımcıların piyasadaki işlemleri aracısız yapmalarına neden olmaktadır. Finansal piyasalardaki alış-satış işlemleri, iletişim tekniklerinin gelişimi ile birlikte son derece basit yapılmaktadır. İnternetin yaygınlığı ve gelişen ağ yapısı ile yapılan işlemler, kısa zamanda gözlemlenebilmektedir. Yapılan işlemler sonucunda, piyasa likiditesi artmakta ve işlem maliyetleri gerilemektedir.

Borsa da finans sektöründe yer alan ve bilgi ekonomisi ile değişikliklere neden olan bir yapıya sahiptir. Bilgi ekonomisi ile borsa'da yapılan işlemler, likidite yaratılması ve finansal varlıkların değerinin oluşturulmasını etkilemektedir. Piyasada yapılan tüm işlemler gözlemlenmektedir. Piyasada konusunda bilgi sahibi olan yatırımcılar yaptıkları işlemlerle gerçek değer oluşumunu saptayabilmektedirler. Piyasa içerisindeki tüm alışverişler ve işlem hacimlerinin belirlenmesi, rekabet avantajı yaratmaktadır. Borsa bilgi ekonomisi ile daha şeffaf hale gelmekte ve fiyat oluşumları rahatça takip edilebilmektedir. Yatırımcılarca yapılan işlemler, likidite hacmini belirleyebilmektedir. Kısaca, bilgi ekonomisi ile açıklık ve rekabet edilebilirlik ortaya çıkmaktadır ([http:7](http://7)).

2.5.2.3. Dijital bölünme/gelir dağılımının dengesizliği

Dijital bölünme bilgi teknolojileri, hızlı iletişim gibi unsurların ortaya çıkması ile zengin ve fakir ülkeler arasındaki büyük farklılıklar olarak ifade edilmektedir. Bilgi teknolojilerinin sahipliği ve kullanım oranı ülkeler arasındaki gelir uçurumunu ortaya koymaktadır. Özellikle internet kullanımı, kişi başına düşen bilgisayar sayısı, mobil telefon kullanımı gibi örnekler farklılığın yapısını belirlemede yardımcı olmaktadır.

Ülkeler arasındaki bu farklılıklar bilgi sürecine verilecek değer ve önem ile azalma gösterebilmektedir. Bilgi, eğitime dayanmaktadır. Eğitim ve beraberinde yetişen nitelikli emek gücüne yapılabilecek yatırım, bilgi ekonomisinin temellerini oluşturmaktadır. Bilgi sürecine ulaşmak için eğitime, yeniliklere, özgünlüğe, bilgi teknolojisi yatırımlarına önem vermek gerekmektedir.

2.5.2.4. E-Ticaret etkinliği

Bilgi teknolojisinin gelişimi; sosyal, ekonomik ve kültürel anlamda devam etmektedir. Hızla devam eden bu gelişim, birçok yeni kavramın ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu kavramlardan biri de, elektronik ticarettir. İletişimin gelişmesiyle birlikte internette yapılan alışverişler, elektronik ticaretin bir bölümünü oluşturmaktadır. Günümüzde hızla ilerleyen ve genişleyen bilgi ve iletişim alanındaki uygulamalar, elektronik ticaretin kapsamı içerisindedir. Geniş anlamda elektronik ticaret, ticaretin yönetilmesindeki elektronik araç ve teknolojilerin kullanılmasıdır. Kısaca elektronik ticaret ürün bilgisi, siparişi, mal ve hizmetlerin ödenmesi, tüketici hizmetleri, elektronik posta, dokümanların online yayını gibi pek çok alanda uygulama bulmaktadır (Ekin,1998: 73-75)

Yeni, zgn ve yaratıcı gelişmeler her zaman avantaj getirmektedir. Bilgi ekonomisi içerisindeki e-ticaret, hem tüketiciye hem de üreticiye fırsatlar sunacaktır. Sipariş bilgilerinin yollanması, ödeme işlemlerinin yapılması gibi konularda hızlılık ve etkinlik sağlayacaktır.

3. BİLGİ EKONOMİSİNDE ÖRTÜLÜ BİLGİ

Bilgi, tarihin her döneminde insanlık için önemli bir değer, vazgeçilmez bir kaynak olmuştur. Bilgi, kimi zaman bilge bir insanın ağzından dökülen kelimeler olarak topluma rehber olmuş, kimi zaman bir hekimin elinden dertlilere deva, kimi zaman ise zeki bir kumandanın muharebe stratejilerine yansıyan manevra olmuştur (İbicioğlu ve Doğan, 2006:5). Dolayısıyla bilgi, insanlık için oldukça önemli bir güçtür. Bu güç, ilkçağlarda tekerleğin icadı, bilgi toplumlarında ise yeni teknik araçlarla kendini göstermektedir. Bilgi kısaca yeniliktir, değişimin adıdır. Çağımızın vazgeçilmezidir. Bir birey veya yöre için bilgi, rekabet elde edebilmenin ön koşulu, ayrılmaz bir parçasıdır.

Sözle ya da yazıyla ifade edilen net söylemler açık bilgi, aktarımında zorluk olan duyguların, düşüncelerin eylemlerle kolayca aktarılamaması ise örtülü bilgidir (Doğan, 2006:22-24; Schulz ve Jobe,2001:142; Koskinen,2000:41-42). Bir maliye profesörünün öğrencilerine anlattığı ders veya bir doktorun hastasına yaptığı açıklama açık bilgiye örnektir. Örtülü bilgi ise, açık bilginin tersine sözlü veya yazılı olmanın dışında bir eylemle veya davranışla açığa çıkar. Uzun süreli bir birikim ve tecrübe ile kazanılmaktadır. Belirli bir anda kazanılmadığı gibi, anında aktarılıp paylaşılamamaktadır (Bloodgood ve Salisbury, 2001:58; Roberts, 2001:100-102; Malone, 2002:116). Örtülü bilgi, bireylerin günlük yaşamlarındaki deneyimlerden çıkan bir bilgidir. Dolayısıyla, bireye özgü eylemsel bir değeri ifade etmektedir (Hedlund ve diğerleri, 2003:117-119).

Bilgi ekonomisinde örtülü bilgiyi ele alırken, onu bireysel ve yöresel bilgi olmak üzere iki alt başlıkta irdelemek kanımızca yararlı olacaktır. Özellikle yöre odaklı örtülü bilgi bu çalışmanın ağırlık noktasını oluşturmaktadır. Yöresel bilgiyi iyi analiz edebilmek için, öncelikle birey odaklı örtülü bilgiyi irdelemekte yarar vardır.

3.1. Birey Odaklı Örtülü Bilgi

Belirli bir anda kazanılamayan örtülü bilgi, bireylerin zihninde hissedilebilen, bilinebilen fakat aktarılamayan bir kavramdır. Bireylerin iç dünyasındaki kıvılcımların dış

dünyaya yansması veya aktarımı kolay bir biçimde olmamaktadır. Örtülü bilginin temel taşı ve aktarım merkezini birey oluşturmaktadır.

3.1.1. Aktarım zorluğuna dayanma

Örtülü bilgi, aktarımı kolay olmayan bir özellik arz etmektedir. Bu özelliğiyle örtülü bilgi dilbilim kurallarına ya da matematiksel formülasyona aykırı hareket etmekte, adeta “anlatılmaz yaşanır” tarzını ifade etmektedir (İbicioğlu ve Doğan,2006:21;Caegenem,2005:290-291). Örtülü bilgi kavramı, sürdürülen aktivitelerle tamamlanan görevlerdeki deneyimlerden elde edilen bilgiyi kullanma yeteneğidir. Örtülü bilgi, bireylerin faaliyetlerinin temelini oluşturan, fakat kolayca açıklayamadığı “ifade edilemeyen bilgi” (inarticulate intelligence) olarak tanımlanmaktadır (Dawson,1997:390).

Örtülü bilgiyi ifade etmede önemli güçler yaşanmaktadır. Bir duyguyu, tadı kısaca soyut bir kavramı anlatmak zordur. Yiyeceklerin veya içeceklerin tadları, aşk ve sevgi gibi duyguların ifadesi olanaklı değildir. Bu sorun bireylerin deneyim ve tecrübeleri ile zamanla aşılabilmektedir (Ropo ve Parviainen,2001:3-7). Örtülü bilgi açık bir biçimde doğrudan ve dolaylı olarak vurgulanamayan bir bilgidir. Fiziksel deneyimler ve somut unsurlarla elde edilmekte ve desteklenmektedir. Örtülü bilgiyi kazanma, öğrenmenin bilincinde olmaya veyahut ilgiye bağlı değildir. Bunun sonucu olarak, içeriği yansıtılamamaktadır. Örtülü bilginin en göze çarpan yanı, bir kişinin yaptığı faaliyetlerin bilinçle sezilmemesidir. Aktarım sırasında tamamen farkında olunmadan öğrenilmektedir (Herbig, Büssing ve Ewert,2001:688).

3.1.2. Deneyim ve tecrübeye dayalı öğrenme

Örtülü bilgi, deneyim ve tecrübe ağırlıklı bir yapıya sahip olmasından dolayı “ne’yi bilme değil, nasıl’ı bilme” olarak ifade edilmektedir. Bu durum bir şarap ya da yağ eksperinin tecrübesi ile açıklanabilir. Eksperin vermiş olduğu karar bir ilke ve prensibe göre değil, damak tadına göre şekillenmektedir (İbicioğlu ve Doğan,2006,Wong ve Radcliffe,2000:502-503;22-23; Johannessen, Olsen ve Olaisen,1999:130-132). Örtülü bilgi, kültürel bir aktarım olarak da değerlendirilmektedir. Örtülü bilgi; kişisel bir sahiplik

gerektirir, fakat kültür ve birey arasındaki karşılaştırma sonucu da şekillenmektedir (Johannessen, Olsen ve Olaisen,2001:8).

Örtülü bilgiyi elde etmenin ve transferinin tek yolunun deneyim olduğu açıktır. Bir bakır veya baklava ustası hünerini kitapla ya da dokümanla elde etmemiştir. Dolayısıyla okumadan sadece ustasından veya bilirkişiden gördüklerini uygulayarak işini öğrenmiştir. Ancak örtülü bilginin ilerlemesinde açık bilgiye hiçbir şekilde gereksinim duyulmayacağı anlaşılmamalıdır. Örtülü bilginin temelde deneyimle kazanılabileceği bilinmektedir (İbicioğlu ve Doğan,2006:22). Örtülü bilginin tecrübe sürecinde tamamen her şey yetenekle şekillenmektedir. Dolayısıyla öğrenme süreci ve bilginin aktarımı samimi ilişkilerle ortaya çıkmaktadır. Bu şekilde aktarım daha da etkilidir (Grimaldi ve Torrisi,2001:1426; Aydoğan ve Lyon,2004:1116). Örtülü bilgi, uygulamadan gelen bir fikirle ortaya çıkmaktadır ve bilimsel ve sanatsal yeteneğin örtülü gücü sayılmaktadır. Çünkü, özünde yetenek vardır (Durack,2004:131; Mitri,2003:174).

Örtülü bilgiye kâğıt süsleme sanatlarının en önemlilerinden biri olan ebru örnek olarak gösterilebilir. Ebru, renklerin suyla dansının yarattığı bir ahenktir ve oldukça zor bir uğraştır. Uzun sürede öğrenilen ve belirli bir süre geçmeden usta olunamayan bir uğraştır. Oldukça sabır, dikkat ve emek isteyen bir iştir. Dolayısıyla özünde örtülü bilgi vardır. Yaşanan deneyimler, ustanın nasihatleri belki de her bir çizgiye katılan anlamı ifade etmektedir. Bu bir mücadeledir, yaşama karşı sarf edilen emektir. Dikkat edildiğinde emeklerin özünde hep örtülü bilgi vardır. Ebrunun özündeki ustalığın açığa çıkması hemen olanaklı değildir. Öncelikle işi öğrenen kişi bunu özümsemelidir. Tecrübeler ve yaşananlar ışığında zamanla iş kavranılabilecektir.

3.1.3. Usta-Çırak ilişkisi

Örtülü bilgi, eylem ve tavırlarla dışarıya yansımaktadır. Genel olarak usta-çırak ilişkisi ile örtülü bilginin paylaşımı öne çıkmaktadır. Bu ilişkinin en somut örnekleri olarak hattatlık, çinicilik, gümüş işlemeciliği veya taş oymacılığı söylenebilmektedir. Örtülü bilgi, uzun bir olgunlaşma ve yetiştirme evresini temel almaktadır. Bu evre çok sıkıntılı ve emek dolu geçmektedir (İbicioğlu ve Doğan,2006:23-24).

Örtülü bilgi oldukça uzun ve çetin bir yoldur. Bu yola kolayca ulaşmak pek olanaklı değildir. Bu yollardan geçen ve emeği bilen kişiler, yenilere yol gösterici olmalıdır. Onlara cesaret vermeli ve davranışlarıyla rehberlik etmelidirler. Rehberlik her zaman sözle yapılmayabilir. Bir demir ustasının çırağına demiri nasıl döveceğini davranışları ve eylemleriyle anlatması da örtülü bilginin aktarılmasında bir yoldur.

Usta-çırak ilişkisinde ustanın çırağı zorlaması, ona meslekle ilgili öğütlerde bulunması örtülü bilginin ayrıntılarıdır, esas noktasıdır. Çırak, ustanın attığı her adımı izleyerek mesleğe ait püf noktaları keşfetmektedir. Ustanın her hareketi, bir model niteliğindedir. Zorluklarının yanında iyi tarafları da olan bu süreç yaşanmalıdır. İşe verilen emek, mesleğin ince ayrıntılarını zamanla kazandırmaktadır. Her yeni gün, yeni umutlar demektir. Mesleğin son noktası yoktur. Her aşamada örtülü bilgi; gelişir, mükemmelleşir ve ileriye gider.

3.1.4. Örtülü bilgi paylaşım sürecinin zamanla azalması

Örtülü bilgi sürecinin paylaşımı oldukça zahmetli bir o kadar da zevkli bir süreçtir. Bireyler arasındaki ilişki, bu sürecin seyrini ve genel eğilimini belirlemektedir. Bu ilişki ilk zamanlarda artan bir seyir gösterse de sonrasında genel bir düşme eğilimi göstermektedir (İbicioğlu ve Doğan,2006:24). Örtülü bilginin özünde hareketler ve eylemler vardır. Bir kişi bu hareketlerin özünü ifade edemez ancak buna bir rehber arar. Bu rehber bazen bir usta bazen de bir eylem olabilir. Bir harekete verilen cevap, bir problemin çözümü sırasındaki eylem rehberlik eder. Yapılan her harekette fikirler, değerler, hisler öne çıkmaktadır. Bunlar bireyin davranışlarında örtülü bilgi sürecinin köklerini oluşturmaktadır (Grigenko, Sternberg ve Strauss,2006:14-17; Al-Jayyousi,2004:28). Ancak her birinin sonucunda bir başarı noktası, tepe sınırı vardır. Yani örtülü bilgi ilk önceleri artarak gelişim gösterir. Belirli bir süre sonra azalarak artar. Tepe noktasına ulaştıktan sonra ise, artarak azalmaya başlar. Ancak öğrenme etkinliği, ömür boyu devam etmektedir.

Çinicilik, çömlekçilik, bakır ve gümüş işlemeciliği, hattatlık ya da minyatür gibi sayısız sanat türünde çırak konumunda olan bir bireyin ustasından öğrenecekleri zaman gerektirmektedir. Çırak veya işi ilk öğrenen kişi, meslekle ilgili hiçbir şeyden haberdar

değildir. Meslekle ilgili kabiliyetleri çırak ustasından öğrenmekte ve bir tarla gibi sürülmektedir. Tabi ki bu süreç oldukça emek isteyen eziyetli bir süreçtir. Bir anda ne usta bildiklerini öğretebilmekte, ne de çırak her şeyi öğrenebilmektedir. Bu güçlükler sabırla, şefkatle, zirveye ulaşma duygusunu içermektedir (İbicioğlu ve Doğan,2006:26-27).

3.1.5. Taklit edilme ve rakiplerce görülme güçlüğü

Rakiplerin yaptıkları ürünleri günümüzde pazarlardan elde edebilmek ve sahip oldukları fiziksel araçları üretebilmek olanaklıdır. Ancak o ürün ya da hizmete gerçek rekabet gücünü veren bilgi ve beceriye sahip olabilmek güçtür. Beceriye güç veren ruh saklıdır (Grant,1991:125; Saviotti,1998:845). Bu durum başarılı bir sanat adamın eserlerine yansıyan sanat ruhu gibidir. Bu ruh da herkeste aynı değildir. Örtülü bilgiyi farklı kılan da budur. Yapılan eylem, beceri ruhuna bağlıdır.

Örtülü bilginin deneyimle ve birikimle elde edilmesi kolayca kopya edilmesini güçleştirmektedir. Örneğin bir çini veya bakır ustasının yıllarca edindiği birikim ve tecrübeye birkaç ayda ulaşabilmek hayalden öteye gitmektir (İbicioğlu ve Doğan,2006:28; Dierickx ve Cool,1989:1507). Bu anlamda bir doktorun veya bir yargıcın bilgisine birkaç ayda ulaşılabilme olanaksızdır. Harcanması gereken bir emek ve çaba söz konusudur. Bu sıkıntılar ve güçlükler aşıldıktan sonra başarı ortaya çıkacaktır. Başarı emeğe saygı duymak ve çabalamayı gerektirmektedir.

3.1.6. Rekabet avantajı için temel oluşturma

Bireye özgü nitelikler herkeste farklılık göstermektedir. Bir bireye ait beceri ve ruh yapısı başka bireyde yoktur. Dolayısıyla benzeri olmayan bir yetenek öne çıktığı sürece değerlidir. Yani o kişi görülebilir bir başarı elde ederse, bu bir üstünlüktür (Hall ve Andriani,2003:148-150).Yetenek tabanlı iktidarın örtülü bilgiyi içerdiğini vurgulamaktadır. Böyle bir rekabet, uygulama ile netleşen ve deneyimle biriken bir öğrenme sürecine dayanmaktadır (Reed ve Defillipi,1990:91).

Birey, kendine özgü yeteneğini keşfetmeli ve deneyimlerin ışığında dışa açılmalıdır. Keman yapan bir kişinin kullandığı ağaçtan tele her noktada farklılık ortaya

koyuyorsa, bu insanlarca fark edilebilir. İfadesi eylemdedir. Eylemin farkı kendindedir. Onu fark ettirebilmek de bireye düşer. Fark ettirebildiği sürece de rekabet avantajı kazanacaktır (Koskinen ve Vanharanta,2002:57-60).

Rekabet edebilmek örtülü ögenin yeni, farklı ve yaratıcılığına bağlıdır.Günümüzde hızlı teknoloji ile birlikte yeniliğin sınırı yoktur. Bu kadar tekniğin içerisinde el emeği, göz nuru ve yetenek öne çıkmaktadır. Bu yetenekler, gönülden ele yansıyan eylemlerdir. Sevdalı bir gönülden yazıya dökülen şiir, şairin iç dünyasıdır. Örtülü bilginin yansımasıdır. Görünmeyen çok şey vardır, önemli olan bunların aktarılabilirliğidir. Aranan şey emek ürünü, özünde duygu, deneyim ve tecrübe taşıyan örtülü bilgidir. Örtülü bilgi, rekabetin kaynağıdır. Rekabet elde edebilmek de örtülü bilgiyi açığa çıkartmakla olanaklıdır.

3.1.7. Beşeri sermaye

Açık bilginin bittiği ve örtülü bilginin başladığı yeri söylemek de zorlanırsınız. Çünkü bunlar bireylerin kendilerini ifade ettikleri yeteneklere dayanmaktadırlar. Örneğin keman çalmak, öncelikle heves isteyen ve yetenek gerektiren bir uğraştır. Fakat bu çalgı aletinde uzmanlaşabilmek bireye bağlıdır. Sadece öğretene kişinin sorunu değil, aynı zamanda öğrenen kişinin de sorunudur. Öğrenmek, bireyin zihinsel yeteneklerin yanı sıra sezgisel yeteneklerine bağlıdır. Örtülü ve açık bilgi, birlikte keman çalma gayetini sürekli desteklemektedirler.Yani tek başına açık veya örtülü bir bilginin etkili olduğundan bahsetmek yanlış olur (Styhre,2004:183).

Örtülü bilgi, birey temelli bir değer olarak ortaya çıkmaktadır.Çevredeki her şey örtülü bilgiye hizmet etmektedir. Başka bir ifadeyle görülebilen her şey, örtülü bilgiye girdi oluşturmaktadır.En iyi şekilde değerlendirilebildiği sürece çevredeki bu bilgiler, birer hazine demektir (İbicioğlu ve Doğan,2006:33).

Beşeri unsurlar, sahip oldukları öze yenilik katabildikleri ölçüde örtülü bilgiye ivme katacaktır. Beşeri yetenekler, herkeste farklılık gösterir. Yeteneklerin edinimi ya bir çırağın ustasını taklit etmesi ile ya da uzun dönemli uygulama ve tecrübeler ışığında olmaktadır. Fakat bunu resmi bir eğitimle elde etmek olanaklı değildir. Yetenekleri göstermede izlenen kurallar tam olarak bilinmediğinden, açıkça aktarılamamaktadır (Balconi,2002:361).

Örtülü bilgi, gözleme dayanmaktadır. Dolayısıyla bu bir işi öğrenerek yapmak kadar etkilidir. Sembolik ilişkilerin ötesinde, yoğun kişisel ilişkilere dayanmaktadır. Bu durum da bireyle olmaktadır (Collins ve Hitt,2006:151).

3.1.8. Kullanımın test edilmesi ve kontrolü

Örtülü bilginin açığa çıkması nasıl zorsa ölçme ve kontrol olanağı da o kadar zordur. Bunu örnekle ortaya koyabilmek olanaklıdır. Örtülü bilgi, eylemsel ve yeteneksel niteliklidir. İki baklava ustasının yapmış olduğu baklava tat, şekil, hazım kolaylığı, hijyen gibi ölçütlerle karşılaştırıldığında pek çok fark olduğu görülecektir. Bireylerin baklava tercihinin hep aynı ustadan olmasının bir nedeni vardır. Bunu ancak damak tadı ayırır ve hünerli olanın farklılığı ortaya çıkar. İki futbolcunun da aynı şekilde yetenekleri gözle görülebilir. Burada da yine kişisel yeteneklerin öne çıktığı anlaşılmaktadır.

Örtülü bilgiye ulaşmanın ve bu bilgiyi zenginleştirmenin yolu düşünmekten geçmektedir. Düşünmenin ötesinde yapılan her hareket boş ve bir o kadar da kayıp anlamına gelmektedir. Yapılan her hareket, örtülü bilgiye ulaşmada bir anahtar niteliği taşımaktadır (İbicioğlu ve Doğan, 2006: 34-35). Gaziantep'in 119 yıllık geçmişine sahip tek baklavacısı ve kebabçısı olan İmam Çağdaş kebab evi örtülü bilgi için iyi bir örnektir. Kebab evine adını veren İmam Usta "Akıl, göz yanılır ancak; damak yanılmaz onu kandıramazsınız" sözünü temel alarak üretime başlamıştır ([http:8](http://8)). Kendi alanındaki ağız tadıyla İmam Çağdaş farklıdır. Bu anlamda çevresine göre üstünlük kazanmaktadır. Böyle bir örtülü bilginin karşılaştırılması taleple, istekle ölçülmektedir. Talep, her şeyi ortaya koymaktadır.

3.1.9. Dışa yansıma: davranışla ve eylemle ifade edilme

Örtülü bilgi, davranışlarla ve eylemlerle kendini göstermektedir. Bu eylemler bazen vücut hareketleriyle dışa yansıtmaktadır. Futbolcuların maçlarda sergiledikleri hünerler, buna iyi bir örnektir. Yapılan hareketler adeta izleyenleri büyülemekte, her çalımda, şutta, frikikte derin çizgiler gözlemlenmektedir. Örtülü bilgi, bu hareketlerin içindedir. Bunları ele almamak ve incelememek örtülü bilgiyi görmemek demektir.

Ünlü frikik ustalarından biri olan Hollandalı futbolcu Pierre Van Hooijdonk, buna iyi bir örnektir. Ankara Üniversitesi'nden Asaf Özkara ve ekibi, Van Hooijdonk'un frikik görüntülerini basit şekilde inceleyerek, Van Hooijdonk'un vuruşlarını üç açıdan ele almaktadırlar. Sporun genelinde olduğu gibi, futbolda da teknik hareket analizinin temelinde hareket üç bölümden oluşmaktadır. İlk olarak; başlangıç yani koşma ve hız alma, bunu takiben hareketin uygulanması aşamasındaki vuruş tekniği ve sıçrama, son olarak da, ayağın salınımı ve yere iniş ile hareketin sonlandırılmasıdır.

Bu bölümlemeye göre, yapılan inceleme sonucu, Van Hooijdonk'un serbest vuruşlarının püf noktalarından biri topa doğru hareketlenirken çizdiği açıda yatmaktadır. Bu püf noktası şu şekilde açıklanmaktadır: Van Hooijdonk'un topa vuruşlarında başlangıç bölümlerinde çıkış noktası ile topun bulunduğu noktanın konumu yaklaşık 45 derecelik bir açı oluşturmaktadır. Bu tür bir noktadan yay çizerek topa doğru koşma hareketi, topa ayak iç üstü ile vuruşun tipik bir özelliğidir. Burada yavaştan hızlıya doğru bir ivmelenme gerçekleşmektedir.

Vuruş anında destek ayağını topun yan gerisinde sağlam bir şekilde yere basmaktadır. Destek ayağının dizini bükünce, vücut ağırlık merkezi bu ayağın sol ön yanı üzerine düşmektedir. Dengesini sağlamak için yanlara açılmış kollarından faydalanmaktadır. Gövdesi, sola doğru diz ve bel bükümü ile eğilmektedir. Topa vuruş sırasında ise, bacağı kalçadan geriye almaktadır. Hız aldıktan sonra topa vuruş da kalçadan ve belden vuruş yönüne doğru ani bir dönüş gerektirmektedir. Geriden salınımla kazandığı hızla da vuruşunu gerçekleştirmektedir. Vuruşun özelliğine gelince: bilekten sabitlenmiş biçimde ayağın iç üstü ile topun sağ alt alanının biraz üstüne vurmaktadır. Burada açığa çıkan çabuk kuvvetle, top kendi eksenini etrafında dönerek hafif bir yay çizmekte ve hedefine falsolu gitmektedir. Topa vuruştan sonra basketbol oyuncularının, tenis oyuncularının atış ve vuruşlardan sonra gerçekleştirdikleri el salınımının bir benzerini yapmaktadır. Ayağı ile topa arkasından yön verircesine bir salınım gerçekleştirmektedir (<http://9>). Bu hareketlerin yapılmasında zamanla elde edilebilecek bir birikim önem taşımaktadır. Oyuncular, bunu nasıl yaptığını açıklayamamaktadırlar. Her hareket, bir birikim ve tecrübe ürünüdür. Futbol; eylemsel nitelikli bir oyun olduğundan, örtülü bilgiyi görmek olanaklıdır. Yapılan her hüner ve ince ayrıntı birer sırdır. Bunların tekrar yapılması

istense, bir futbolcu bunu hemen gösteremez. Oyun içerisinde o ruhla yapılan eylemlerdir (Berman, Down ve Hill,2002:14-15).

3.2. Yöre Odaklı Örtülü Bilgi

Örtülü bilgi, oldukça kişisel ve spesifik bağlamlı bir yapıya sahiptir. Bu nedenle bir şeyi biçimlendirmek ve birileriyle iletişime geçmek zordur. Deneyim sonucu biçimlenen profesyonel bir yetenek, ustalık veya kavrayıştır (Woo, Clayton ve diğerleri,2004:203). Örtülü bilgi, farklı şekillerde de karşımıza çıkmaktadır. Bunları çevresel, kültürel, yöresel ve tarihi olarak ele almak olanaklıdır. Bir yerdeki örtülü bilgiye bireylerin doğrudan katkısı olabildiği gibi, coğrafi unsurların da katkısı söz konusudur. Yöre odaklı örtülü bilgiyi fiziki, tarihi ve kültürel açıdan ele almak konunun anlaşılması açısından uygun olacaktır.

3.2.1. Coğrafi/Fiziki unsurlar: dış çevre

Coğrafi/fiziki çevre, örtülü bilginin öne çıkmasında önem taşıyan bir unsurdur. Bir yörede orman, deniz, akarsu, şelale ve göl gibi coğrafi unsurlar; çekim gücünü artırarak, yerleşim yeri veya turizm açısından bölgeye avantaj getirmektedir. Doğal güzellikler ve coğrafi kalıntılar, insanların merakını artırmakta ve o alanlara insanları yönleltmektedir. Günümüzde doğal ve tarihi yerler; geçmişe özlem ve merakı artırırken, kültürel açıdan da önem taşımaktadır.

Avanos; Kapadokya bölgesinin el sanatları, doğal güzelliği, eski evleri ile bilinen bir ilçesidir. Kayadan oyma ve taştan yapılma eski Avanos evleri, yörenin coğrafi yapısı ile de bütünleştğinde örtülü bilgi oluşmaktadır. Hititlerden bu yana devam eden çanak atölyeleri, yöresel kilim, halı dokuma ve satış mağazaları ile Avanos bir kültürel miras olarak kabul edilmektedir. Ayrıca burada “Çark” adı verilen ve ayakla döndürülen tezgah üzerindeki çamurun maharetle şekillendirilmesiyle istenilen türde çanak yapılabilir. “İşlik” denilen atölyelerde üretilen çanaklar önce güneşte, daha sonra da gölgede kurutulduktan sonra, saman ve talaşla yakılan fırınlarda 800 -1200 derece sıcaklık arasında özenle pişirilmektedir ([http:10](http://10)). Kapadokya ve çevresi “anlatılmaz adeta yaşanır” sözü ile daha iyi açıklanmaktadır. Buradaki örtülü bilgi, eylemseldir.

Nemrut Dağı da coğrafi açıdan bu konuya verilebilecek örnekler arasında yer almaktadır. Güneş; ufuk hattına yaklaştıkça ışıklar yatmakta, sarılar turuncuya, turuncu renkler kırmızıya dönüşmektedir. Taş heykeller, sararan ahşap görünümlere bürünürken güneş dağları morartarak batmaktadır ve hafif bir rüzgar ile ürpertici bir serinlik başlamaktadır. Artık gökyüzünün kızarmasını bekleyen kamera tutkunları son fotoğrafları çekmektedir. Ve gece karanlık örtüsünü tanrıların üstüne bir kez daha örtmektedir (<http:11>). Nemrut'u örtülü kılan unsur içindeki sırdır, bilinmezliktir. Hala Nemrut'un sırrı çözülememiş, kazılar devam etmektedir. Farklı geçmişin derinliklerine ait bilgi vardır. Bilgi, araştırmayı ve incelemeye neden olmaktadır. Böyle bir yöre, hem ulusal hem de uluslararası anlamda önem kazanmaktadır.

Günün değişik zamanlarında, mevsimsel ışık efektlerinin sihiri ile her saat başka görünen Mardin'in coğrafi yapısı ve mimarisi de anlatılmadan geçilemeyecek yerler arasındadır. Akşam güneşinin kızarttığı gökyüzü ve evlere yansıyan sarartısı içinde ilk dikkati çeken, görkemli kale eteğinde omuz omuza vermiş motiflerle süslü kesme taş evlerdir. Bu evler; sivrilen minareler, kiliseler, farklı mimari yapı tarzı ile bambaşka bir yetenek ve birikim ürünü olarak öne çıkmaktadır (<http:12>).

Mardin'de yıllar öncesinden gelen maharetler usta kalemelerin eliyle biçim kazanarak yörenin iklimine ve coğrafi yapısına uygun hale getirilmektedir. Kullanılan malzemeden seçilen taş çeşitlerine kadar her detaydaki özgünlük, duyguların ve düşüncelerin en iyi şekilde yansıtılmasına zemin hazırlamaktadır. Bir yerde kullanılacak mimarinin de o yöreye uygunluğu önemlidir. Örtülü bilgi; kelimelere dökülememekte, ancak eylemlerle anlam bulmaktadır. Dolayısıyla bir yöre mimarisi; taş oymacılığı, el işçiliği, kilimi, çiniciliği, oymacılığı ve daha birçok ürünü ile bütündür. Mardin Evleri, Mardin'in o eşsiz coğrafi yapısına eklendiğinde adeta bir parçanın iki yarısı gibidir.

3.2.2. Tarihi unsurlar: geçmişe dayalı olma

Tarihi unsurlar, örtülü bilginin öne çıkmasında ve rekabet unsuru olabilmesinde önemlidir. Geçmişe ait unsurlar, örtülü miras demektir. Bir yörenin tarihi geçmişi, hem uygarlık hem de yarattığı eserler bakımından vazgeçilmezdir. Günümüzde tarihi yerler,

geçmişe ait özlemi oluşturmaktadır. Geçmiş arama, keşfetme arzusu tarihi yerlerin ilgi görmesine neden olmaktadır.

Doğu ve Batı Medeniyetlerinin 2150 metre yükseklikte muhteşem bir piramitteki kesişme noktası olan Nemrut, tarihi açıdan da iki bin yıllık bir geçmişe sahiptir. Nemrut Dağı, üzerinde barındırdığı dev heykellerin ve anıt mezarın yanı sıra, dünyanın en muhteşem gündoğumu ve gün batışının seyredilebildiği yerdir. Her yıl binlerce insan, gündoğumu ve gün batışını seyretmek için Nemrut Dağına gelmektedir ([http:13](http://13)). Dolayısıyla bir uygarlığın yansımasının tarihi kökleri ve beraberinde yöreye kattığı anlam, o bölgenin önemli bir avantaj elde etmesini sağlamaktadır.

Yörede arkeolojik eserlerin sergilendiği kent müzesi dışında, otantik özelliği olan Oturakçı Pazarı gözler önündedir. Ayrıca canlı renkleriyle heybelere, yöresel kilim ve halılar, el işleri, dokuma örnekleri, yemeniler, çarıklar, hasır sepetler, ahşap eşyalar, bakırcılar, açık tütün satanları ile Anadolu kültürünün birçok örneğine rastlamak olanaklıdır ([http:11](http://11)). Tarihi kökleri, içinde barındırmaktadır. Bu kökler yapısı itibarıyla örtülü kaynaklardır. Çünkü, insan ürünüdür. Ancak yöreyle bütünleşmiş ve yöreye özgü hale gelmiştir. Bireysel yetenekler, yöreyle anılır olmuş ve yörenin örtülü kaynağı haline gelmiştir. Dolayısıyla; yaşanan bir kültür o topluma aittir. Yapılan her iş ve kültür, yörenin ayrılmaz bir parçası halini alacaktır.

3.2.3. Kültürel/Sosyal unsurlar

Kültür; insana ve insanlığa özgüdür. İnsanın olduğu her yerde bir kültürün varlığından söz etmek olanaklıdır. Özellikle kültür ve toplum ikiz kardeş gibidir, ikisini birbirinden ayırmak olanaklı değildir. Kültür, mutlaka bir toplumda barınıp yaşamakta, ancak toplumun varlığıyla ayakta kalabilmektedir. Toplum; kendini, neslini devam ettirdiği sürece, kültür de sonraki kuşaklara devredilebilmektedir. Özellikle maddi kültür, manevi kültüre göre daha rahat korunup, saklanabilmektedir ([http:14](http://14)). Eğer maddi kültür genel olarak kültürün ilk ve tek bileşeni olsaydı, o günden bugüne yeryüzünde değişen hiçbir şeyden ya da bir manevi kültür örneğinden söz edilemezdi. İnsanlığın ilk çağlarda korunma, barınma ve hatta avlanma amacıyla geliştirdiği en ilkel araç için dahi, güç ve

destek aldığı tek unsur manevi kültürdür. Kısaca, düşünme yetisidir. Manevi kültürün örtülü bilgiyle kesiştiği nokta burasıdır (İbicioğlu ve Doğan,2006:208-209).

Ülkemizde de örneğine sıkça rastladığımız kültürel ve sosyal yönü ağır basan yerler mevcuttur. Safranbolu, Kapadokya, Şirince, Beypazarı, Mardin ve Alaçatı doğallığı ve kültürü ile göz bebeği olan yerler arasındadır. Ayrıca Kayseri'nin mantısı, Adana'nın kebabı, Mardin'in taş evleri, Kapadokya'nın şarabı, Erzincan'ın bakır işlemesi birer örtülü kaynak olarak karşımızdadır. Ülkede birçok yerde kültürel açıdan oluşmuş değerlerin gün yüzüne çıktığı ve nesilden nesile aktarıldığı bilinmektedir. Nerede kültürel bir değer varsa, içerisinde bir doğallık, saflık ve örtülü bilgi söz konusudur. Örtülü bilgi; duygudur, duygulun sel olmasıdır. Gönüllerden akan şevk, eserlere yansıtılmakta ve ortaya bir değer çıkmaktadır. Hepsinin sonunda bir emek, göz nuru ve sabır vardır. Bu emek dünyanın her yerinde aynıdır. Bazen bir Norveç folklorik kıyafetinde ilmek iken, bazen de bir Fransız ressamın tuvalinde fırça darbesi olmaktadır.

3.2.4. Yöreye özgülük: rekabet avantajı sağlama

Günümüzde kendine has özellikleri olan geçmişi ve doğal yapısı itibariyle öne çıkan yöreler önemli avantajlar elde etmektedirler. İnsanlar, doğal yerlere daha çok ilgi göstermekte ve tarihi önemi olan unsurlara değer vermektedir. Binlerce yıllık değeri, birikimi ve kültür mirası olan örtülü bilgi alanlarını geliştirmek, teşvik etmek hem yöresel hem de bölgesel anlamda ilerlemeyi sağlamaktır. Öncelikle, yörelerimizin özelliklerini ve üstünlüklerini en doğru şekilde yansıtmak gerekmektedir.

İzmir'in Selçuk ilçesine bağlı Şirince Köyü, bu duruma en güzel örneklerden biridir. Tarihi açıdan M.Ö. 5. yy'a dayanan bu köy; sadece mimari dokusuyla değil, aynı zamanda şarap, zeytinyağı, dantel, el işçiliği ve şallarıyla örtülü bir kaynaktır (Sayın,1997:293). Bu durum hem kültürel açıdan hem de yöre ve ülke açısından önemli bir potansiyeldir. Bu potansiyellerin benzerlerinin keşfedilmesi ve desteklenmesi ülke için önemli bir üstünlük demektir. Rekabetin temeli; tek ve ayrıcalıklı olmaktır. Evleri, mimari yapısı içerisinde geçmişe ait bilgiler yer almaktadır. Her eser de bir mimarın veya ustanın göz nuru vardır.

3.3. Örtülü ve Açık Bilginin Dönüşüm Süreci

Örtülü bilgi; davranışsal ve eylemsel nitelikli olarak tanımlanmaktadır. İnsana ait niteliklerin açığa çıkamayan yanıdır. Açık bilgi ise, kolay bir şekilde aktarılabilen bilgidir. Örtülü bilgi açık bilgiye nazaran daha maliyetlidir yani daha zordur. Açık bilgi ise zahmetsizdir. Sözlü veya yazılı olarak ifade edilebilmektedir. İkisi olmadan da olmaz, birbirlerini tamamlamaktadırlar (Mann,2001:85-86).

Her iki bilgi türü de gelişim açısından birbirlerine ihtiyaç duyar. Bu bilgi türleri arasındaki etkileşimi dört farklı başlık toplamak olanaklıdır. Bunlar sosyalleşme (örtülüden örtülüye), dışsallaştırma (örtülüden açığa), içselleştirme (açıktan örtülüye) ve birleştirme (açıktan açığa)'dır (İbicioğlu ve Doğan,2006:26; Nonaka, Toyama ve Konno,2000:9; Mann,2001:86-87).

3.3.1. Sosyalleşme: örtülüden örtülüye

İnsanların bir arada bulunduğu eylemsel birliktelikler, örtülüden örtülüye olan süreci tanımlamaktadır. Bireyin düşünceleri, eylemleri devreye girmektedir. Bu, cümle kurmadan iletişim kurabilmenin ve anlaşılabilmeyen yoludur (Mann,2001:86-87).

Sosyalleşme; paylaşım ve etkileşimle artmakta, kişiler arasındaki bilgi aktarımıyla bu süreç kolaylaşmaktadır. Eylemler, tutumlar ve davranışlar bireyin örtülü bilgi dünyasındaki ilk adımlardır. Samimi duygular, her zaman uygun bir iletişim sağlar. Söylenemeyen pek çok şey, samimi ortamlarda dile getirilmektedir (İbicioğlu ve Doğan,2006:41-42).

Örtülüden örtülüye olan süreç, inanılan unsurlarla ve hislerle hareket olanağı vermektedir. Sözlerle ifade edilemeyen pek çok şeyi duygularla anlatabilmek olanaklıdır. O sırada örtülü bilgiyi en iyi anlatan unsur hareketlerdir. Çünkü, bazen sözler düşünceleri aktarmada anlamsız kalmaktadır.

3.3.2. Dışsallaştırma: örtülüden açığa

Dışsallaştırma, örtülü bilginin kelimelere yansımaları, açık hale gelmesidir. Açık hale gelen bilgi paylaşımına da açık demektir (Mascitelli,2000:186). Dışsallaştırma ile örtülü olan bir unsur, adeta şeffaflaşmaktadır. Kapalı olanın artık herkesçe bilinebilmesi demektir. Sırların açığa çıkması, düşüncenin eyleme dökülmesidir. Bir ressamın tuvaline yansıttığı çizgiler, dışsallaştırmanın bir örneğidir. Bir şairin duygularını anlattığı şiir veya bir heykeltıraşın yaptığı eser, örtülüden açığa yapılan eylemi ifade etmektedir. Düşüncelerin ifade fırsatıdır. Bir yönüyle iç dünyanın dışa yansımasıdır. İnce detayların açıklanması, bilinmeyen bilinenidir (Mann,2001:87).

Bireylerin hayal gücüyle bilgi ve beceri birikimini zorlayan araçlar, örtülü bilgiyi açık hale getirmektedir (Nonaka, Toyama ve Konno,2000:26-27). Ressamın tuvali, marangozun testeresi, şairin kalemi buna örnek olarak verilebilir.

3.3.3. İçselleştirme: açıktan örtülüye

İnsanlar, bir hazinedir. İç dünyasındaki birçok duygular, sırlar, bilinmeyeni keşfedebilme olgusu ile insan bir enerjidir. Birey; engin bir bilgi deryası, açık bilgiler de bu kapının şifreleridir (İbicioğlu ve Doğan, 2006: 44). Bu enginlik içerisindeki eylemler, insanın iç dünyasıyla uyumaktadır. Eylemler, uygulamada nasıl çalıştığı görülen teorilerin bazılarının gerçekleşmesi için fırsat vermektedir. Bazen bir örgütün davranışları ile eylemleri de iç içe girmektedir. Problemlerin çözümünde, davranış ve prosedürlerin düzenlenmesinde yardımcı olmaktadır (Mann,2001:87).

Örtülü bilgi, unsurlarını harekete geçirecek birtakım duygu ve düşünce gibi girdiler iyi saptanmalıdır. Yapılacak bir hata, yanlışlığa ve krize yol açmamalıdır (Nonaka, Toyama ve Konno,2000:10).

3.3.4. Birleştirme: dıştan dışa

Varolan açık bilgilerle diğer açık bilgilerin bir araya gelmesine, yeni bir bütün oluşturma işlemine birleştirme denmektedir. Örneğin; tarihi bir olayla ilgili daha önce

yapılan araştırmalardan derlemeler yapmak ya da bir olaya tanıklık edenlerin anlattıklarını birleştirmektir (İbicioğlu ve Doğan,2006:42-43). Türkiye’de nüfus sayımı ile edinilen son bilgilerin öncekilere eklenmesi ile artış veya azalış oranının saptanması buna bir örnektir.

Birleştirme, sadece aynı alan veya daldaki bilgilerin bir araya getirilmesi demek değildir. Özellikle, farklı bilim dalları ya da disiplinlerdeki bilgilerin bileşimi, yeni kavramların, yeni bakış aıların doğması anlamına gelmektedir. Bu bileşimler bilim, uygarlık ve insanlık adına çok daha önemli sonuçlar doğurmaktadır (Ertürk,2006:36). Dolayısıyla, farklı unsurların bir araya gelmesi zenginlik, farklılık ve öngörülebilirlik katmaktadır. Farklı yaklaşımların oluşumuna ışık tutmaktadır. Vergi kaçakçılığı konusunda diğer bilim dalları ile ilişkiye girilerek konuyu aydınlığa kavuşturmak bu duruma bir örnektir. Diğer bilimlerden faydalanılması konuya farklı bir perspektif kazandıracak ve sorunların çözümü için katkı sağlayacaktır.

4. ÖRTÜLÜ BİLGİ KAYNAKLARININ KEŞFİ VE SOMUTLAŞTIRILMASI

Örtülü bilgi kaynaklarına ulaşabilmek ve onu keşfedebilmek önemlidir. Çünkü, kaynakların keşfi, rekabet avantajı ve üstünlük yaratmaktadır. Kaynakların somutlaştırılması ise; örtülü bilginin sergilenmesi ve açığa çıkartılmasıdır. Keşif, örtülü kaynağa rehber olurken; somutlaştırma, örtülü kaynağın yapımını veya aktarımını göstermektedir. Bu anlamda öncelikle örtülü bilgi kaynaklarının keşfi, sonrasında ise bu kaynakların somutlaştırılması ele alınacaktır.

4.1. Örtülü Bilgi Kaynaklarının Keşfi

Yeniliklerin ve değişimin her geçen gün hızlandığı, rekabetin bir üstünlük ve avantaj olduğu günümüz şartlarında bu üstünlüğü yakalayabilmek oldukça zordur. Özellikle her geçen gün teknolojinin hızlanması ile rekabeti ayakta tutabilmek, ayrı bir çaba gerektirmektedir. Yeniyi, farklıyı, kendine özgü olanı keşfedebilmek; birer hazine, potansiyel olarak sayılmaktadır. Az olan değerli olduğu gibi, öz olan da farklıdır. Öze sahip çıkabilmek üstünlüğün, başarının adıdır. Kaynakların keşfinde özeli, farklıyı aramak, eskiye ve doğala ulaşmak avantaj getirdiği gibi aynı zamanda geçmişini anmak, geçmişe karşı özlem gidermektir. Her keşfin özünde içinde bulunulan yörenin tarihi, coğrafyası ya da fiziki güzelliklerinin öne çıktığı görülmektedir. Bu unsurların her biri teknolojik çağdaki gelişmelerle daha da önem kazanmakta ve anlamlı hale gelmektedir. Örtülü bilgi kaynaklarının keşfinde; kültürel, tarihi, fiziki/doğal, manevi unsurlar/dini inanış etkilidir. Bu unsurlar konu anlaşılması bakımından irdelenecektir.

4.1.1. Kültürel unsurlar

Kültür, insanla ortaya çıkan maddi unsurların yanı sıra manevi unsurları da içine alan somut ve soyut bir bileşim olarak kabul edilebilir. Bir yöredeki medeniyetin ve yaşamın temelini kültür, kültürün temelini ise, insan oluşturmaktadır. Dolayısıyla, insanlar tarafından yapılan, geliştirilen, gözle görülebilen somut unsurların yanı sıra ifade edilemeyen oluşumların da kültür içerisindeki yeri önemlidir. Kültürel aktiviteler, daha çok

insan eylemleriyle ortaya çıkmakta ve onun çevreye olan etkileri ile de anlam kazanmaktadır. O halde kültür, insanla başlayan toplumun geneline yansıyan birer ayna vazifesi görmektedir.

Bir yöredeki dil, müzik, edebiyat, din/inanış, yaşayış şekilleri, geleneksel mimari, sanat eserleri, yiyecek ve içecekler, giyim ve kuşam, bayramlar, festivaller, mevsimsel yöre etkinlikleri somut ve soyut kültür öğeleridir. Kültür, insanla canlanmakta ve toplum geneline yayılarak bir bütün olmaktadır. Nesilden nesile aktarılabilen kültür, bulunulan yere özgü bir mirastır. Dolayısıyla, kültürel unsurların değeri de aktarılabildiği ölçüde gelişmektedir.

4.1.1.1. Kültürün beşeri niteliği

Kültür, insana ve insanlığa bağlı olarak gelişmektedir. Toplumun kültürel aktarımı nesiller boyu devam ettiği sürece etkinlik, canlılık ve akıcılık da varolacaktır. Bir toplumda çoğu zaman kalıcı olabilen fiziki öğeler değil, ona bu yetiyi kazandıran fikirseller yeteneklerdir. Düşünseller yeteneklerin zenginleşmesi ile fiziki kültür şekillenmekte ve gelişmektedir. Günümüzde fiziki öğelerin kopyalanması oldukça kolaydır. Ancak bir kişideki veya bir yerdeki bilgi, beceri ve yetenek o kişiye veya bölgeye özgüdür (Majumdar,2005:179-183). Öyle ki insanların ellerindeki maharet, sarf ettikleri emek ve duyguların yoğunluğu, üretilen unsurların içine işlemektedir. Üstünlük elde edebilmek temelde yapılan işe ruhu, becerileri ve işlevselliği katmakla ortaya çıkmaktadır.

Beşeri faktörün ekonomiye örtülü bilgi konusundaki katkılarından söz edildiğinde akla ilk el sanatları gelmektedir. El sanatları; toplumların yapılarına, geleneklerine, beğenilerine ve kültürlerine göre değişiklikler gösteren, maddi ve manevi değerlerdir. Beşeri unsurların bilgi ve becerilere dayanan, özellikle doğal hammaddelerin kullanıldığı elle veya basit araçlarla yapılmaktadır. İçinde yaşanan toplumun yaşam biçimini, gelenek ve göreneklerini taşıyan, duygularını yansıtan en eski sanatlardan biri olarak kabul edilebilir.

Örneğin, Güneydoğu Anadolu Bölgesi illerimizden Mardin, yukarı Mezopotamya uygarlığının en eski şehirlerinden biri olarak bilinmektedir. Tarihi ve kültürel dokusu

itibariyle dünyanın birkaç sit şehri arasında yer alan Mardin, tarih boyunca birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış olması itibariyle de mozaik bir kenttir. Bu kentteki mozaik yapı gücünü dokuduğu halı ve kilimlerden, el işçiliklerinden almaktadır. Anadolu kültürünün etkisi ile atılan her ilmek arasından çeşit çeşit motifli, renk renk desenli halılar, kilimler üretilmektedir. Mardin'deki birçok ailenin evinde yapılmakta olan kök boyama işi, bölgenin yaklaşık 2500 yıllık tarihi geçmişe sahip işleri arasındadır. Bu anlamda kendi inanç dünyalarına ait kimi figürleri bez kumaş üzerine nakşetmeye çalışmaktadırlar (http:15). Bir başka yerde demircilerin o usta elleri ile yumuşatmaya çalıştıkları demir işlerini görebilmek olanaklıdır. Dolayısıyla Mardin; tek başına bir mimari kent değil, aynı zamanda güzellikler şehridir. Beşeri faaliyetler; beceri, yetenek ve ustalık ile yöresel bilgiye ahenk katmakta ve o yörenin ününü artırmaktadır.

4.1.1.2. Kültürün aktarılabilirliği

Kültür, insanla ortaya çıkmış ve yaşayışı ile biçimlenmiştir. Farklı toplumlarda zamanla ayrılıklar gösteren kültür, nesilden nesile aktarılmaktadır. Kültür; yaşayış biçimini, tarihi, insana ait unsurları, bozulmamışlığı ve her şeyden önemlisi “geçmişin kendisini” yansıtabilmektir (Hughes ve Allen,2005:173-177). Geçmiş geleceğe taşıyabilmek insana bağlıdır. Geçmişten kopmama, geleceğe ibrettir. Günümüz teknolojileri ile özünde örtülü bilgi taşıyan kültürel unsurlar, en iyi şekilde somutlaştırılarak aktarılabilmelidir. Örtülü bilginin kendisi kültürde saklıdır. Kültürel ürünler, emek ister. Emek ayrıntıdır. Örtülü bilgi ise, kültürün içindedir. Her bir ince ayrıntı ve göz nuru, örtülü kaynaktır.

Kültür, insanları birbirine bağlayan bir zımk veya toplumların kişiselliği olarak da tanımlanabilmektedir (Watson ve diğerleri,2002:924). Kültür; bazen bir ezgide nağme, bazen bir kilimde ilmiktir. Örtülü bilgi de böyledir. Her bir ilmek sabırdır, bilginin ince uçlarıdır. Ezginin nağmelerinden, kilimdeki ilmeğe kadar geleceğe aktarılmanın izleri vardır. O halde geçmişten günümüze aktarımdaki içtenlik ve özgünlük yansıtlamadığı sürece, doğallığını kaybedecektir. Doğallıktan öte bir meta gibi olacaktır. Kısaca, başkalaşıma uğrayan eser veya yapı kendisi olmayacaktır. Buradaki temel nokta değerlerin

aktarılabirliğini sağlayan beşeri unsurlarla, değerleri yaratan usta-çırak ilişkilerini nesnelere doğru yansıtabilmektedir.

Kültür dendiğinde, el sanatından giyim kuşama kadar her şeyi içine alan faaliyetleri akla gelmektedir. Ülkemizin birçok yerinde kaybolmaya yüz tutmuş birçok el işi ve eserin var olduğunu söyleyebiliriz. Bunlardan biri de Gaziantep yöresinin dışında hiçbir yerde üretilmeyen ve ustasının artık kalmadığı bir el sanatı türü olan “kutnu” dur. Suni ipek ve pamuk ipliğinden yararlanılarak el tezgâhlarında dokunan kendine has renk ve motiflerle yapılan bir dokumadır (http:16). Mekikle dokuma tekniğı kullanılarak üretilen bu el işçiliğı, artık son temsilcileri ile yüz yüze kalmış ve neslini tamamlamak üzeredir. Eğer aktarılabirlik devam etmezse, böyle bir kültürel zenginlik tükenecektir. Dolayısıyla örtülü bilginin özünde ifade edilememe, taklit edilememe, rekabet avantajı sağlama işlevlerinin olduğu bilinmektedir. Bunu somutlaştırarak, yani görsel/fiziksel olarak yapımının ve üretiminin aktarılmasını sağlayabilmek önem kazanmaktadır. Bu da “kutnu” ustası ile yapılacak söyleşiden yola çıkarak yazılabilecek kitaplar ve makaleler ile, o sanatın özünü en iyi şekilde yansıtabilecek teknolojiyi kullanabilmekle yapılabilir. Ustanın eserini yaparken video görüntüleri ile aşama aşama gösterimi, püf noktalarının fotoğraflanması ile somut adımların atılması aktarılabirlik adına önemli bir aşamayı oluşturmaktadır.

4.1.1.3. Ulusal değerlerin öne çıkışı

Doğal güzellikleri ile çevresinde bir cazibe alanı yaratan yöresel örtülü bilgi alanları, zamanla bulunduğu yörenin çekim merkezi haline gelmektedirler. Ayrıca sahip olduğu nitelikleri ile taklit edilememeleri, doğası ve coğrafyası ile hem ulusal hem de uluslararası önemli bir güç halini almaktadırlar. Bu değerleri ortaya çıkaran bireyler, bulundukları yörede ürettikleri kültürel malzemelerle birer kaynak niteliğindedirler (Cano ve Mysyk,2004:879-898).

Örneğın, zengin kültürü ve dünyaca ünlü evleri ile Safranbolu, sahip olduğu mirası ve dokusu ile bir dünya şehri haline gelmiştir. Tarihi ve kültürel zenginlikleri ile doğa ve çevre dokusu içinde korunmakta olan birçok esere sahiptir. Safranbolu evleri; 2–3 katlı, 6–8 odalı, cumbalı, her odasında fazlaca penceresi olan ve ayrıntılı bir ustalıkla yapılmış

yapılardır. Bu yapılarda taşların estetik kullanımı, ahşap işçiliğinin akıllara durgunluk veren kalitesi, tavan ve duvar süslemeleri ile çarpıcı bir görünüm sergilemektedir. İç mekânlardaki havuzlar, korkuluklar ve kapı tokmakları birer harikadır. Arnavut kaldırımlı dar sokakların insanların etkileşimini kuvvetlendiren yapısı, evlerin dışarı çıkan cumbaları ayrı bir güzellik ve özelliştir ([http:17](http://17)). Böyle bir dünya mirasının benzerinin yapılabilmesi oldukça zordur. Çünkü; ustalık, kullanılan malzeme, çevresel özellikler, fiziki/coğrafi yapı o bölgenin örtülü değerleridir. Sahip olunan bu değerlerin aktarılması bir miras niteliği olması itibariyle daha da önem kazanmaktadır. Özündeki doğallık ve fiziki şartlar korunarak aktarılabilir. Fakat bireysel yeteneklerle yapılan ustalık gerektiren özellikler ise; usta-çırak ilişkisi, fotoğraflama, video ve bilgisayar tekniğinin kullanımı ile somut hale getirilebilir. Bilgisayar ile kayda alınan her bir yapım tekniği ve aşaması internet ile yaygın hale getirilip, birer kaynak haline dönüştürülebilir.

Bir yöreyi öne çıkartan nokta doğallığıdır. Taklit edilememesi, kendine özgü yapısı ve doğal güzellikleri rekabet kabiliyetini kuvvetlendirmektedir. Bu özelliklerin kültürel açıdan desteklenmesi, yörenin örtülü kaynaklarını açığa çıkartmaktadır. Örtülü bilginin kaynağı çevredir. Böyle güzellikler hem yöreye hem de bireye ilham oluşturmaktadır (Macdonald ve Jolliffe,2003,307-322). Bir yöreye veya bölgeye insanları çeken yönelten temel öge; örtülü, gizliyi, farklı olanı bulabilmektir. Dolayısıyla, teknoloji ve bilginin artan değeri, örtülü unsurların değeri ile karşılaştırılmaz. Çünkü; örtülü unsurlar, yıllara dayanan sabır, azim, göz nuru ile ortaya çıkmıştır.

4.1.1.4. Kültürel mirasın gelişimi

Kültürel miras, insanlık tarihinden bu yana daha kaliteli bir yaşam sağlamak için, “insan”ın yaratıcılığı ve toplumlar arası etkileşimler sonucunda ortaya çıkan kültürel değerlerin birikimi olarak tanımlanmaktadır. Kültürel miras, geçmişten geleceğe binlerce yıllık yaşanmışlığı ve görülebilen kültürü barındırmaktadır.

Toplum, yaşadığı kültürel zenginliği paylaşabildiği ölçüde bu mirası yaşatabilmektedir. Paylaşım bir ustadan çırağa olabileceği gibi, öğretmenden öğrenciye de olabilmektedir. Yaşanan acılar, coşkulu kederler, sevinçler, hırslar kısaca örtülü bilgidir.

Sahip olunan kaynaklarla bu mirasın gelişimi kendi özünden sahiplikle kendini aşabilmeyi bilmektir. Ufukların genişliği ve örtülü potansiyellerin varlığı avantajın merkezini oluşturacağı gibi, farklılıkların bilincinde olabilmek esas noktayı oluşturmaktadır. Keşfedilmeyi beklememek gerekir. Mirasın tüm dünya tanıtımına açılabilmesi ve ülke kaynaklarının ne olduğunun ortaya konması gerekmektedir.

4.1.1.5. Manevi unsurlar: din/inanış vb.

Kültürel turizm içerisinde manevi unsurların da temel birtakım misyonları bulunmaktadır. Topraklarında zengin tarihe sahip bölgeler, dini olarak çok çeşitli inanışlara sahip olmaktadır. Farklı inanışların bir bütün olarak bir arada yaşayabildiği alanlar, hem ibadet hem de dini yapılar bakımından güçlü bir inanç/din turizmini yaratmaktadır (Hughes ve Allen,2005:173–183). İfade edilmeyen değerlerin özünde örtülü bilginin olduğu çok açıktır. Dini duygular ve inanç eylemleri, örtülü bir bilgidir. Çünkü; iç dünyadaki sır, hissiyat ve duygu yoğunluğudur. Dolayısıyla, örtülü bilgiyi özünde taşıyan unsurlardan biridir (Taggart,2002:7–17). Manevi unsurlar/dini öğeler, gelenek ve adetler şeklinde alt başlıklar haline getirilebilir.

a) Dini Unsurlar: İnsanların inançları yönünde bir yerlere gitme ve görme ihtiyacı vardır. Din, içerisinde pek çok sırrı taşımaktadır. Bireylerin duygularıyla ilgilidir. Bu duygularla yaptıkları eylemler, örtülü bilgiyi oluşturur. Bu duygu, oldukça güçlüdür. Din, açıktan örtülüye bir süreçtir. Bireylerin hissettiklerini açıklayamamaları ve ifade edememeleri örtülü bilginin din/inanç unsurunun içinde olduğunu göstermektedir.

Kültürel yapılarda müşteri profili, daha çok dışardan gelen bireylere bağlı olarak değişmektedir. Kültürel pazarlar belli dönemlerde değil, uzun zaman canlılığını korumaktadır. Sadece belirli aylarda devam eden dini turizmle birlikte gelişen rekabet örnekleri söz konusudur. Örneğin Mekke şehri, bu şekilde önemli bir avantaj elde ederek her yerden insanların odak noktası haline gelmektedir. İnsanların belki en güçlü duygusu olan din/inanış önemlidir. İnsanlar için bir sığınma, korunma, dua isteğidir. Örtülü bilgi de iç dünyanın enginliğinde bir sırdır. Bu duyguları dile getirmek de yetersiz kalınmaktadır. Dolayısıyla tanımlanması dahi zordur. Kuvvetli bir coşku ile gönüllerde kaynayan

volkanlar, örtülü bilgiden başka şey değildir. Öze doğru bir sesleniştir, kişilerin kendilerini bulmalarıdır.

Meryem Ana Evi, Hristiyanlarca kutsal olarak bilinen dini bir yerdir. Önemli uğrak yeri ve dinin açıdan yöresel örtülü bilgiyi barındıran bir merkezdir. Çünkü insanların güçlü duygularının sesidir. Bu duygu ölene kadar bitmeyecek bir yoğunluktadır. İç dünyanın coşkusu, dini/inanç yerleriyle teselli bulmaktadır. Kudüs'teki ağlama duvarı, bunun bir örneğidir. Dolayısıyla bir rekabet niteliği taşımaktadır. Talebin gücü ve ilginin odağı rekabeti belirlemektedir.

b) Gelenekler: Gelenekler; bir nesilden diğerine geçen bilgi, tasarım, inanç, yaşantı biçimi gibi unsurlardan oluşmaktadır. Geniş anlamıyla, maddi olmayan kültürdür. Dar anlamda ise, kuşaklar boyunca toplumun kutsal ya da politik konulardaki görüşlerini ifade etmektedir. Gelenekler, sözlü ve yazılı olmak üzere iki bölüme ayrılmaktadır. Özellikleri itibariyle adetler gibidir, ancak onlara göre daha güçlüdürler. Toplumsal yaşamın düzenlenmesinde ve denetlenmesinde önemli rol oynamaktadırlar.

Gelenekler, manevi kültürün bir parçasıdır. Manevi kültürün de örtülü bir yanı olduğu yadsınamaz. Manevi kültür de eylemle ifade edilmektedir. Dolayısıyla gelenekler, örtülüdür. Gelenekler sonucu meydana gelen hareketler ve eylemler o topluma şekil vermektedir. Birçok birey tarafından oluşan geleneklerin taklidi kolay değildir. Bir yörede yıllardır süregelen eylemler, farklı yerlerde farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır.

Örneğin Süryaniler, tarihi kökleri itibariyle 5000 yıllık bir geçmişe sahip toplum olarak bilinmektedir. Mezopotamya'da doğan ve gelişen oradaki medeniyetlerin ortaya çıkışında önemli görevler üstlenen geçmişi derin kültür mirasçılarıdır ([http:18](http://18)). Süryani toplumunda geçmişten bu yana gelmiş pek çok gelenek mevcuttur. Özellikle şarapçılık, Süryaniler için çok eskilere dayanan bir gelenektir. Şarap, Eski Mezopotamya ve Anadolu kültürünün en önemli unsurlarından biri olarak bilinmektedir. Yakın geçmişe kadar yöre insanın ürettiği bağlardaki lezzetli ve besin değeri yüksek üzümlerden şaraplar yapılmaktaydı. Yapılan bu şaraplar, uzun seneler saklanabilmekteydi. Bu topraklarda yıllarca gelenek ve göreneğe göre şarap üretimi yapılmış, sonrasında ise bilimsel yöntemlerin işin içine girmesi ile eski sistem şarap yapımı tarihe karışmıştır. Ancak halen

günümüzde eski yöntemlerle yaşadıkları yerlerde şarap üretimini devam ettiren Süryanilere rastlanmaktadır. Özellikle Mardin Midyat'taki yerleşim alanlarında yaşamış olan Süryaniler, ürettikleri şaraplarla öne çıkmışlardır ([http:19](http://19)). Şarapçılık, bireylerin yaptığı eylemsel bir faaliyettir. Bir bireylerin çabaları sonucu ortaya çıkan bir üründür. Böyle bir potansiyel örtülü bir bilgi olmanın ötesinde keşif gücünü göstermektedir. Tadındaki farklılık ona anlam katar. Bu tadı hissedecek, yanılmayacak olan dildir.

Şarapçılığın kökeninde kültür vardır. Kültür denilince, akla insan ve onun keşfettiği maddi öğeler gelmektedir. Pazar fırsatı sunması özündeki örtülü değerlerden kaynaklanmaktadır. Örtülü bilgiyi ifade şarapçılık yapımı, birçok insanın etkileşimi ile olmaktadır. Topluma ait bir iştir, paylaşım gerekmektedir. Yol gösterecek bir rehberin, ustanın varlığı ise işi kolaylaştıracaktır. Öğrenme sürecinin kopmaması, iletişimin kesilmemesi önem arz etmektedir. Örtülü bilgi, ancak bu şekilde anlamlı hale gelmektedir.

c) Adetler: Adetler tıpkı örflere benzemekte ve sosyal içerikli ilişkileri düzenleyen, yöneten ve denetleyen bir rol oynamaktadır. Toplumsal yaşamın düzenlenmesinde kuralların uygulanmasında önemli roller üstlenmektedir. Örneğin, adetler arasında karşılama ve uğurlamalar, yemek ve sofraya biçimleri, kutlama ve kutsamalar, kız isteme, nişanlılık ve evlenme usulleri gibi pek çok şeyi sayabilmek olanaklıdır. Hal hatır sorma sırasında uyulması gereken kurallardan, önemli günlerdeki davranış örneklerine kadar her şey adetlerin kapsamı içerisindedir.

Adetler, çeşitli kökenlerden kaynaklanmış ve biçimlenmişlerdir. Dolayısıyla, bunların içerisinde geçmişteki yaşama biçimleri, dünya görüşleri, düşünce ve inanışlar, ilginç rastlantı ve olaylar da yer tutmaktadır. Toplumun bütününe ilgilendiren adetler olabileceği gibi, çeşitli toplulukların, mesleklerin, mezheplerin, grupların da kendilerine özgü adetleri bulunmaktadır. Bazı adetler oldukça durağan ve sürekliyken, bazıları ise zamanla değişebilen özelliklere sahiptir. Adetler, bireylerin günlük yaşam aktivitelerinin sonucunda meydana gelmektedir. Eylemler, kaynağını beyin ve akıl yoluyla elde ederler. Dolayısıyla adetler ortaklaşa bir eylemin adıdır. Eylemler kaynağı itibarıyla örtülüdür. Örtülü bilgi de bu anlamda kolektif çabaların ürünü olması nedeniyle adetlerin

içerisindedir. Geçmişten günümüze aktarımı istemeden ortaya çıkmaktadır. Aktarımı sırasındaki etkileşim koptuğu sürece, örtülü bilgi dışarıya iyi yansıyamaz.

Yemek yapımındaki maharet ve ustalık da farklı bir adettir. Örneğin ülkemizin yöresel yemek adetlerine en güzel örneklerden birisini Gaziantep yöresi oluşturmaktadır. Antep mutfağı bir hazinedir, sanattır. Araçları, yiyecekleri, pişiren ustaları ile ayrı bir uygarlıktır, kültürdür. Gaziantep, Türk ve dünya mutfakları arasında ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Geçmişten günümüze bir miras ile öğretilen yemekler ve tatlılar titizlikle seçilmektedir. Yemek yapımında kullanılan malzemeler oldukça önemlidir. Geçmişten günümüze aktarılan bir yetenek, örtülü bilgidir. Kendisini bireysel beceriler ile göstermektedir. Tamamen beşeri bir nitelik arz etmektedir. Yemek ve tatlı yapımı; deneyim, beceri ve yeteneğe göre şekillenmektedir. Dolayısıyla, Gaziantep yemekleri ve tatlılarının şöhrete kavuşması, bireylerin damak tadıyla belirlenmektedir. Yemekler ve tatlılar, test edilebilir ve deneyimle bir sonuca varılabilmektedir.

4.1.2. Tarihi unsurlar: geçmişten geleceğe aktarım

Her yörenin köklerini aldığı yaşayış biçimini, eylemlerini şekillendirdiği bir tarihi vardır. Tarih; geçmişten günümüze olan her türlü eylem, olay ve davranışlar ise bu kültürel anlamda önemlidir. Bir yöreyi görme isteği onun sahip olduğu geçmişi ile ilintilidir. Özellikle geçmiş uygarlıkların tarihi kalıntıları ve izleri nedeniyle ortaya çıkan miras daha ayrı bir önem taşımaktadır. Turizm açısından önem taşıyan bu durum, rekabetin ve tek olmanın fırsatlarını sunmaktadır (Jones,2006:876-878)

Örtülü öge, kendi özünde saklıdır. Tarihi unsurlar, kendi içinde öze sahip olmakla beraber coğrafi/fiziki, dini, kültürel öğeleri de içine alarak bir bütün olmuştur. Örtülü bilgi, tarihin içindedir ve özünü geçmişten alır. Dolayısıyla, tarihin rolü örtülü bilgi üzerinde derindir, bu derinlik geçmişin izleriyle beraber daha da artmaktadır.

Örneğin; Aydın Didim’de, Batı Anadolu kıyılarının en cazibeli bağımsız anıtı olarak kabul edilen Apollon Tapınağı, örtülü bilgi anlamında önemli bir yapıttır. Tapınağın anıtsal boyutları ve benzersiz planı ile gerçekten görenleri hayrete düşürmekte, hayranlık uyandırmaktadır. Özellikle Yunan dünyasında Apollon Tapınağı’nın boyutları itibariyle

onu geride bırakacak başka bir yapıt yoktur. Buradaki heykellerin çoğu dik biçimde oluşan figürleri betimlemekte ve bünyesinde yazıtlar içermektedir (http:20). Bu topraklarda M.Ö. 6. yüzyıla dayanan birçok tapınak, müze ve ören yerine rastlamak olanaklıdır. Aydın toprakları için ünlü tarihçi Heredot'un "En güzel gökyüzünün altı ve en güzel uygarlıklar vadisi" tanımlaması son derece doğrudur. Didim, Priene, Magnesia, Nysa gibi uygarlıklar da buranın bir tarih şehri olduğunu vurgulamaktadır (http:21). Özündeki benzersizlik, yoğunluk merkezini oluşturmaktadır. Onu değerli kılan örtülülük iken, içindeki derinlik çizgisine renk katmakta, dışa yansidikça bu çizgi anlam kazanmaktadır.

4.1.3. Doğal/Fiziki unsurlar

Doğal unsurlar, çevrenin kişilerce derin bir şekilde algılanması ve daha yüksek bir deneyim olanağı nedeniyle diğer unsurlara göre farklıdır (Buckley,2003:479-499). Coğrafi/fiziki şartların bilgi ve bilgiye ait aktiviteleri nasıl ve ne şekilde etkileyebildiği önemlidir. Coğrafi/fiziki unsurlar, örtülü bilgiyi bünyelerinde taşırlar. Bu özellik başka yere taşınamama, taklit edilememe gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Bir yöredeki fiziki şartlar o yerin yapısı nedeniyle kendine özgüdür ve doğaldır (Howells,2001:873).

4.1.3.1. Kopyalanamama: fiziki/coğrafi çevre

Fiziki ve coğrafi bölgelerin en önemli özelliklerinden birisi kopyalanamamasıdır. Bir yörenin fiziki şartları, ayrılmaz bir parçadır. Örtülü bilgi, fiziki çevrenin içindedir. Dış çevre içinde yaşadığımız dünyayı sarmaktadır. Dolayısıyla bu coğrafyanın değişmesi olanaksızdır. Fiziki çevre bakımından örtülü bilgiye sahip yöreler öne çıkmaktadır. Dolayısıyla böyle bir yapı, pazar payı açısından farklı olacaktır. Örtülü bilgi, yörede keşif ve değişim gücünü kendisinden almakta, bu sayede çevresine zenginlik katmaktadır. Bu zenginlik, içindeki sinerjinin yayılması ve keşfinin sürmesi ile daha da artmaktadır.

Asya, Avrupa ve Afrika anakaralarının bileşim noktasında olan Anadolu'yu gezdiğimizde pek çok doğal/fiziki güzelliğin olduğunu görmekteyiz. Fiziki açıdan bir benzerine rastlayamayacağımız bu yerler, geçmişe ait izler taşımakta ve nesillere bunu taşımaktadır. Anadolu'da bunun en güzel örneklerinden biri Peri Bacaları ve Göreme'dir. Peri Bacaları, Hristiyanlık dönemi öncesine dayanan izleri taşımaktadır. "Peribacası" diye

adlandırılan oluşumlar, vadi yamaçlarından inen sel sularının ve rüzgarın, tüflerden oluşan yapıyı aşındırmasıyla ortaya çıkmıştır. Kapadokya bölgesi volkanik tüflerle kaplı vadilerle rüzgar ve erozyonun oluşumu ile bir doğa harikası bir yerdir ([http:22](http://22)). Kendi başına doğanın gücü ile ortaya bir görünüm çıkmış ve görsel anlamda ziyaret yeri haline dönüşmüştür. Coğrafi/fiziki unsurlar, örtülü kaynakları yaratmıştır. İnsanlar da bu kaynakları ev veya kilise haline getirerek fresklerle süslemişlerdir. Dolayısıyla binlerce yıllık medeniyetin günümüze taşınmasına aracı olmuşlardır. Böyle bir uygarlık, Orta Anadolu'nun hem turizmi hem de örtülü kaynakları anlamında stratejik bir merkezi haline gelmiştir.

Kapadokya bölgesi'nin kopyalanamaması yani ifade edilememesi, onun dışavurum güçlüğünden kaynaklanmaktadır. Kapadokya, fiziki/doğal bir süreçtir. Oluşumu milyonlarca yıl öncesine dayanmaktadır. Bu yöredeki örtülü bilginin özü, tek olmasındandır. Böyle bir ayrıcalık; yöreye farklı renk, desen ve coşku kazandırmaktadır. Olmayanın, ifade edilemeyenin, kopyalanamayanın topraklarımız içerisinde oluşu bir fırsattır, üstünlüktür. Bunun geleceğe taşınması ve korunması örtülü kaynaklara sahip çıkabilmenin temel şartıdır.

4.1.3.2. Fiziksel çevre ve etkileşim

Bireysel örtülü bilginin oluşumu, insana özgüdür. Bu oluşumun gelişimi uzaklık ve yer/mekana bağlı olarak insanları etkilenmektedir (Howells,2001:873). Örneğin; Karadeniz bölgesindeki fiziki şartlar, engebeli araziler, eğimin fazla olması gibi nedenler dağınık yerleşmenin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla, iki ev arasındaki mesafelerin kilometrelerce olduğu görülmektedir. Coğrafi/fiziki yapı, insanlar arasındaki örtülü bilginin aktarımında etkili olmaktadır. Çünkü; çevre, örtülü bilginin oluşumuna yön veren temel merkezdir.

Örtülü bilgi de beşeri unsurların dış çevreye açıklığı iletişime etki etmektedir. Uzaklık yüz yüze etkileşimi etkilediği gibi, paylaşım ve transfer açısından zorluklara neden olmaktadır. Çünkü; örtülü bilgi, daha çok duygular ve sezgiler yoluyla ortaya çıkmaktadır.

Fiziki çevre, örtülü bilginin ortaya çıkmasında olumlu etkilere de sahiptir. En önemlisi insanların etkileşimleri fiziki bir ortamda gerçekleşmektedir. Bunu sağlayan da o etkileşimdeki fiziki mekandır. Bireylerin çevreyle uyumu ve onun sayesinde öğreneceği çok şeyi vardır. Çevreden aldığı bir materyal, bir eylem onun hazinesi olabilmektedir. Bilginin işlenmesi ve transferi sürecinde coğrafi/fiziki konum, uzaklık gibi etkenler de bu duruma yön verebilmektedir.

4.1.3.3. Fiziki çevre ve rekabet avantajı

Fiziki unsurlar, sahip oldukları avantajları nedeniyle kolayca görülebilmeli ve bir fırsata dönüştürülebilmelidir. Bu avantajı sürdürebilmek ve ona yenilerini katabilmek önemlidir. Asıl avantaj, çevreyi fark edebilmek ve bunu anlamlı hale getirebilmektir. Örneğin; Göreme bölgesindeki doğal güzelliklerin yanında bazı avantajların da yakalanması üstünlüğü artıracaktır. Şarapçılığın bu bölgede yaygınlık kazanması, doğası/fiziki yapısı yanında ona renk katan, üstünlük getiren bir başka ayrıntıdır. Şarap, üzümünden elde edilmektedir. Dolayısıyla üzüm de doğanın bir parçasıdır. Yani fiziki çevreye bağlı bir örtülü bilgi söz konusudur. Dış çevre ve ona bağlı ürünler de örtülü birer kaynaktır.

Bir bölgede rekabet avantajı elde edebilmenin iki önemli şartı olduğu bilinmektedir. Bunlardan ilki, bölgedeki unsurların kolayca satın alınıp transfer edilememesi; diğeri ise, kolayca kopyalanamamasıdır. İlk şartı elde edebilmek zordur ancak yeteneklerin artırımı ve ile bu giderilebilir (Lawson ve Lorenz,1998:310–311). Doğa ile ilgili özelliklerde bu şartların çözüme kavuşturulabilmesi zordur. Özündeki bilgiye ulaşabilmek de kolay gözükmemektedir. Üstünlük yaratan özelliklerini öne çıkarabilmek, bilinmeyeni aktarabilmek esas konudur. Dış çevreyi iyi algılayabilmek, derinliklerine varabilmek gerekmektedir.

4.2. Örtülü Bilgi Kaynaklarının Somutlaştırılması

Örtülü bilgi, insan eylemleri ve deneyimleri ile anlam kazanan, tecrübeleri ile devam eden, kolayca paylaşıp aktarılamayan bir bilgidir (Johannessen, Olsen ve Olaisen, 2001: 7–9). Örtülü bilgi, düşünce okyanusunda sözcüklere aktarılırken ve dış dünyaya

yansıtılırken bir damla gibidir. Çünkü ifadesi güç, birikimle ilerleyen, bireye özgü olduğu gibi, yöreye özgü de olabilen bir bilgi olarak ifade edilmektedir. Yani dış dünyadaki bilgilerin büyük çoğunluğu açık bilgidir, örtülü bilginin oranı buna göre daha azdır (Boiral,2002:296; Schulz and Jobe,2001:142). Dolayısıyla örtülü kaynakların aktarımındaki zorluk, somut hale gelmesini güçleştirmektedir. Bu zorluk, örtülü kaynakların daha da önem ve değer kazanmasına neden olmaktadır.

Örtülü bilginin hem bireysel hem de yöresel anlamda dışsallaştırılması, örtülüden açığa doğru bir süreç demektir. Bu sürecin sağlanabilmesindeki somutlaştırıcı araçların doğru belirlenmesi önem taşımaktadır. Deneyimlerin ve birikimlerin iyi bir şekilde açığa çıkartılması, örtülü unsurların daha da zengin hale gelmesine yol açabilecektir (Dumas ve Fenem,1998:514–515). Örtülü bilginin somutlaştırılmasında öne çıkan unsurlar olarak usta-çırak ilişkisi, hikâyeleştirme, görüşme tekniği, fotoğraf ile belgeleme, video/CD/DVD haline getirme, kitap/belge haline getirme, belgesel yapma, internet yoluyla aktarım olarak sayılabilir.

4.2.1. Usta- Çırak etkileşimi: model alma

Örtülü bilgi; duyguların, düşüncelerin, davranışların ve eylemlerin dış dünyaya yayılması ile anlam bulmaktadır. Örtülü bilginin aktarımının genel olarak usta-çırak ilişkisi yoluyla aktarıldığı bilinmektedir. Çünkü; deneyimler, birikimler o işin ustası, piri olan bir kişiden alındığında daha etkin ve kalıcı olmaktadır (Lubit,2001:166-169). Özellikle gözleme dayalı unsurların bir ustanın ya da uzmanın yanında yaşayarak öğrenilmesi daha etkin bir yoldur. Aynı şeyleri bir yöreye ait unsurların öğrenimi ve paylaşımı sürecinde de görebilmek olanaklıdır. Bir yörenin tarihindeki kültürel izlerin aktarılmasında geçmiş bilen bireyler önem kazanmaktadır. Örtülü bilgilerin kolayca aktarılabilmesi ve geçmişe kılavuzluk etmesi bir somutlaştırmadır. Özellikle usta-çırak ilişkisinde gözlenen binlerce olaydan sonra elde edilen sonuçlar birikimin, deneyimin sonucudur. Yapılan hatalar, sıkıntılar, zorluklar, elde edilen başarılar ve mutluluklar tümüyle birikimleri oluşturmaktadır. Ustanın söylediği her söz, yaptığı her eylem kılavuz, hedefe giden yolda birer basamaktır.

Usta-çırak ilişkisini Gaziantep’li baklava ustalarından İmam Çağdaş’ın oğullarına aktardığı örtülü bilgi ile örneklendirebiliriz. Bir asırdan daha fazla geçmişi olan Çağdaş ailesi dedelerinden gelen mirası en iyi şekilde yaşatmakta baklavanın adını tüm dünyaya duyurmaktadır. Çağdaş’a göre, işin temel sırrı işi sevmek, her gün aynı heyecanla şerbetleri dökmek, müşterilerle yakından ilgilenmektir. Baklavanın yufkası hazırlanırken yufka o kadar ince olmalıdır ki kitap sayfasının üzerine konulduğunda yufkanın üzerinden yazılar okunabilmelidir. Buradaki örtülü bilgi yufkayı bu incelikte açabilmektir. Hünarlık gerektiren de budur. Eldeki somut objeler, örtülü bilgiyi göstermektedir. Ustalık; yetenek, sabır ve akılla olur. Verilen görevleri en iyi şekilde yerine getirebilmek, işi sevmek önemlidir. Emeğe düşünce ve yeteneğin katılımı ile örtü bilgi dışarıya yansımaktadır (http:8). Tüm bunlar bir ustalık hünari olduğundan bugün de aynı sistemle yapılan baklavalarda hünarlı ellerden çıkıp sunulmaktadır. Geçmişteki müşteri ilişkileri, lezzetten taviz vermeme, işi ustalıkla yapma ve çalışanların uyumluluğu, yapılan işe saygı oldukça ciddiye alınmaktadır. Seçilen fıstıklardan tereyağına kadar doğanın verdiği nimetler ve beşeri unsurların ustalığı bir araya gelerek ve usta tatlar sergilemektedirler. Özünde örtülü bilginin izlerine rastlanılmaktadır. Burada aktarım canlı ve yaşanarak olmaktadır.

4.2.2. Hikâyeleştirme

Örtülü bilginin somut hale gelmesinde önemli olan unsurlardan biri de deneyimlerin, sırların, yanlışların, yaşananların, başarıların anlatımı olan hikâyeleştirmedir. Geçmişteki tecrübeler; bireysel ve yöresel anlamda geleceğe yol göstermekte, ışık tutmaktadır. Hikâyeleştirme tekniği ile beşeri unsurların gözlemleri, geçmişe ait deneyimlerinden faydalanılmakta ve kaybolmaya yüz tutmuş tarihi ve kültürel dersler alınmaktadır. Bir yörede kaybolmaya başlayan değerler, el işçilikleri, tarihi kalıntılar, doğal güzellikler geçmişi yaşayanlarca daha iyi bilinmektedir. Bunların hikâyeleştirilmesi ve aktarılması geleceğe ait bilgi transferinde kalıcı, sağlam ve güvenilir bilgiler oluşturabilmektedir.

Hikâyeleştirme sürecinde öne çıkan unsur hikâyenin eksiksiz ve çarpıcı şekilde aktarılabilmesidir. Tanıklık edenlerin her birinin söylemi hikâyenin tamamlanmasına neden olacaktır. Şüphesiz ki anlatılan gerçekler örtülü kaynakların başarılı bir şekilde

aktarımını sağlayacaktır (Perret, Borges ve Santoro,2004:37-38). Özellikle yapılan yanlışlar işin püf noktaları, bir yöreye ait eserler veya bir kişiye ait el becerilerinden çıkarılacak pek çok dersler vardır. Hikâyelerin birleştirilmesi ile elde edilen sonuç, somut bir nitelik taşıdığından daha iyi anlaşılabilir, geçmişe ait sırlar ve başarılar açığa kavuşacaktır.

4.2.3. Görüşme tekniği: yüz yüze etkileşim

Örtülü bilginin soyut halini ve anlatımındaki zorluğu aşmanın en etkili çözüm yollarından biri de yüz yüze yapılan görüşmelerdir. Bir ustanın veya yöresel bir örtülü kaynağın aktarılmasında duygular, sırlar açığa çıkmaktadır. Bunların açıklanmasında fiziksel yakınlık önemlidir. O andaki tepkiler, fikirler, yapılan işin ince noktalarının ifadesi, görsel anlamda o anı yakalayabilme önemlidir. Bunu yakalayabilme bir usta-çırak ilişkisi gibidir. Ustanın yüzündeki gülümseme, sertlik, düşünceli tavırlar hepsi birer örtülü bilgidir. Bir anda aktarılamaz ancak duygular her şeyi ele verir.

Anadolu'nun birçok yerinde birçok kültür örneğine rastlamaktayız. Bunların içinden en çok yemek kültürü somut olarak ortaya çıkan ve bir yörenin örtülü bilgi kaynaklarını da tamamlayan bir yapıya sahiptir. Her gün aynı tadı aynı titizlikle sunabilmek bir rastlantı olmadığı gibi, bunun bir sır olduğu da kesindir. Bu sır örtülü bilgidir. Anadolu'da bir kebab veya baklava ustasının yaptığı işi görüşme tekniği ile anlatmak örtülü bilginin somutlaştırılması anlamında önemlidir. Dolayısıyla kendi hünerlerini yaptığı işlere yansıtan bir usta için temizlik, titizlik ve müşteri önemlidir. Bir baklavanın piştiği fırınların üst tavanının ateş tuğlasından alt tarafının ise ot taşından olması ayrıntısına kadar her şey yapılan işin örtülü bilgisini vermektedir. Bu ayrıntıların hepsi görüşme tekniği ile ortaya çıkabilmektedir. Bir yörenin kültürel hazinesini ve gizli güzelliklerini ortaya çıkarmak bulunulan yerdeki gözlemlerle olmaktadır. Yapılan yüz yüze görüşmelerdeki metinler birleştirilip, örtülü kaynakla ilgili bilgiler elde edilmiş olmaktadır.

4.2.4. Fotoğraf ile belgeleme

Kültürel değerlerimizin homojen pazar yapısı içerisindeki farkına varmak, ifadesi zor, taklidi olanaklı olmayan örtülü bilgi kaynaklarımızın var olduğunu bilmek son derece

önemlidir. Anadolu'nun her bir köşesinde sıklıkla rastladığımız örtülü bilgi çeşitliliği artan rekabet ortamı ve günümüz piyasa yapısı ile daha da anlam kazanmaktadır. Gelişen pazar yapısı kaynaklara ulaşmadaki hızı kolaylaştırmaktadır. Dolayısıyla teknolojinin örtülü bilginin aktarımında ve somutlaştırmasında önemli bir payı olduğu kaçınılmazdır. Teknoloji içerisinde fotoğraflama, örtülü kaynakların delili niteliğindedir. Fotoğraf, bazen geçmişe ait bir belge veya kanıttır, bazen de bir somutlaştırma aracıdır. Fotoğraf, zamana ait tüm hareketleri kayıt altına almaktadır. Örtülü olan gerçekleri somutlaştırmaktadır. Hem gerçeklerin kaydedilmesinde, hem de geleceğe aktarılmasında etkili bir araçtır. Dolayısıyla, görüş alanımız içerisine giren gerçeklerin her türlü izleniminin süratle kaydedilmesidir. Kısaca, söze ve yazıya gerek duyulmaksızın doğrudan anlatma yöntemidir. Bir yeteneğin sergilenmesinde yeteneğin görüntüsü bize pek çok şeyi anlatır. Yapılış anındaki detaylar belki de o anı en iyi anlatma şeklidir. Bir fotoğraf karesinde bazen yoruma bile gerek yoktur.

Fotoğrafla sahip olunan örtülü kaynaklar, gerçek bir karenin sabit halidir. Fotoğraf dünyası, bize Anadolu'da zengin bir hazinesi olan Mardin'i iyi bir şekilde örneklendirmektedir. Mardin, fotoğraflama anlamında tam bir kaynaktır. Ona ait bir fotoğraf bizi geçmişe, tarihin derinliklerine götürmektedir. Mardin'in renkleri, inanç mozağının bir parçası olmakla beraber her bir manastır stüdyo gibidir. Her çekilen kare bizi ifadesi zor anlara, derin bir yolculuğa götürmektedir. Yürümekle aşınmış merdivenler, dantel gibi işlenmiş kapılar, geniş avlular, nuhun gemisini tasvir eden taş işleri birer örtülü kaynak olarak karşımızdadır. Her bir işçilikte ayrı bir sır vardır. Fotoğraf, geçmişe tanıklık edip söyleyeceklerimize aracı olur. Gözle görülenin, işlemenin, motifin, o mükemmel doğanın, bazen nasırlı ellerin en güzel canlı tanığıdır. Gerçeğin sesi, hayatın kanıtıdır. Örtülü olanın somut halidir ([http:23](http://23)).

4.2.5. Yazılı kaynak haline getirme: kitap, makale, dergi vb.

Kitap, dergi ve makale gibi unsurlar bilginin kalıcılığı, dayanıklılığı anlamında vazgeçilmesi zor unsurlardır. Yazılı eserler, örtülü bilgiyi elle tutulur hale getirmektedir. Bu unsurlar örtülü kaynakların yansıtılmasında önemli ayrıntılardır. Deneyimlerin ve yeteneklerin tek bir eser halinde yayınlanması tek başına örtülü bilginin aktarılmasında

yeterli değildir. Fakat örtülü bilgiye ulaşmada bir rehber, örnek veya kalıcı yapıt olarak düşünülebilir. Örtülüye giden denizde bir damladır belki, ama yaşananların ve deneyimlerin belgelenmesi anlamında son derece kalıcıdır.

Bir yöreye ait giyim kuşam, yemek gibi kültürel öğeler ile o yere ait gelenek, adet ve göreneklerin kaleme alınıp birer belge haline getirildiğine sıkça rastlamaktayız. Dolayısıyla kültürümüze ait gizli kalmış unsurların birer sır olmaktan çıkması ve aydınlığa kavuşması gerekmektedir. Özellikle yöresel aktivitelerin, kendine has kültürel özelliklerin, doğal güzelliklerin en iyi şekilde gözlemlenerek yansıtılması gerekmektedir. Bunlar yapılırken eksiksiz bir eser olmasına dikkat edilmelidir. Anadolu'nun pek çok yerinde farklı el sanatları yapılmakta ve bunların yapıları ile ilgili pek çok kitap, dergi, broşür gibi yazılara aktarmak olanaklıdır. Böylece yetenekler kaynak haline getirilmektedir.

Ülkemizde beşeri unsurların yeteneklerini yansıtan bir başka örnek de bağlama da kullanılan şelpe tekniğidir. Şelpenin kendi içinde çok değişik şekilleri ve özellikleri bulunmaktadır. Şelpe tekniğinde, elin bütün tellere yukarıdan aşağı ve aşağıdan yukarı vurulması gibi fonksiyonları vardır. Vuruş şekli, ifade ve tını olarak farklı anlayışta olan bu iki fonksiyon, kendi içinde de çeşitli özellikler göstermektedir. Yukarıdan aşağı yapılan vuruşlar genellikle iki türdür. Bunlardan biri; başparmak hariç, diğer dört parmakla yukarıdan aşağı bütün tellere vurulmasıdır. Bünyesinde bir çok özelliği barındıran bu vuruş da kendi içinde ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan biri, bütün tellere başparmak hariç diğer dört parmakla bir bütün halinde vurulmasıdır. Diğeri ise başparmak hariç serçe parmak, yüzük parmağı, orta parmak ve işaret parmağının sırasıyla bütün tellere taramalı olarak hızla vurulmasıdır. Bu vuruşlar ezginin ilk darpları olmaları nedeniyle önemlidir. Çok yumuşak uygulanabildiği gibi genellikle belli bir şiddetten çok kuvvetliye kadar değişik sertlik derecelerinde yapılmaktadır. Böylece ezginin yapısına ve karakterine göre usulün çok değişik zamanlamalarına gelebilen bu vuruşların, kesik kesik ve kuvvetli uygulanmasıyla da ezginin ruhunda dirilik ve coşku yaratılmış olmaktadır ([http:24](http://24)). Bağlama üstadı Erol Parlak tarafından “Şelpe Tekniği Metodu” adlı kitap, okuyuculara aktarılmıştır. Ancak bu tekniğin kitap haline getirilmesi, şelpe tekniğinin hemen öğrenilmesi anlamına gelmemektedir. Bağlama, oldukça yoğun çalışma ve tekrarlar sonrasında, deneme yanılma yoluyla öğrenilmektedir. Ama tekniğin kaleme alınması, o

konuyla ilgili enformasyonların bir araya getirilmesini sağlayarak, kalıcı bir materyal oluşturmaktadır.

4.2.6. Video/CD/DVD vb. olarak yayınlama

Örtülü bilginin sanal ortamdaki en yaygın kullanım araçlarından biri de video/CD/DVD'dir. Kullanımının yaygınlığı ve kolaylığı, maliyetinin ucuzluğu, kolayca kopya edilebilmesi gibi özellikleri ile önemli bir araçtır. Özellikle fotoğrafın ilerisinde bir araç olan kamerayla sesli ve görüntülü çekim olanağı gerçeğe yakın bir anlatım kazanmaktadır. Dolayısıyla bazen fotoğraflar ve kitaplar, bir yöreye veya kişiye ait örtülü bilgi konusunda bize yeterli bilgi verememektedir. Hikâyelerin, söyleşilerin, sözlü ve yazılı bilgilerin bir kamera yardımıyla birleştirilmesi ve belgesel niteliğine dönüştürülmesinde video ve diğer araçlar önemli roller üstlenmektedir.

Hattatçılık, çinicilik gibi işlerin video/CD/DVD şeklinde kayıt, transferi güç olan örtülü bilgiyi kolaylaştırmaktadır. Bilgi teknolojileri bugün örtülü kaynakların transferinde önemli avantajdır. Bireydeki bir bilginin açığa çıkartılmasında bu teknik canlı öğrenmeye yakındır. Örtülü bilgi, tamamıyla görüntülü ve sesli olarak yansıtılmaya çalışılmaktadır

4.2.7. Belgesel oluşturma

Bilgi teknolojisine ait pek çok araç, örtülü bilginin ortaya çıkmasına yardımcı olmaktadır. Bu araçlar içerisinde televizyon görsel ve işitsel yayıncılıkla ilgili bir konu veya olay hakkında somut enformasyonlar vermektedir. Televizyon yayıncılığı içerisinde belgesel sunumu da bir konu hakkındaki detaylı bilgileri, hem görsel hem de işitsel olarak sunmaktadır. Bir ustanın yaptığı işleme veya boyamanın sesli ve görüntülü anlatımı işin yapılışı konusunda bize bilgi vermektedir. Yörelere tanıtılması ise, doğası ve kültürü ile canlı bir şekilde ekrandadır. Belgesel oluşturma, gerçek zamanın düşsel bir dünyaya taşınması gibidir. Sinemacılığın içerisine bilimsel içerikli ve bireysel düş gücüne dayalı anlatım biçimi olarak kabul edilebilir.

Bir yörenin tarihinin, kültürel anlamda sahip olduğu varlıklarının yanı sıra ekonomik, sosyal ve manevi yapısı da belgeselin içinde yer alabilir. Belgesellerde özellikle

geçmişten günümüze aktarılan değerler, fiziki unsurlar, kültürel gelişmişlik anlatılmaktadır. Anadolu'da Safranbolu, Beypazarı, Pamukkale, Nemrut, Ege Bölgesindeki Tarihi Kalıntılar, Kapadokya Bölgesi ve İstanbul'un Tarihi Yerleri belgesel konusu olarak öne çıkmaktadır. Ancak belgesel ögesi olarak pek çok bilinmeyen örtülü bilgi kaynağına ulaşamamaktadır. Her bölgenin kendine göre üstün yanları vardır. İçinde bulunan yörenin tarihi ve kültürünü açıklıkla yansıtacak bir belgeselin gerçeğe en yakın somutlaştırma olacağı şüphesizdir.

Televizyon kanallarında belgesel programlarından pek çoğunun CD/DVD formatına dönüştürülüp pazara sunulması dikkat çekecektir. Bunun amacının hem yöre turizmi hem de ulusal anlamda sahip olunan potansiyellerin öne çıkabileceğini göstermektir. Bir yöreye ait giyim-kuşam, düğün, gelenekler, sahip olunan doğa, dini/inanış şekilleri, yemek tatlarına kadar her şeye belgesellerde yer verilebilmektedir. Bu durum yörenin tanıtılması ve öne çıkarılmasında etkili olduğu gibi, örtülü bilgi kaynaklarını da etkilemektedir.

5. ÖRTÜLÜ BİLGİNİN ALAN ARAŞTIRMASI UYGULAMASINA BİR ÖRNEK: ŞİRİNCE

Günümüzün gelişen teknolojileri içerisinde farklı olan, az bulunan her şey önemli hale gelmektedir. Özellikle bu durum, bilgi ekonomisi içerisinde bir rekabet unsurudur. Ülkemizde taklidi zor, benzeri olmayan yöresel örtülü kaynaklara rastlamak olanaklıdır. İzmir'in Selçuk ilçesine bağlı Şirince Köyü de kendine has özellikleriyle yöresel örtülü bir kaynaktır. Bu bölümde, Şirince Köyü'ne ait genel bilgiler ve köyü öne çıkartan rekabet unsurlarından bahsedilecektir. Öncelikle çalışmanın yöntemi ele alınacak ve araştırma sonucunda elde edilecek bulgulara yer verilecektir.

5.1. Yöntem

İnsan davranışlarının “niçin” ini anlamaya yönelik olan araştırmalar, nitel araştırmalardır. Nitel araştırmalar; anket, gözlem ve mülakattan oluşmaktadır. Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden anket yöntemi uygulanmıştır (http:25). Birincil verilerek toplanarak, SPSS programı ile analiz edilmiştir. Alan olarak şirincenin seçilme nedeni, örtülü bilgiye iyi bir örnek oluşturmasındandır. Ülkedeki tüm örtülü bilgi kaynakları konu edilemeyeceğinden, Şirince ile çalışma kısıtlanmıştır. Şirince'de pek çok örtülü bilgi kaynağına ulaşılmaktadır. Bunlardan biri olan şarap üretimi üzerine anket çalışması yapılmıştır. Şirince'de şarap üreten ve satanların toplam sayısı 16'dır. Bunlardan 14'üne ulaşılmıştır. Örneklem sayısı 14, anket soru sayısı ise 61'dir. Ayrıca literatür taraması yapılmış, araştırma gerçeğe ilişkin bir araştırma olması nedeniyle tanımlayıcı, temel ilkeleri belirlemesi nedeniyle de açıklayıcı bir araştırmadır (Ural ve Kılıç,2005:18-19).

5.2. Şirince

İzmir'in Selçuk ilçesine bağlı Şirince Köyü de kendine has özellikleriyle yöresel örtülü bir kaynaktır. Şirince'yi öne çıkaran özellikler, örtülü birer kaynaktır. Bu örtülü kaynakları; tarihi unsurlar, fiziki yapı, dini ve kültürel unsurlar olarak sayılabilir. Kısaca, bu unsurları açıklamak konumuzun anlaşılması açısından yararlı olacaktır.

5.2.1. Tarihi unsurlar

Şirince Köyü'nün kuruluşu İ.Ö. 5. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Önceleri Küçük Menderes havzasında kurulmuş olan köy, sel felaketleri nedeniyle daha yükseklerde yer alan bugünkü Şirince'ye taşınmıştır. Şirince'nin adının Kırkıcı Köyü, hatta eski kitaplarda "Doğadaki Efes" adıyla anıldığına da rastlamak olanaklıdır. Şirince, XIX. yüzyılda Osmanlı yönetimi altında Rumların oluşturduğu 1800 haneli bir köyden oluşmaktaydı. Dağlık bir arazide kurulmuş olduğundan, kapalı bir köy niteliğindeydi (Sayın,1997:293). Efes kentinin Küçük Menderes Nehri'ne getirdiği alüvyonların sebep olduğu taşkınlar ve sıtma salgını nedeniyle, Şirince'nin şu an ki yerine gelinmiştir (Kaplan ve diğerleri, 1997: 300). Ayrıca köyün havasının güzelliği, suyunun bol oluşu, düşman tehlikesine karşı savunmaya elverişli oluşu yöreye yerleşmedeki diğer nedenler arasındadır.

Eylül 1922'de İzmir'in kurtuluşundan sonra Rum köylülerinin büyük çoğunluğu Yunanistan'a göç etmiş ve köy ıssız bir hale gelmiştir. 1924 göçmen mübadelesi anlaşmasından sonra Yunanistan'dan gelen soydaşlar bu köye yerleştirilmiştir (Sayın,1997:293).

Şirince'nin dağlar arasında kalan bir köy olduğu düşünüldüğünde, mevcut olanakları ile bozulmadan günümüze gelebilmiştir. Osmanlı dönemine ait sivil mimarlık örnekleri, mevcut olanakları, değişik ortamı, farklı tarihi ve geçmişi ile avantaj yaratmaktadır (Uğuroğlu ve diğerleri,1983:7)

Fotoğraf 1. Şirince'den Bir Görünüş

5.2.2. Fiziki yapı

Şirince Köyü, çanak biçiminde bir vadinin güney ve doğu yamaçlarına kurulmuştur. Denizden yüksekliği ortalama 350 metredir (Sayın,1997:293). Şirince’de doğal ve kültürel peyzajın birbirini tamamlamaktadır. Geleneksel yaşam biçimine olanak sağlaması, yerleşimin kendi içindeki tutarlılığı ile de öne çıkmaktadır. Son yıllarda artan ölçüde turizmle birlikte daha da belirgin hal almaktadır. Çanak şeklinde kurulan köy, kuzey güney yönlüdür. Köydeki evlerin çoğu iki katlı ve bahçelidir. Evler bahçeli olmakla birlikte, evlerin yerleşim çevresi büyük ölçüde bağ, bahçe, zeytinlik ve kızılçam ormanlarıyla kaplıdır (Kaplan ve diğerleri,1997:298-304).

Şirince’nin temelini görsel öğeler oluşturmakta ve doğal unsurların yöreye hakim olduğu gözlemlenmektedir. Özellikle yörenin sit alan ilan edilmesiyle beraber, doğal güzelliğin bozulması engellenmektedir. Yörenin eğimli bir arazi üzerinde konumlanması ve kullanılan malzemeler tamamen yöreye özgüdür. Bu durum doğallığı ortaya koymaktadır.

Fotoğraf 2. Şirince’nin Evleri ve Doğası

Şirince eski adıyla Çirkince; kırlara dağılmış konutlar, bağ evleri, manastırlar ve küçük kiliseleri ile bilinmektedir. Ancak anımsayanların gösterdikleri yerlerde yapı kalıntıları gözlemlenmektedir. Evler; genellikle iki katlıdır fakat tek katlı evlere de rastlamak olanaklıdır. Birinci katlar genellikle küçük pencereci, mazgallı iken; ikinci katlar,

çok pencereli geometrik bir düzenlemeye sahiptir (Tül,1997:14-39). Dolayısıyla her ev ayrı bir güzellik taşımakta ve turizm açısından bir değer oluşturmaktadır

5.2.3. Dini unsurlar

Şirince, içinde bulunduğu bölge itibariyle geçmişe tanıklık etmiş bir yöredir. Yörede bulunan kiliseler, yüzlerce yıl öncesine ait dini kültürü bizlere sunmaktadır. Meryemana'nın evinin bulunması da bu önemli gerçeği vurgulamaktadır. Meryem'in Efes civarında yaşadığı sonra da Bülbül dağı'na götürüldüğü bilinmektedir. Dolayısıyla her ağustos'un 15'inde Meryem'in ölüm gününün anılması peygamber anasının Efes'te öldüğünü kanıtlamıştır. Günümüzde Hristiyanlık ve Müslümanlık dünyasınca kutsal sayılan Meryemana evi bir bakıma Çirkince'nin (yeni adıyla Şirincelilerin) armağanı sayılmaktadır (Tül,1997:27).

Şirince'de şu anda iki kilise bulunmaktadır. Bunlardan ilki Yukarı Kilise olarak bilinen Vaftizci Yahya Kilisesidir. Günümüzde bir avlu içerisinde bulunmaktadır. Avlusundaki okul konut olarak kullanılmaktadır. Kapıdan girilince geniş bir salon ve simetrik iki odadan oluşan yapının çok sayıda penceresi bulunmaktadır. Doğuya bakan pencereler, kilisenin yer aldığı teras duvar üstünde sıralanmaktadır. Giriş kapısının sağında kalan depo ise, yapısı ile yanındaki iki katlı konut kilisenin ek yapılarını oluşturmaktadır. Avluya getirilen su, bir çeşme ve havuzla değerlendirilmiştir. Arka tarafındaki teras ve dükkan kilisenin uzantılarıdır.

Fotoğraf 3. Vaftizci Yahya Kilisesi (Yukarı Kilise)

Kilise doğudan bir terasla sınırlandırılırken, batıdan kendi duvarı ile evler arasında bir tür teraslama yapmaktadır. Kiliseye oturma düzeni ile birlikte oluşturulmuş bir sundurmadan girilmektedir. Kemerli yapının üzerinde kuruluş yazıtı okunmaktadır. Sağır kemer içindeki yazıt, bir mermer levha olarak duvara gömülmüştür. Yazıttan anlaşıldığı üzere kilise, 1805 yılının Eylül ayında yapılmıştır. İçerde İsa freskleri ve bazı semboller yer almaktadır. Çan kulesi ise, mermerden yapılmış, dört direk ve kemerden oluşan bağlantıdan oluşmaktadır. Kiliseye adını veren Vaftizci Yahya, Yahudiliği son olarak yayan ve Hazreti İsa'nın gelişini müjdeleyen kişi olarak tanınmaktadır. Kilisenin kapısı, üstündeki yazıtta da bildirildiği gibi Vazftizci Yahya "Prodromos" unvanı ile anılmaktadır. Yani, yol açan, müjde veren, haberci anlamında kullanılan bu sanı yanında vaftizci sanı da kullanılmaktadır. Hristiyanlar'ca Vaftizci Yahya, İsa'yı müjdelemesi nedeniyle saygı görmektedir (Tül,1997:40-46).

Şirince'de ikinci bir kilise de Aşağı Kilise'dir. Kilise; bir süre cami, düğün salonu ve meyve deposu olarak kullanılmıştır. Yapı, tek mekândan ve iki bölümden oluşmaktadır. Dışarıda oturmak için düzenlenmiş bir girişi bulunmaktadır. Girişi taşıyan altı sütundan bazıları çevrede bulunmaktadır (Tül,1997:47). Günümüzde ise, kilisenin yıkıntı halinde olduğu görülmektedir. Özellikle çatısının çökmesi ile birlikte, yan duvarlarına konulan destekler kiliseyi ayakta tutmaktadır.

Fotoğraf 4. Aşağı Kilise

Şirince gibi küçük bir dağ köyünde gerek mimari, gerekse freskleri bakımından ahşap işçiliği sanatsal önemi ile öne çıkmaktadır. İki kilisenin varlığı, o dönemdeki

yerleşimin daha parlak olduğunu göstermektedir. 19. yüzyıl ortalarında Osmanlı yönetimindeki bir Hristiyan köyünün sahip olduğu olanakları göstermektedir. Hem dini unsurlar hem de sanat tarihi bakımından önem taşımaktadır (Uğuroğlu ve diğerleri,1983:12).

5.2.4. Kültürel unsurlar

Şirince, içinde bulunduğu fiziki koşulları ve materyalleri ile bir turizm köyü halini almıştır. Yörede turizm, en önemli gelir kaynağıdır. Ancak yörenin sahip olduğu kaynakların dışında farkına vardığı ve halen yaşattığı ürünleri de bulunmaktadır. Bunlardan ilki şaraptır.

Fotoğraf 5. Şirince ve Şarapçılık

Köyde nüfus değişimi sonrasında Selanik ile Kavala'dan gelen Türk göçmenler, bağcılık faaliyetini devam ettirmişlerdir. Bugün ev yapımı şaraplar da öne çıkmaktadır. 1980'lerin ardından turistlerin keşfetmesi ile Şirince'de bir şarap fabrikası kurulmuştur.

Bu bölgedeki şarapların en belirgin özelliği; üzümün yanı sıra şeftali, ahududu, böğürtlen, elma, ayva, çilek, kavun, nar, yaban mersini gibi meyvelerden ve bitkilerden oluşmasıdır. Şirince'de şarap satan 20'ye yakın esnaf bulunmaktadır. Ayrıca yörede, rekabet avantajı sağlayan başka bir unsur da zeytinyağ üretimidir. Küçük bir dağ köyünde birden fazla öne çıkan unsur olunca yöre rekabet açısından önemli bir konuma gelmektedir.

5.3. Araştırma Bulguları

Bu bölümde; anket çalışmasından elde edilen veriler, SPSS programı ile frekans analizi yani betimsel istatistik ve t testi analizi ile yorumlanmıştır.

Betimsel İstatistik

Verilerin analizinde, betimsel istatistik ve kestirisel istatistik olmak üzere iki temel yaklaşım söz konusudur. Bu bölümde kullandığımız yöntem, betimsel istatistiktir.

Betimsel istatistik; bir değişkene ilişkin sayısal değerlerin toplanması, betimlenmesi ve sunulmasını sağlayan istatistiksel işlemlerdir.

Kısaca; betimsel istatistik, bir grubun özelliklerini betimlemek amacıyla kullanılan frekans, yüzde, merkezi eğilim ölçüleri gibi teknikleri içermektedir (Büyüköztürk,2002:5).

Frekans Analizi

SPSS programında, değişkenlerin frekans ve yüzde dağılımlarının ayrı ayrı çizelgeler ile ifade edilmesinin yanı sıra mod, medyan, ortalama ve standart sapma gibi betimsel istatistiklerin hesaplanabilmesi ve bazı grafiklerin çizilmesi için frekans analizinden yararlanılmaktadır.

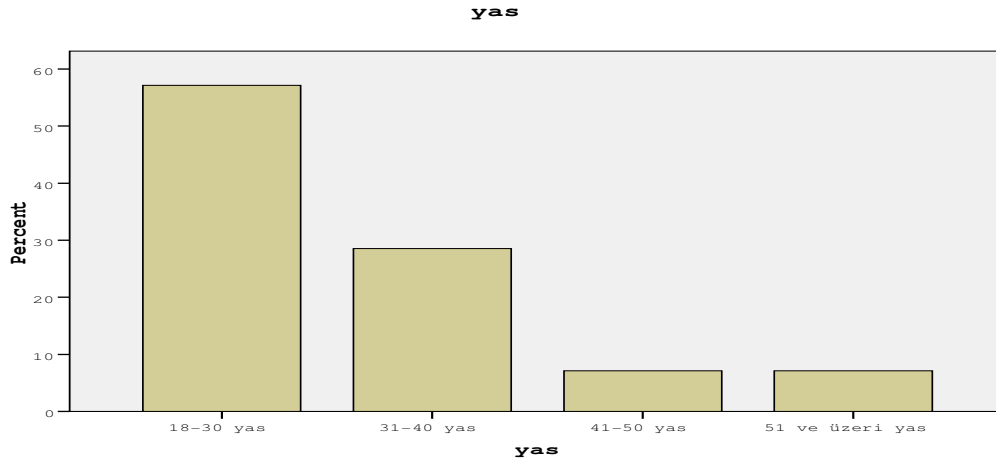
Yaptığımız araştırmada deneklerin demografik özelliklerini, araştırma konusuna ilişkin görüşlerine göre frekans ve yüzde dağılımını belirlemek için aşağıdaki işlemler gerçekleştirilmiştir (Ural ve Kılıç,2005:151).

Yaş İlişkin Frekans Dağılımı

Çizelge 4. Yaş İlişkin Frekans Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	18 - 30 yas	8	57,1	57,1	57,1
	31 - 40 yas	4	28,6	28,6	85,7
	41 - 50 yas	1	7,1	7,1	92,9
	51 ve üzeri yas	1	7,1	7,1	100,0
	Toplam	14	100,0	100,0	

Grafik 1. Yaş İlişkin Sütun Grafiği

Çizelge 4'te görüldüğü üzere, yaşa ilişkin frekans dağılımında 18-30 yaş arası 8, 31-40 yaş arası 4, 41-50 yaş arası 1 ve 51 yaş üzeri ise 1 kişi vardır. Ankete cevap veren kişilerin yüzdelik dağılımı ise, 18-30 yaş arasında % 57.1, 31-40 yaş arasında % 28.6, 41-50 yaş arasında % 7.1 ve 51 yaş üzerinde ise % 7.1'dir. Aynı oranlar Grafik 1'de sütunlar halinde gösterilmektedir.

Eğitime İlişkin Frekans Dağılımı

Çizelge 5. Eğitime İlişkin Frekans Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	İlköğretim	6	42,9	42,9	42,9
	Lise	6	42,9	42,9	85,7
	Yüksekokul	2	14,3	14,3	100,0
	Toplam	14	100,0	100,0	

Grafik 2. Eğitime İlişkin Sütun Grafiği

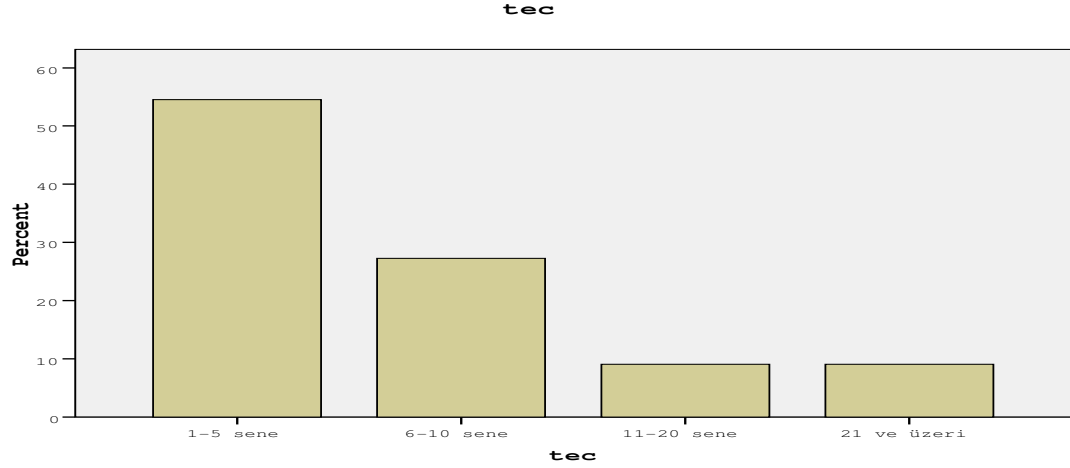
Çizelge 5’te görüldüğü üzere, eğitime ilişkin frekans dağılımında ilköğretim düzeyinde 6, lise düzeyinde 6, yüksekokul düzeyinde ise 2 kişi vardır. Ankete cevap veren kişilerin yüzdelik dağılımı ise, ilköğretim düzeyinde % 42.9, lise düzeyinde % 42.9 ve yüksekokul düzeyinde % 14.3’tür. Aynı oranlar Grafik 2’de sütunlar halinde gösterilmektedir.

Tecrübeye İlişkin Frekans Dağılımı

Çizelge 6. Tecrübeye İlişkin Frekans Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	1-5 yıl	6	42,9	54,5	54,5
	6-10 yıl	3	21,4	27,3	81,8
	11-20 yıl	1	7,1	9,1	90,9
	21 yıl ve üzeri	1	7,1	9,1	100,0
	Toplam	11	78,6	100,0	
Eksik		3	21,4		
Toplam		14	100,0		

Grafik 3. Tecrübeye İlişkin Sütun Grafiği

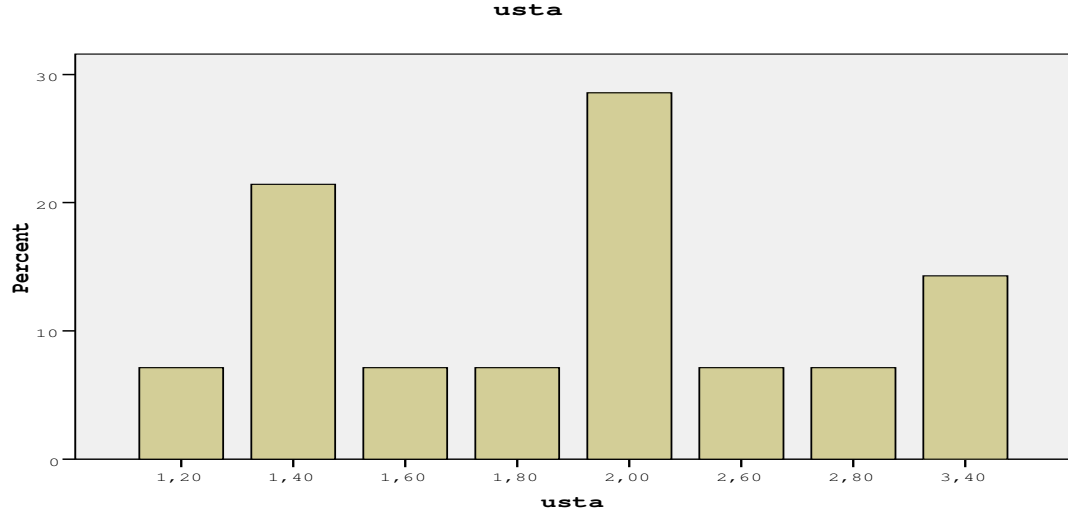
Çizelge 6’da görüldüğü üzere, tecrübeye ilişkin frekans dağılımında 1-5 yıl arası 6, 6-11 yıl arası 3, 11-20 yıl arası 1 ve 21 yıl üzeri 1’dir. Ankette 3 kişi bu soruya cevap vermemiştir. Ankete cevap veren kişilerin yüzdelik dağılımı ise, 1-5 yıl arasında % 42.9, 6-11 yıl arasında % 21.4, 11-20 yıl arasında % 7.1 ve 21 yıl üzerinde %1’dir. Aynı oranlar Grafik 3’de sütunlar halinde gösterilmektedir.

Usta-çırak ilişkisine Ait Frekans Dağılımı

Çizelge 7. Usta-Çırak İlişkisine Ait Frekans Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	1,20	1	7,1	7,1	7,1
	1,40	3	21,4	21,4	28,6
	1,60	1	7,1	7,1	35,7
	1,80	1	7,1	7,1	42,9
	2,00	4	28,6	28,6	71,4
	2,60	1	7,1	7,1	78,6
	2,80	1	7,1	7,1	85,7
	3,40	2	14,3	14,3	100,0
	Toplam	14	100,0	100,0	

Grafik 4. Usta-Çırak İlişkisine Ait Sütun Grafiği

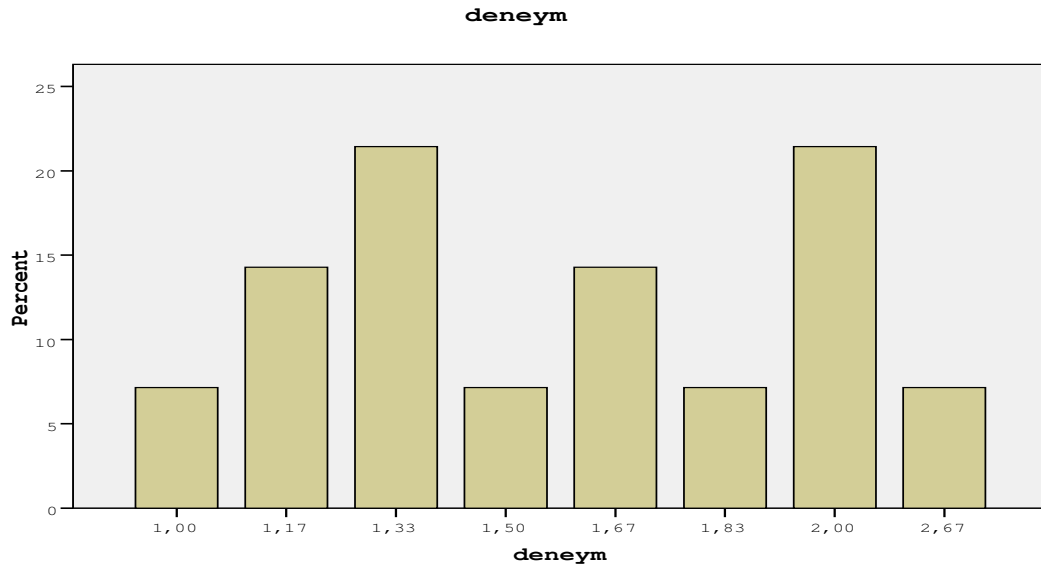
Usta-çırak ilişkisine ait sorular, 1'den 6'ya kadar olan soruları kapsamaktadır. Çizelge 7'de görüldüğü üzere, usta-çırak ilişkisine ait frekans dağılımında 1,20'den 2,00'ye kadar ki ortalamada 10 kişi 1 ve 2'nci sorulara cevap vermiştir. % 71,3 (2,00 ortalaması ve öncesine ait toplam) oranında usta-çırak ilişkisinin var olduğu saptanmıştır. Aynı oranlar Grafik 4'te sütunlar halinde gösterilmektedir.

Deneyime Ait Frekans Dağılımı

Çizelge 8. Deneyime İlişkin Frekans Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	1,00	1	7,1	7,1	7,1
	1,17	2	14,3	14,3	21,4
	1,33	3	21,4	21,4	42,9
	1,50	1	7,1	7,1	50,0
	1,67	2	14,3	14,3	64,3
	1,83	1	7,1	7,1	71,4
	2,00	3	21,4	21,4	92,9
	2,67	1	7,1	7,1	100,0
	Toplam	14	100,0	100,0	

Grafik 5. Deneyime İlişkin Sütun Grafiği

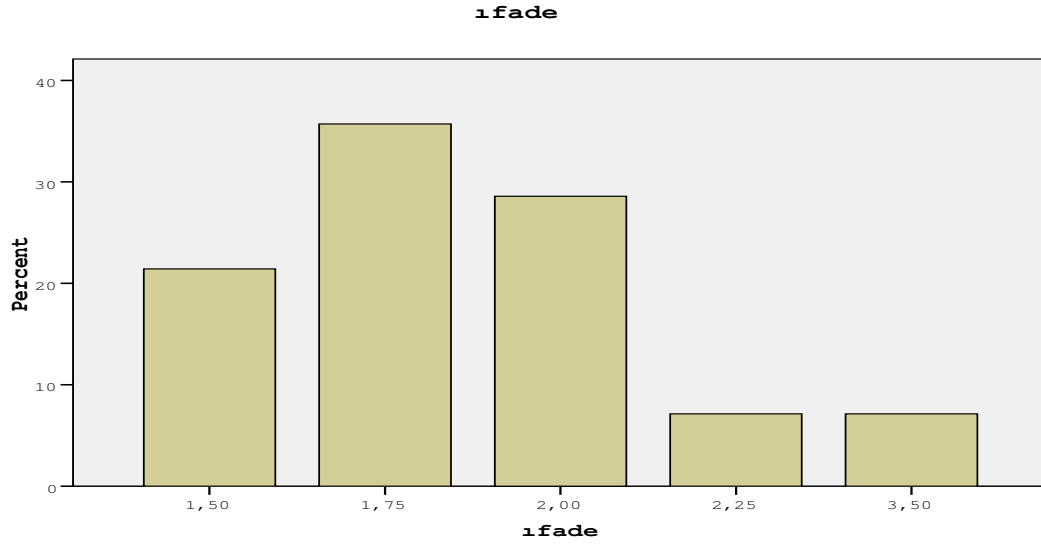
Deneyime ilişkisine ait sorular, 6'dan 12'ye kadar olan soruları kapsamaktadır. Çizelge 8'de görüldüğü üzere, deneyime ilişkin frekans dağılımında 1,00'den 2,00'ye kadar ki ortalamada, 13 kişi 1 ve 2'nci sorulara cevap vermiştir. % 92.9 (2,00 ortalaması ve öncesine ait toplam) oranında deneyim ilişkisinin var olduğu saptanmıştır. Aynı oranlar Grafik 5'te sütunlar halinde gösterilmektedir.

İfade Edilme Güçlüğüne Ait Frekans Dağılımı

Çizelge 9. İfade Edilme Güçlüğüne Ait Frekans Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	1,50	3	21,4	21,4	21,4
	1,75	5	35,7	35,7	57,1
	2,00	4	28,6	28,6	85,7
	2,25	1	7,1	7,1	92,9
	3,50	1	7,1	7,1	100,0
	Toplam	14	100,0	100,0	

Grafik 6. İfade Edilme Güçlüğüne İlişkin Sütun Grafiği

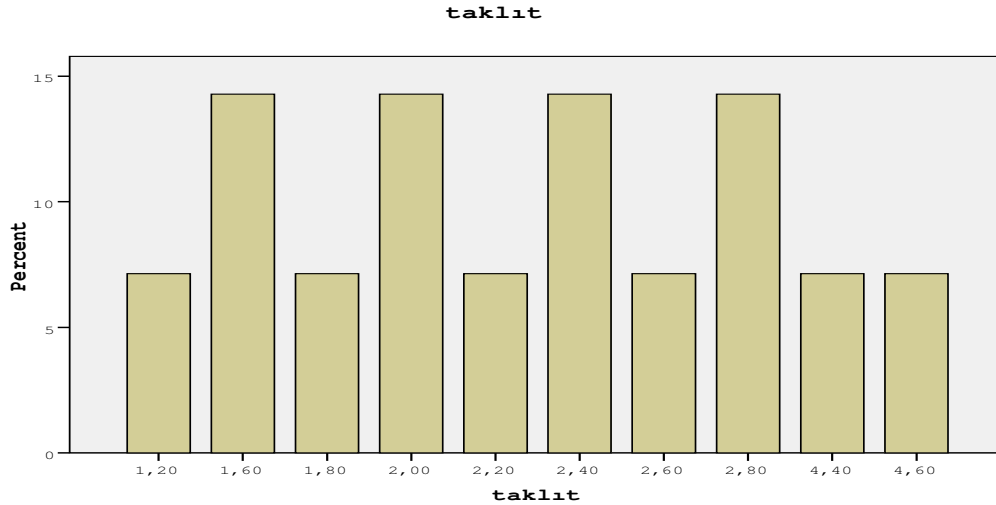
İfade edilme güçlüğüne ait sorular, 12’den 16’ya kadar olan soruları kapsamaktadır. Çizelge 9’da görüldüğü üzere, ifade edilme güçlüğüne ilişkin frekans dağılımında 1,50’den 2,00’ye kadar ki ortalamada, 12 kişi 1 ve 2’nci sorulara cevap vermiştir. % 85,7 (2,00 ortalaması ve öncesine ait toplam) oranında ifade edilme güçlüğü ilişkisinin var olduğu saptanmıştır. Aynı oranlar Grafik 6’da sütunlar halinde gösterilmektedir.

Taklit Edilme Güçlüğü

Çizelge 10. Taklit Edilme Güçlüğüne İlişkin Frekans Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	1,20	1	7,1	7,1	7,1
	1,60	2	14,3	14,3	21,4
	1,80	1	7,1	7,1	28,6
	2,00	2	14,3	14,3	42,9
	2,20	1	7,1	7,1	50,0
	2,40	2	14,3	14,3	64,3
	2,60	1	7,1	7,1	71,4
	2,80	2	14,3	14,3	85,7
	4,40	1	7,1	7,1	92,9
	4,60	1	7,1	7,1	100,0
	Toplam	14	100,0	100,0	

Grafik 7. Taklit Edilme Güçlüğüne İlişkin Sütun Grafiği

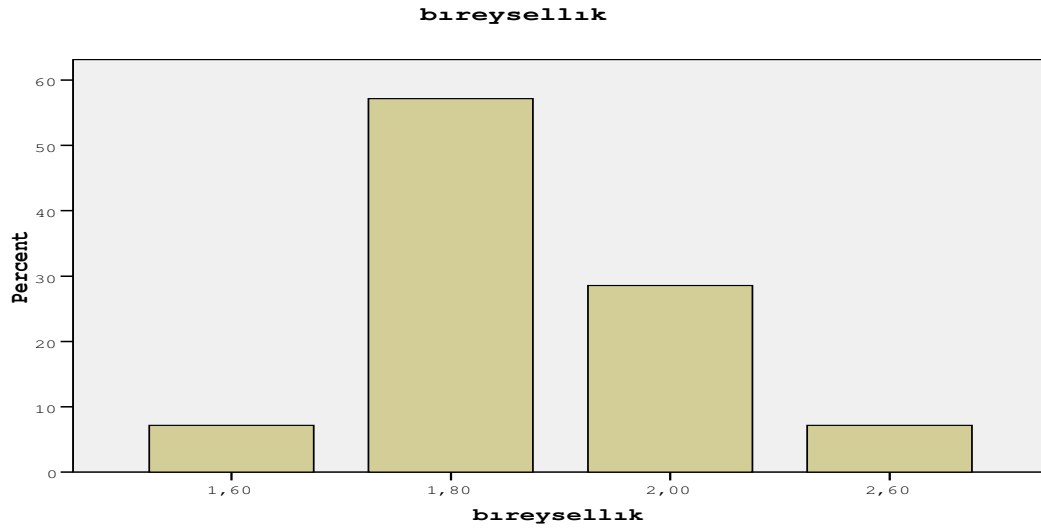
Taklit edilme güçlüğüne ait sorular, 16'dan 21'e kadar olan soruları kapsamaktadır. Çizelge 10'da görüldüğü üzere, taklit edilme güçlüğüne ilişkin frekans dağılımında 1,20'den 2,00'ye kadar ki ortalamada, 6 kişi 1 ve 2'nci sorulara cevap vermiştir. % 42,8 (2,00 ortalaması ve öncesine ait toplam) oranında taklit edilme güçlüğü ilişkisine inanılmaktadır. Aynı oranlar Grafik 7'de sütunlar halinde gösterilmektedir.

Bireysellik İlişkisine Ait Frekans Dağılımı

Çizelge 11. Bireyselliğe İlişkin Frekans Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	1,60	1	7,1	7,1	7,1
	1,80	8	57,1	57,1	64,3
	2,00	4	28,6	28,6	92,9
	2,60	1	7,1	7,1	100,0
	Toplam	14	100,0	100,0	

Grafik 8. Bireyselliğe İlişkin Sütun Grafiği

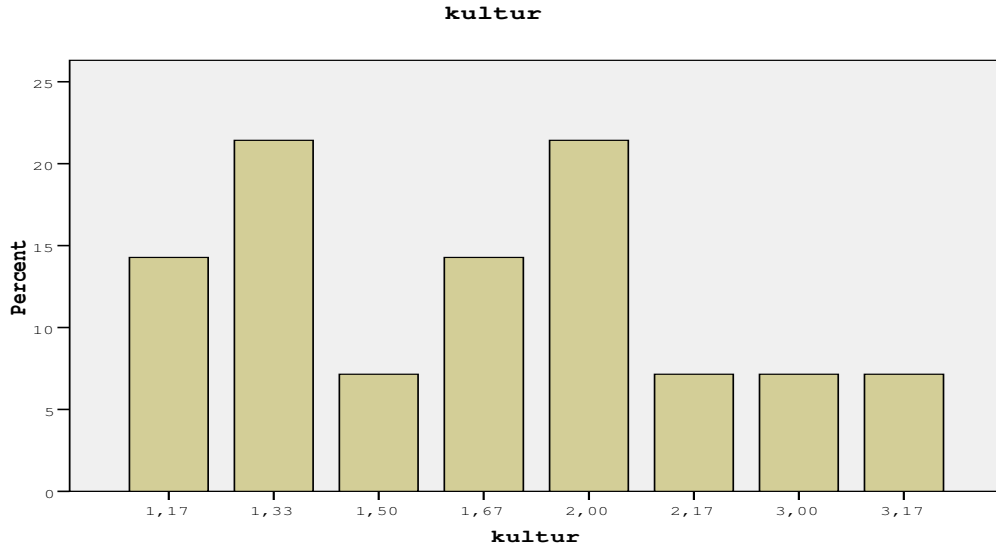
Bireysellik ilişkisine ait sorular, 21'den 26'ya kadar olan soruları kapsamaktadır. Çizelge 11'de görüldüğü üzere, bireyselliğe ilişkin frekans dağılımında 1,60'dan 2,00'ye kadar ki ortalamada, 13 kişi 1 ve 2'nci sorulara cevap vermiştir. % 92.8 (2,00 ortalaması ve öncesine ait toplam) oranında bireysellik ilişkisine inanılmaktadır. Aynı oranlar Grafik 8'de sütunlar halinde gösterilmektedir.

Kültür İlişkisine Ait Frekans Dağılımı

Çizelge 12. Kültüre İlişkin Frekans Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	1,17	2	14,3	14,3	14,3
	1,33	3	21,4	21,4	35,7
	1,50	1	7,1	7,1	42,9
	1,67	2	14,3	14,3	57,1
	2,00	3	21,4	21,4	78,6
	2,17	1	7,1	7,1	85,7
	3,00	1	7,1	7,1	92,9
	3,17	1	7,1	7,1	100,0
	Toplam	14	100,0	100,0	

Grafik 9. Kültüre İlişkin Sütun Grafiği

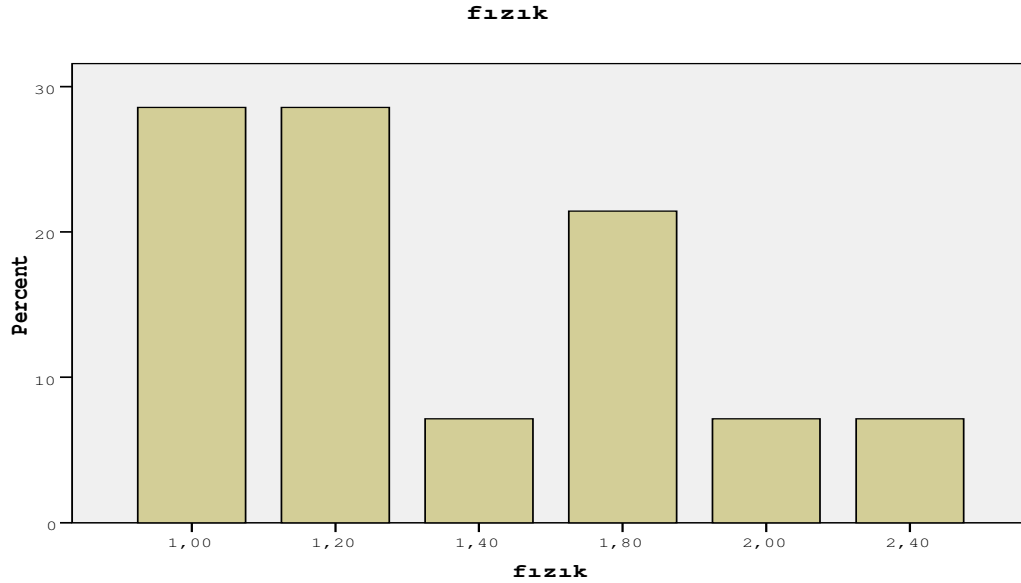
Kültür ilişkisine ait sorular, 26'dan 32'ye kadar olan soruları kapsamaktadır. Çizelge 12'de görüldüğü üzere, kültüre ilişkin frekans dağılımında 1,17'den 2,00'ye kadar ki ortalamada, 11 kişi 1 ve 2'nci sorulara cevap vermiştir. % 78,5 (2,00 ortalaması ve öncesine ait toplam) oranında kültür ilişkisine inanılmaktadır. Aynı oranlar Grafik 9'da sütunlar halinde gösterilmektedir.

Fiziki Çevre İlişisine Ait Frekans Dağılımı

Çizelge 13. Fiziki Çevreye İlişkin Frekans Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	1,00	4	28,6	28,6	28,6
	1,20	4	28,6	28,6	57,1
	1,40	1	7,1	7,1	64,3
	1,80	3	21,4	21,4	85,7
	2,00	1	7,1	7,1	92,9
	2,40	1	7,1	7,1	100,0
	Toplam	14	100,0	100,0	

Grafik 10. Fiziki Çevreye İlişkin Sütun Grafiği

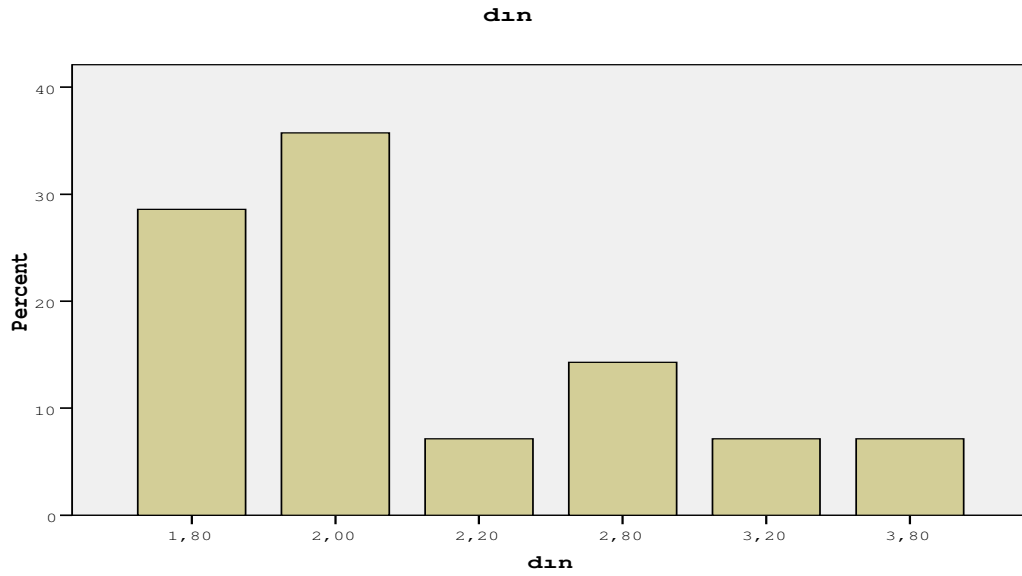
Fiziki çevreye ilişkin sorular, 32’den 37’ye kadar olan soruları kapsamaktadır. Çizelge 13’te görüldüğü üzere, fiziki çevreye ilişkin frekans dağılımında 1,00’dan 2,00’ye kadar ki ortalamada, 13 kişi 1 ve 2’nci sorulara cevap vermiştir. % 92.8 (2,00 ortalaması ve öncesine ait toplam) oranında fiziki çevre ilişkisine inanılmaktadır. Aynı oranlar Grafik 10’da sütunlar halinde gösterilmektedir.

Dini Öğeler İlişkisine Ait Frekanslar

Çizelge 14. Dini Öğelere İlişkin Frekans Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	1,80	4	28,6	28,6	28,6
	2,00	5	35,7	35,7	64,3
	2,20	1	7,1	7,1	71,4
	2,80	2	14,3	14,3	85,7
	3,20	1	7,1	7,1	92,9
	3,80	1	7,1	7,1	100,0
	Toplam	14	100,0	100,0	

Grafik 11. Dini Öğelere İlişkin Sütun Grafiği

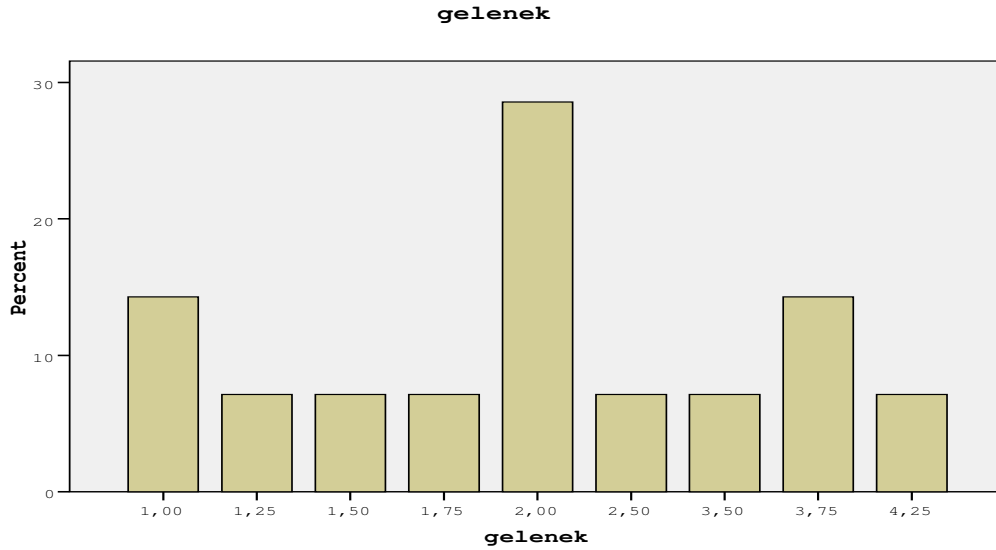
Dini öğeler ilişkisine ait sorular, 37’den 41’e kadar olan soruları kapsamaktadır. Çizelge 14’te görüldüğü üzere, dini öğelere ilişkin frekans dağılımında 1,80’den 2,00’ye kadar ki ortalamada, 9 kişi 1 ve 2’nci sorulara cevap vermiştir. % 64.3 (2,00 ortalaması ve öncesine ait toplam) oranında dini öğelerin ilişkisine inanılmaktadır. Aynı oranlar Grafik 11’de sütunlar halinde gösterilmektedir.

Geleneklere İlişkin Frekans Dağılımı

Çizelge 15. Geleneklere İlişkin Frekans Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	1,00	2	14,3	14,3	14,3
	1,25	1	7,1	7,1	21,4
	1,50	1	7,1	7,1	28,6
	1,75	1	7,1	7,1	35,7
	2,00	4	28,6	28,6	64,3
	2,50	1	7,1	7,1	71,4
	3,50	1	7,1	7,1	78,6
	3,75	2	14,3	14,3	92,9
	4,25	1	7,1	7,1	100,0
	Toplam	14	100,0	100,0	

Grafik 12. Geleneklere İlişkin Sütun Grafiği

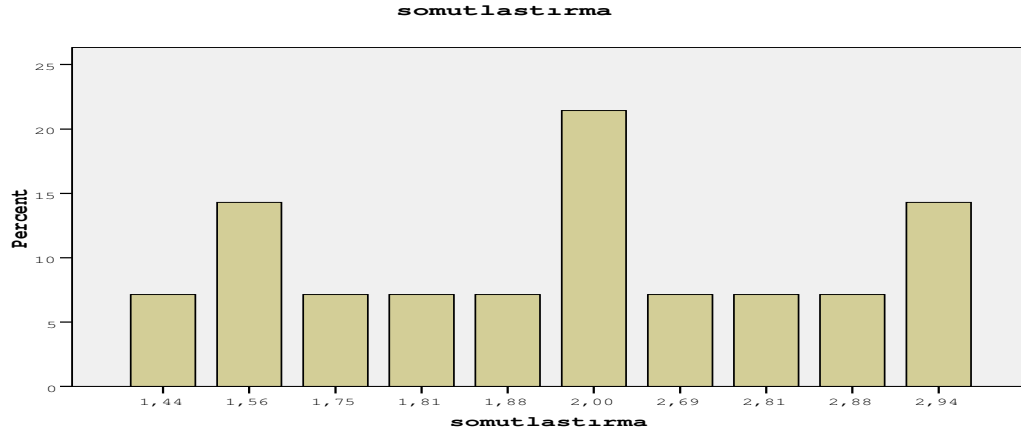
Geleneklere ilişkin sorular, 42’den 46’ya kadar olan soruları kapsamaktadır.Çizelge 15’te görüldüğü üzere, geleneklere ilişkin frekans dağılımında 1,00’den 2,00’ye kadar ki ortalamada, 9 kişi 1 ve 2’nci sorulara cevap vermiştir. % 64,2 (2,00 ortalaması ve öncesine ait toplam) oranında dini öğelerin ilişkisine inanılmaktadır. Aynı oranlar Grafik 12’de sütunlar halinde gösterilmektedir.

Somutlaştırmaya İlişkin Frekans Dağılımı

Çizelge 16. Somutlaştırmaya İlişkin Frekans Dağılımı

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	1,44	1	7,1	7,1	7,1
	1,56	2	14,3	14,3	21,4
	1,75	1	7,1	7,1	28,6
	1,81	1	7,1	7,1	35,7
	1,88	1	7,1	7,1	42,9
	2,00	3	21,4	21,4	64,3
	2,69	1	7,1	7,1	71,4
	2,81	1	7,1	7,1	78,6
	2,88	1	7,1	7,1	85,7
	2,94	2	14,3	14,3	100,0
	Toplam	14	100,0	100,0	

Grafik 13. Somutlaştırmaya İlişkin Sütun Grafiği

Somutlaştırmaya İlişkin sorular, 46'dan en sona kadar olan soruları kapsamaktadır. Çizelge 16'da görüldüğü üzere, somutlaştırmaya ilişkin frekans dağılımında 1,44'den 2,00'ye kadar ki ortalamada, 9 kişi 1 ve 2'nci sorulara cevap vermiştir. % 64,1 (2,00 ortalaması ve öncesine ait toplam) oranında somutlaştırma ilişkisine inanılmaktadır. Aynı oranlar Grafik 13'te sütunlar halinde gösterilmektedir.

Tek Örneklem İçin T Testi

Bu test, tek grubun –örneklemin- belirli bir değişkene ilişkin ölçülen ortalaması ile aynı değişkene ilişkin öngörülen ya da daha önce hesaplanan – bilinen – bir ortalama arasında belirli bir güven düzeyinde (%95, %99 gibi) anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için kullanılmaktadır (Ural ve Kılıç,2005:169).

İstatistikte önemlilik testleri –hipotez testleri- elde edilen bulguların belirli bir anlamlılık düzeyinde (0,05 ve 0,01 gibi) önemli –anlamlı- olup olmadığını test etmek için kullanılmaktadır. İstatistiksel önemlilik testleri parametrik ve parametrik olmayan olarak ikiye ayrılmaktadır (Ural ve Kılıç,2005:55).

T testi de parametrik koşullar sağlandığında uygulanabilmektedir. Parametrik koşullara göre örneklem sayısı 10'dan az olmamalıdır. Çalışmadaki örneklem sayısı 14 olduğundan t testi yapılabilir.

Çalışmada ortalama değer ile ölçüm sonucunda elde edilen ortalama arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı test edilmektedir. Bunun için tek örneklem için t testi yöntemiyle analiz edilmektedir. Anketteki her soruya t testi uygulanmıştır.

Çalışmada 61 adet anket sorusu yer almıştır. Soruların t testi ile anlamlılık düzeyi belirlenmiştir. Yapılan t testlerinde her bir soru ayrı ayrı ele alınmıştır. Çünkü her bir sorunun H0 ve H1 hipotezlerinin yazılması gerektiğinden yapılan işlemler oldukça uzun sürmüştür. Ancak her bir soruya ilişkin frekans testinin ve t testinin ayrı ayrı gösterilmesi konunun daha açık görülebilmesi açısından daha yararlı olacaktır.

SORU 1: “Bu işi ben de büyüklerimden öğrendim”

Soru 1’in cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması gerektiği öngörülmektedir. Acaba soru 1’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 1. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 1. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 17. Soru 1’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 1	14	1,5714	,64621	,17271

Çizelge 18. Soru 1’e ilişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 1	-2,482	13	,028	-,42857	-,8017	-,0555

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinden karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 17’de frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 18’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 18’deki test sonuçlarına göre ($t=-2,482$, $p<0,05$) H1 hipotezi kabul edilir. Soru 1’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark vardır.

SORU 2: “Bu işe bizim ata mesleği de denebilir”

Soru 2’in cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması gerektiği öngörülmektedir. Acaba soru 2’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 2. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 2. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 19. Soru 2’ye İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 2	14	2,6429	1,59842	,42720

Çizelge 20. Soru 2’ye İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 2	1,505	13	,156	,64286	-,2800	1,5628

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 19’da frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 20’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 20’deki test sonuçlarına göre (t=1,505, p>0,05) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 1’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 3: “Bu işin inceliklerini büyüklerimizden görerek öğrendik”

Soru 3’in cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması gerektiği öngörülmektedir. Acaba soru 3’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 3. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 3. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 21. Soru 3’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 3	14	2,0000	,96077	,25678

Çizelge 22. Soru 3’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 3	,000	13	1,000	,00000	-,5547	,5547

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinden karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 21’de frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 22’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 22’deki test sonuçlarına göre (t=0,000, p>0,05) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 3’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 4: “Bu iş nesilden nesile kültürel bir mirastır”

Soru 4’ün cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması gerektiği öngörülmektedir. Acaba soru 4’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 4. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 4. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 23. Soru 4’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 4	14	2,3571	1,21574	,32492

Çizelge 24. Soru 4’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 4	1,099	13	,292	,35714	-,3448	1,0591

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 23’te frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 24’te ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 24’teki test sonuçlarına göre (t=1,099, p>0,05) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 4’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 5: “İşimizde büyüklerimizin öğütler/sözleri bir kılavuzdur”

Soru 5’in cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 5’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 5. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 5. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 25. Soru 5’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 5	14	1,7857	,42582	,11380

Çizelge 26. Soru 5’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 5	-1,883	13	,082	-,21429	-,4601	,0316

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 25’te frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 26’da ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 26’daki test sonuçlarına göre ($t=-1,883$, $p>0,05$) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 5’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 6: “Bizim işi (mesleği) yapmadan öğrenmek zordur”

Soru 6’nın cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 6’ya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 6. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 6. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 27. Soru 6’ya İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 6	14	1,7857	1,05090	,28087

Çizelge 28. Soru 6’ya İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 6	-,763	13	,459	-,21429	-,8211	,3925

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 27’de frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 28’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 28’deki test sonuçlarına göre ($t=-,763$, $p>0,05$) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 6’ya verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 7: “Bizim işte deneyim önemlidir”

Soru 7’nin cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 7’ye verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 7. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 7. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 29. Soru 7’ye İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 7	14	1,4286	,64621	,17271

Çizelge 30. Soru 7’ye İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 7	-3,309	13	,006	-,57143	-,9445	,1983

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 29’da frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 30’da ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 30’daki test sonuçlarına göre ($t=-3,309$, $p<0,05$) H1 hipotezi kabul edilir. Soru 7’ye verilen cevaplarda anlamlı bir fark vardır.

SORU 8: “Bilgi de deneyime dayalıdır ve ekonomiye katkı sağlar”

Soru 8’in cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 8’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 8. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 8. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 31. Soru 8’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 8	14	1,6429	,49725	,13289

Çizelge 32. Soru 8’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 8	-2,687	13	,019	-,35714	-,6442	-,0700

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 31’de frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 32’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 32’deki test sonuçlarına göre ($t=-1,687$, $p<0,05$) H1 hipotezi kabul edilir. Soru 8’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark vardır.

SORU 9: “Bu işi sadece okuyarak (kitaplardan, dergilerden vs.) öğrenmek olanaklı değildir”

Soru 9’un cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 9’a verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 9. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 9. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 33. Soru 9’a İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 9	14	1,7143	,61125	,16336

Çizelge 34. Soru 9’a İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 9	-1,749	13	,104	-,28571	-,6386	,0672

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 33’te frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 34’te ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 34’deki test sonuçlarına göre ($t=-1,749$, $p>0,05$) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 9’a verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 10: “İşimizdeki deneyimin özünde bilgi vardır”

Soru 10’un cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 10’a verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 10. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 10. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 35. Soru 10’a İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 10	14	1,6429	,49725	,13289

Çizelge 36. Soru 10’a İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 10	-2,687	13	,019	-,35714	-,6442	-,0700

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 35’te frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 36’da ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 36’daki test sonuçlarına göre ($t=-2,687$, $p<0,05$) H1 hipotezi kabul edilir. Soru 10’a verilen cevaplarda anlamlı bir fark vardır.

SORU 11: “İşimizdeki deneyimler zamanla oluşmaktadır”

Soru 11’in cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 11’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 11. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 11. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 37. Soru 11’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 11	14	1,5000	,51887	,13868

Çizelge 38. Soru 11’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	Df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 11	-3,606	13	,003	-,50000	-,7996	-,2004

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 37’de frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 38’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 38’deki test sonuçlarına göre ($t=-3,606$, $p<0,05$) H1 hipotezi kabul edilir. Soru 11’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark vardır.

SORU 12: “Yaptığımız işi kelimelerle anlatmak zordur, görmek gerekir”

Soru 12’nin cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 12’ye verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 12. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 12. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 39. Soru 12’ye İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 12	14	1,8571	,53452	,14286

Çizelge 40. Soru 12’ye İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	Df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 12	-1,000	13	,336	-,14286	-,4515	-,1658

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinden karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 39’da frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 40’da ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 40’daki test sonuçlarına göre ($t=-1,000$, $p>0,05$) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 12’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 13: “Bu işi yaşamak gerekir”

Soru 13’ün cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 13’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 13. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 13. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 41. Soru 13’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 13	14	1,8571	,53452	,14286

Çizelge 42. Soru 13’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	Df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 13	-1,000	13	,336	-,14286	-,4515	-,1658

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 41’de frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 42’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 42’deki test sonuçlarına göre (t=-1,000, p>0,05) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 13’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 14: “Yaptığımız işi kelimeden çok davranışla ifade ederiz”

Soru 14’ün cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 14’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 14. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 14. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 43. Soru 14’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 14	14	2,0000	,55470	,14825

Çizelge 44. Soru 14’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	Df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 14	,000	13	1,000	,00000	-,3203	,3203

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 43’te frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 44’te ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 44’teki test sonuçlarına göre ($t=0,000$, $p>0,05$) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 14’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 15: “İşimizde mutlaka uygulama vardır”

Soru 15’in cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 15’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 15. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 15. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 45. Soru 15’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 15	14	2,0000	,96077	,25678

Çizelge 46. Soru 15’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 15	,000	13	1,000	,00000	-,5547	,5547

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 45’te frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 46’da ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 46’daki test sonuçlarına göre ($t=0,000$, $p>0,05$) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 15’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 16: “Yaptığımız işi taklit etmek güçtür”

Soru 16’nın cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 16’ya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 16. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 16. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 47. Soru 16’ya İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 16	14	2,5714	1,28388	,34313

Çizelge 48. Soru 16’ya İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 16	1,665	13	,120	,57143	-,1699	1,3127

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 47’te frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 48’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 48’deki test sonuçlarına göre (t=1,665, p>0,05) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 16’ya verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 17: “Bu iş bizimle, yöreyle bir bütündür. Onun için talep bulmaktadır”

Soru 17’nin cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 17’ye verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 17. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 17. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 49. Soru 17’ye İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 17	14	1,9286	,99725	,26653

Çizelge 50. Soru 17’ye İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 17	-,268	13	,793	-,07143	-,6472	,5044

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinden karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 49’da frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 50’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 50’deki test sonuçlarına göre (t=-,268, p>0,05) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 17’ye verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 18: “İşimiz beceri ve yetenek içerdiğinden taklidi zordur”

Soru 18’in cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 18’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 18. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 18. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 51. Soru 18’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 18	14	2,7143	1,20439	,32189

Çizelge 52. Soru 18’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 18	2,219	13	,045	,71429	,0189	1,4097

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 51’de frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 52’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 52’deki test sonuçlarına göre ($t=2,219$, $p<0,05$) H1 hipotezi kabul edilir. Soru 18’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark vardır.

SORU 19: “Yaptığımız iş deneyimle olduğundan taklidi güçtür”

Soru 19’un cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 19’a verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 19. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 19. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 53. Soru 19’a İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 19	14	2,6429	1,21574	,32492

Çizelge 54. Soru 19’a İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 19	1,979	13	,069	,64286	-,0591	1,3448

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 53’te frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 54’te ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 54’teki test sonuçlarına göre (t=1,979, p>0,05) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 19’a verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 20: “Bizim iş bilgi birikimine dayandığından taklidi zordur”

Soru 20’nin cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 20’ye verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 20. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 20. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 55. Soru 20’ye İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 20	14	2,4286	,93761	,25059

Çizelge 56. Soru 20’ye İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 20	1,710	13	,111	,42857	-,1128	,9699

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 55’te frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 56’da ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 56’daki test sonuçlarına göre (t=1,710, p>0,05) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 20’ye verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 21: “Yaptığımız iş bireysel beceriye dayanır”

Soru 21’in cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 21’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 21. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 21. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 57. Soru 21’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 21	14	2,2857	,91387	,24424

Çizelge 58. Soru 21’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 21	1,710	13	,263	,28571	-,2419	,8134

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 57’de frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 58’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 58’deki test sonuçlarına göre (t=1,710, p>0,05) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 21’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 22: “Hammadde kadar insan unsuru da biz de önemlidir”

Soru 22’nin cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 22’ye verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 22. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 22. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 59. Soru 22’ye İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 22	14	1,9286	,26726	,07143

Çizelge 60. Soru 22’ye İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 22	-1,000	13	,336	-,07143	-,2257	,0829

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinden karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 59’da frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 60’da ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 60’daki test sonuçlarına göre ($t=-1,000$, $p>0,05$) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 22’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 23: “Birey, işimizde kilit unsurdur”

Soru 23’ün cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 23’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 23. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 23. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 61. Soru 23’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 23	14	2,0714	,26726	,07143

Çizelge 62. Soru 23’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 23	1,000	13	,336	,07143	-,0829	,2257

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 61’de frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 62’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 62’deki test sonuçlarına göre (t=1,000, p>0,05) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 23’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 24: “İnsan, işimizde bilgi ve beceri unsurudur”

Soru 24’ün cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 24’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 24. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 24. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 63. Soru 24’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 24	14	1,5714	,51355	,13725

Çizelge 64. Soru 24’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 24	-3,122	13	,008	-,42857	-,7251	-,1321

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 63’te frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 64’te ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 64’teki test sonuçlarına göre (t=-3,122, p<0,05) H1 hipotezi kabul edilir. Soru 24’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark vardır.

SORU 25: “İnsan (beşeri sermaye), işimizin olmazsa olmazıdır”

Soru 25’in cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 25’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 25. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 25. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 65. Soru 25’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 25	14	1,6429	,49725	,13289

Çizelge 66. Soru 25’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 25	-2,687	13	,019	-,35714	-,6442	-,0700

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 65’te frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 66’da ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 66’daki test sonuçlarına göre ($t=-2,687$, $p<0,05$) H1 hipotezi kabul edilir. Soru 25’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark vardır.

SORU 26: “Şirince bir kültür merkezidir”

Soru 26’nın cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 26’ya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 26. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 26. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 67. Soru 26’ya İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 26	14	1,5000	,65044	,17384

Çizelge 68. Soru 26’ya İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 26	-2,876	13	,013	-,50000	-,8756	-,1244

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 67’de frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 68’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 68’deki test sonuçlarına göre ($t=-2,876$, $p<0,05$) H1 hipotezi kabul edilir. Soru 26’ya verilen cevaplarda anlamlı bir fark vardır.

SORU 27: “Yaptığımız işte aslında bir kültürdür”

Soru 27’nin cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 27’ye verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 27. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 27. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 69. Soru 27’ye İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 27	14	1,9286	,61573	,16456

Çizelge 70. Soru 27’ye İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 27	-,434	13	,671	-,07143	-,4269	,2841

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinden karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 69’da frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 70’te ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 70’teki test sonuçlarına göre ($t=-,434$, $p>0,05$) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 27’ye verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 28: “Yaptığımız işi de bir kültür olarak yaşatmamız gerekir”

Soru 28’in cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 28’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 28. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 28. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 71. Soru 28’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 28	14	1,7143	,72627	,19410

Çizelge 72. Soru 28’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 28	-1,472	13	,165	-,28571	-,7051	,1336

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 71’de frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 72’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 72’deki test sonuçlarına göre (t=-1,472, p>0,05) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 28’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 29: “Yaptığımız iş Şirince’nin kültürüyle bir birikimdir/bütündür”

Soru 29’un cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 29’a verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 29. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 29. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 73. Soru 29’a İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 29	14	1,7857	1,12171	,29979

Çizelge 74. Soru 29’a İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 29	-,715	13	,487	-,21429	-,8619	,4334

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 73’te frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 74’te ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 74’teki test sonuçlarına göre ($t=-,715$, $p>0,05$) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 29’a verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 30: “Yaptığımız iş Şirince’nin kültür mirasına katkısıdır”

Soru 30’un cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 30’a verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 30. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 30. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 75. Soru 30’a İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 30	14	1,7143	,61125	,16336

Çizelge 76. Soru 30’a İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 30	-1,749	13	,104	-,28571	-,6386	,0672

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 75’te frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 76’da ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 76’daki test sonuçlarına göre ($t=-1,749$, $p>0,05$) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 30’a verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 31: “İşimiz kültürün maddi (fiziki) boyutunu oluşturur”

Soru 31’in cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 31’a verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 31. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 31. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 77. Soru 31’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 31	14	2,2857	,61125	,16336

Çizelge 78. Soru 31’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 31	1,749	13	,104	,28571	-,0672	,6386

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 77’de frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 78’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 78’deki test sonuçlarına göre ($t=1,749$, $p>0,05$) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 31’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 32: “Şirince yöresi doğal güzellikleriyle öne çıkmaktadır”

Soru 32’nin cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 32’ye verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 32. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 32. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 79. Soru 32’ye İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 32	14	1,2143	,42582	,11380

Çizelge 80. Soru 32’ye İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 32	-6,904	13	,000	-,78571	-1,0316	-,5399

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 79’da frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 80’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 80’deki test sonuçlarına göre ($t=-6,904$, $p<0,05$) H1 hipotezi kabul edilir. Soru 32’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark vardır.

SORU 33: “Şirince’nin kendine özgü doğal güzelliği bizim için avantajdır”

Soru 33’ün cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 33’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 33. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 33. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 81. Soru 33’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 33	14	1,2857	,46881	,12529

Çizelge 82. Soru 33’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 33	-5,701	13	,000	-,71429	-,9850	-,4436

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinden karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 81’de frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 82’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 82’deki test sonuçlarına göre ($t=-5,701$, $p<0,05$) H1 hipotezi kabul edilir. Soru 33’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark vardır.

SORU 34: “Doğal güzellik, Şirince’ye rekabet avantajı/üstünlüğü sağlamaktadır”

Soru 34’ün cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 34’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 34. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 34. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 83. Soru 34’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 34	14	1,5714	,85163	,22761

Çizelge 84. Soru 34’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 34	-1,883	13	,082	-,42857	-,9203	,0631

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinden karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 83’te frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 84’te ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 84’teki test sonuçlarına göre ($t=-1,883$, $p>0,05$) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 34’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 35: “Yaptığımız işle, Şirince’nin doğal güzelliği bir bütündür”

Soru 35’in cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 35’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 35. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 35. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 85. Soru 35’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 35	14	1,5000	,65044	,17384

Çizelge 86. Soru 35’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 35	-2,876	13	,013	-,50000	-,8756	,1244

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 85’te frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 86’da ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 86’daki test sonuçlarına göre ($t=-2,876$, $p<0,05$) H1 hipotezi kabul edilir. Soru 35’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark vardır.

SORU 36: “Yaptığımız işle Şirince’nin doğal güzelliği bize turizmde, ekonomide üstünlük kazandırmaktadır”

Soru 36’nın cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 36’ya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 36. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 36. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 87. Soru 36’ya İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 36	14	1,5714	,51355	,13725

Çizelge 88. Soru 36’ya İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 36	-3,122	13	,008	-,42857	-,7251	-,1321

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinden karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 87’de frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 88’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 88’deki test sonuçlarına göre ($t=-3,122$, $p<0,05$) H1 hipotezi kabul edilir. Soru 36’ya verilen cevaplarda anlamlı bir fark vardır.

SORU 37: “Şirince’de dini, manevi kalıntılar görmek olanaklıdır”

Soru 37’nin cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 37’ye verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 37. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 37. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 89. Soru 37’ye İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 37	14	2,0000	,96077	,25678

Çizelge 90. Soru 37’ye İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 37	,000	13	1,000	,00000	-,5547	,5547

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinden karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 89’da frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 90’da ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 90’daki test sonuçlarına göre (t=,000, p>0,05) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 37’ye verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 38: “Dini kalıntılar Şirince’ye ayrı bir fiziksel güzellik katmaktadır”

Soru 38’in cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 38’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 38. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 38. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 91. Soru 38’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 38	14	2,2143	,89258	,23855

Çizelge 92. Soru 38’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 38	,898	13	,385	,21429	-,3011	,7296

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinden karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 91’de frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 92’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 92’deki test sonuçlarına göre ($t=,898$, $p>0,05$) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 38’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 39: “Dini kalıntılar, Şirince ekonomisine avantaj sağlamaktadır”

Soru 39’un cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 39’a verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 39. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 39. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 93. Soru 39’a İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 39	14	2,2143	,97496	,26057

Çizelge 94. Soru 39’a İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 39	,822	13	,426	,21429	-,3486	,7772

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 93’te frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 94’te ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 94’teki test sonuçlarına göre ($t=,822$, $p>0,05$) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 39’a verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 40: “Dini kalıntılar, doğal güzellik ve şarapçılık bir bütündür”

Soru 40’ın cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 40’a verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 40. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 40. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 95. Soru 40’a İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 40	14	2,1429	,86444	,23103

Çizelge 96. Soru 40’a İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 40	,618	13	,547	,14286	-,3563	,6420

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 95’te frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 96’da ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 96’daki test sonuçlarına göre ($t=,618$, $p>0,05$) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 40’a verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 41: “Dini kalıntılar, Şirince’de inanç turizmi yaratmaktadır”

Soru 41’in cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 41’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 41. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 41. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 97. Soru 41’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 41	14	2,8571	1,23146	,32912

Çizelge 98. Soru 41’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 41	2,604	13	,022	,85714	,1461	1,5682

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 97’de frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 98’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 98’deki test sonuçlarına göre (t=2,604, p<0,05) H1 hipotezi kabul edilir. Soru 41’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark vardır.

SORU 42: “Şarapçılık biz de geleneksel bir meslektir”

Soru 42’nin cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 42’ye verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 42. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 42. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 99. Soru 42’ye İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 42	14	2,3571	1,27745	,34141

Çizelge 100. Soru 42’ye İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 42	1,046	13	,315	,35714	-,3804	1,0947

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinden karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 99’da frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 100’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 100’deki test sonuçlarına göre (t=1,046, p>0,05) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 42’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 43: “Şirince’de şarap, geleneksel yöntemlerle yapılmaktadır”

Soru 43’ün cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 43’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 43. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 43. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 101. Soru 43’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 43	14	2,6429	1,64584	,43987

Çizelge 102. Soru 43’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 43	1,461	13	,168	,64286	-,3074	1,5931

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 101’de frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 102’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 102’deki test sonuçlarına göre (t=1,461, p>0,05) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 43’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 44: “Şarap yapımındaki geleneksel yöntemler bize ve Şirince’ye üstünlük sağlamaktadır”

Soru 44’ün cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 44’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 44. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 44. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 103. Soru 44’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 44	14	2,3571	1,49908	,40065

Çizelge 104. Soru 44’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 44	,891	13	,389	,35714	-,5084	1,2227

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 103’te frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 104’te ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 104’teki test sonuçlarına göre (t=,891, p>0,05) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 44’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 45: “İşimiz, Şirince’nin gelenekleriyle bir bütündür”

Soru 45’in cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 45’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 45. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 45. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 105. Soru 45’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 45	14	1,8571	,66299	,17719

Çizelge 106. Soru 45’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 45	-,806	13	,435	-,14286	-,5257	,2399

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 105’te frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 105’te ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 105’teki test sonuçlarına göre ($t=-,806$, $p>0,05$) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 45’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 46: “Şarabın nasıl yapıldığı görüntülense öğrenmeye katkısı olur”

Soru 46’nın cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 46’ya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 46. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 46. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 107. Soru 46’ya İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 46	14	2,0000	,67937	,18157

Çizelge 108. Soru 46’ya İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 46	,000	13	1,000	,00000	-,3923	,3923

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinden karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 107’de frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 108’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 108’deki test sonuçlarına göre ($t=,000$, $p>0,05$) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 46’ya verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 47: “Şarap yapımının tarihi yazılsa kültürel aktarıma katkı sağlar”

Soru 47’nin cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 47’ye verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 47. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 47. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 109. Soru 47’ye İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 47	14	2,0000	,67937	,18157

Çizelge 110. Soru 47’ye İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 47	,000	13	1,000	,00000	-,3923	,3923

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 109’da frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 110’da ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 110’daki test sonuçlarına göre ($t=0,000$, $p>0,05$) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 47’ye verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 48: “Şarap yapımı fotoğraflansa bize ve Şirince’nin tanıtımına katkı olur”

Soru 48’in cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 48’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 48. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 48. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 111. Soru 48’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 48	14	1,9286	,73005	,19511

Çizelge 112. Soru 48’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 48	-,366	13	,720	-,07143	-,4929	,3501

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 111’de frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 112’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 112’deki test sonuçlarına göre (t=-,366, p>0,05) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 48’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 49: “Şarap yapımı ve Şirince, internet yoluyla tanıtılsa bize katkı sağlar”

Soru 49’un cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 49’a verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 49. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 49. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 113. Soru 49’a İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 49	14	1,5714	,51355	,13725

Çizelge 114. Soru 49’a İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 49	-3,122	13	,008	-,42857	-,7251	-,1321

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 113’te frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 114’te ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 114’teki test sonuçlarına göre ($t=-3,122$, $p<0,05$) H1 hipotezi kabul edilir. Soru 49’a verilen cevaplarda anlamlı bir fark vardır.

SORU 50: “İşimizde teknolojiden de yararlanmamız gerekir”

Soru 50’nin cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 50’ye verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 50. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 50. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 115. Soru 50’ye İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 50	14	2,2857	,99449	,26579

Çizelge 116. Soru 50’ye İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 50	1,075	13	,302	,28571	-,2885	,8599

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 115’te frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 116’da ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 116’daki test sonuçlarına göre (t=1,075, p>0,05) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 50’ye verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 51: “Bilgi teknolojileri (internet, CD/DVD vb.), bizim için de bir fırsattır”

Soru 51’in cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 51’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 51. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 51. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 117. Soru 51’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 51	14	1,9286	,61573	,16456

Çizelge 118. Soru 51’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 51	-,434	13	,671	-,07143	-,4269	,2841

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 117’de frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 118’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 118’deki test sonuçlarına göre (t=-,434, p>0,05) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 51’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 52: “Şarabın tarihini hikâyeleştirmek aslında çok güzel olur”

Soru 52’nin cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 52’ye verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 52. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 52. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 119. Soru 52’ye İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 52	14	1,9286	,73005	,19511

Çizelge 120. Soru 52’ye İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 52	-,366	13	,720	-,07143	-,4929	,3501

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 119’da frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 120’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 120’deki test sonuçlarına göre ($t=-,366$, $p>0,05$) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 52’ye verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 53: “Şaraplarımızın ve Şirince’nin bilgi teknolojilerinden fazlaca yararlanması gerekir”

Soru 53’ün cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 53’ye verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 53. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 53. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 121. Soru 53’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 53	14	2,2143	1,31140	,35049

Çizelge 122. Soru 53’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 53	,611	13	,551	,21429	-,5429	,9715

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinden karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 121’de frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 122’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 122’deki test sonuçlarına göre ($t=,611$, $p>0,05$) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 53’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 54: “İşimizin belgesel haline gelmesi Şirince’ye de katkı sağlar”

Soru 54’ün cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 54’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 54. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 54. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 123. Soru 54’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 54	14	1,5714	,64621	,17271

Çizelge 124. Soru 54’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 52	-2,482	13	,028	-,42857	-,8017	-,0555

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 123’te frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 123’te ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 123’teki test sonuçlarına göre ($t=-2,482$, $p<0,05$) H1 hipotezi kabul edilir. Soru 54’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark vardır.

SORU 55: “İşimizin teknoloji ile desteklenmesi turizme de olumlu yansır”

Soru 55’in cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 55’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 55. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 55. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 125. Soru 55’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 55	14	2,4286	1,28388	,34313

Çizelge 126. Soru 55’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 55	1,249	13	,234	,42857	-,3127	1,1699

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinden karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 125’te frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 126’te ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 126’teki test sonuçlarına göre (t=1,249, p>0,05) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 55’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 56: “İşimizin doküman haline gelmesi (kitap, makale vs) kalıcılık sağlar”

Soru 56’nın cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 56’ya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 56. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 56. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 127. Soru 56’ya İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 56	14	2,5714	1,08941	,29116

Çizelge 128. Soru 56’ya İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 56	1,963	13	,071	,57143	-,0576	1,2004

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 127’de frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 128’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 128’deki test sonuçlarına göre (t=1,963, p>0,05) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 56’ya verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 57: “İşimizde teknoloji desteği maliyet avantajı getirir”

Soru 57’nin cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 57’ye verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 57. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 57. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 129. Soru 57’ye İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 57	14	2,5000	,85485	,22847

Çizelge 130. Soru 57’ye İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 57	2,188	13	,047	,50000	,0064	,9936

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinden karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 129’da frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 130’da ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 130’daki test sonuçlarına göre (t=2,188, p<0,05) H1 hipotezi kabul edilir. Soru 57’ye verilen cevaplarda anlamlı bir fark vardır.

SORU 58: “Teknoloji, ekonomimize ve Şirince’ye katkı sağlar”

Soru 58’in cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 58’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 58. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 58. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 131. Soru 58’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 58	14	2,2857	1,06904	,28571

Çizelge 132. Soru 58’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 58	1,000	13	,336	,28571	-,3315	,9030

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 131’de frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 132’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 132’deki test sonuçlarına göre (t=1,000, p>0,05) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 58’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 59: “Teknoloji ile işimizi geliştirebiliriz”

Soru 59’un cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 59’a verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 59. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 59. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 133. Soru 59’a İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 59	14	2,4286	,93761	,25059

Çizelge 134. Soru 59’a İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 59	1,710	13	,111	,42857	-,1128	,9699

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 133’te frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 134’te ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 134’teki test sonuçlarına göre (t=1,710, p>0,05) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 59’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

SORU 60: “Şaraplarımız, bilgi ve teknoloji ile desteklense iyi olur”

Soru 60’ın cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 60’a verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 60. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 60. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 135. Soru 60’a İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 60	14	2,5000	,94054	,25137

Çizelge 136. Soru 60’a İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 60	1,989	13	,068	,50000	-,0431	1,0431

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 135’te frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 136’da ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 136’daki test sonuçlarına göre (t=1,989, p>0,05) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 60’a verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

Soru 61: “Teknoloji, işimize yenilik katar”

Soru 61’in cevabının en az “katılıyorum” şeklinde olması öngörülmektedir. Acaba soru 61’e verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde (önemli) anlamlı bir fark var mıdır?

H0: 61. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık yoktur.

H1: 61. soruya verilen cevaplarda 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık vardır.

Çizelge 137. Soru 61’e İlişkin İstatistikler

	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Soru 61	14	2,4286	,93761	,25059

Çizelge 138. Soru 61’e İlişkin T Testi Sonuçları

	Test Değeri = 2					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Ortalama Farklılık	% 95 Güven Aralığı Farklılığı	
					En Düşük	En Yüksek
Soru 61	1,710	13	,111	,42857	-,1128	,9699

Yukarıda verilen iki çizelgeye ait değerler içerisinde karşılaştırma ve yorumlama için gerekli olan değerler (Çizelge 137’de frekanslar –N-, ortalamalar ve standart sapma değerleri, Çizelge 138’de ise serbestlik derecesi -df-, **t** ve **p** –Sig. 2 tailed- değerleri) verilmiştir. Çizelge 138’deki test sonuçlarına göre (t=1,710, p>0,05) H0 hipotezi kabul edilir. Soru 61’e verilen cevaplarda anlamlı bir fark yoktur.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

İlkel topluluklardan günümüze kadar her dönemde bilgi, insanlar için önemli olmuştur. Basit bir aletin yapımı bile bilgiye dayanmaktadır. Bilgi, geçmişten bu yana vazgeçilmez ve önemli bir kaynak olmuştur. Bilgi; değişimin, hızın ve yeniliğin adıdır. İcatların ortaya çıkışında, gelişmenin sağlanmasında öncü rol üstlenmektedir. Bilgi; pek çok alanda insan yaşamını kolaylaştıran, zenginleştiren ve anlam katan bir unsurdur. Olayları ve olguları özümseyebilmenin temelinde bilgi vardır. Kısaca bilgi, güçtür ve bu güç gittikçe büyümektedir.

Bilgi toplumu ile bilginin önemi anlaşılmış ve bilgi yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Bilginin kullanımı ile bilgisayar ve iletişim sistemleri gelişmiş, bilgi kolay elde edilir hale gelmiştir. Gelişen bilgi teknolojileri (internet, bilgisayar vb.) sayesinde gelişme ve büyüme artmış, bilgi ve teknoloji yaygınlaşmıştır. Kısaca bilgi, günümüzde artık her alanda kullanılır olmuştur.

Günlük hayatta yapılan işlerin elektronikleşmesi ile, bilgi ekonomisi süreci ortaya çıkmıştır. Bilgi, ekonomi içerisinde de kilit role sahiptir. Bilgi ekonomisi ile gelinen aşama, dijital bir yapıya sahiptir. Hız, etkinlik ve dinamiklik ön plandadır. Bu durum bireylere, işletmelere ve ülkelere rekabet üstünlüğü katmaktadır. Bilgiyi kullanamayanlar böyle bir avantaj elde edememektedirler. Dijital ortam sayesinde bilginin dolaşımı daha hızlı ve kolay olmaktadır. Bilgiyi iyi kullananlar için bu önemli bir fırsattır. Gelişebilmenin ve ayakta kalabilmenin temeli bilgi çağına ayak uydurabilmekle olanaklıdır. Elektronikleşme ve yenilik sağlayan doku ile ekonomi hız kazanmakta, piyasa canlanmaktadır. Bu durum zaman, maliyet, kolaylık ve verimlilik sağlamaktadır. Rekabet avantajı yaratmak ve üstünlük elde etmek için bilginin önemini kavramak zorunludur.

Bilgi ekonomisi sahip olduğu ekonomik ilişkiler ağı ile daha aracısız, hızlı ve etkin bir doku elde etmiştir. Bu ağ sayesinde, ekonomik ilişkiler gelişme göstermektedir. Bilgi sayesinde değişen ve ilerleyen bu süreç, ekonomiye esneklik, uyum, kolaylık ve etkinlik sağlamaktadır.

Bilginin temelinde birey vardır. Birey bilgili olduğu sürece hayatın her alanına katkıda bulunacaktır. Bilgi, iyi kullanıldığı sürece birey için önemli bir kaynaktır. Bu kaynağı, işleyen bireydir. Bireyin çevresindeki unsurlar birer girdidir ve birey bu unsurları doğru kullanabildiğı sürece bu girdiler iyi bir potansiyeldir.

Bilgi ekonomisi ile birlikte globalleşme ve teknoloji gelişmiş, piyasa canlanmaya başlamıştır. Bilgi ekonomisinin getirdiğı hız ve ağ temelli yapı, maliyetlerde düşüşe ve üretimde etkinliğe neden olmaktadır. Bilgi sayesinde tüketiciler, istediğı ürüne ulaşabilmektedir. Üreticiler de aynı şekilde piyasayı rahatça takip etmekte, gelişmeleri izlemektedir. Günümüzde bilginin doğru ve etkili kullanımı, önemli fırsatlar yaratmaktadır. Gelişen teknoloji ile bir ürüne ulaşabilmek için artık fiziki mekân sorunu kalmamıştır. Çünkü, bilgi teknolojilerinin (bilgisayar, internet vb.) kullanımı sayesinde pek çok alana kolay ve hızlı bir şekilde ulaşılabilir. Bilgiye erişimde herhangi bir engel yoktur. Ayrıca bilgi teknolojileri ile yapılan işlemler düşük bir maliyet sağlamaktadır.

Bilgi, birey için önemli bir kaynaktır. Avantaj elde edebilmenin ve varolabilmenin temelidir. Bilinen, bir anda kazanılamayan ve aktarılamayan bilgi ise, örtülü bilgi olarak tanımlanmaktadır. Örtülü bilgi, bireye ve yöreye göre olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Özü itibarıyla örtülü bilgi, kolay elde edilemediğinden ve taklidi zor olduğundan rekabet avantajı sağlamaktadır.

Yöre odaklı örtülü bilgi ise, çalışmanın esas konusunu oluşturmaktadır. Burada tarih, fiziki çevre, dini ve kültürel unsurlar ön plandadır. Ülkemizde de pek çok örtülü bilgi alanına rastlamak olanaklıdır. Çalışmada Şirince'deki örtülü bilgi alanları ele alınmış ve yöresel örtülü bilgi unsurlarında öne çıkan tarihi, fiziki, dini ve kültürel etkenler incelenmiştir. Örtülü bilgi alanlarının hem kültürel hem de ekonomik anlamda değeri katmış anlaşılmıştır. Ayrıca Şirince'de rekabeti öne çıkartan örtülü kaynaklar üzerine yapılan ankette önemli bulgulara varılmıştır. Buna göre, anketin cevaplarının önemli bir yüzdesi Şirince'nin örtülü bir kaynak olduğunu göstermektedir. Şirince'nin sahip olduğu potansiyellerin doğru belirlenmesi, korunması ve geliştirilmesi yöreye önemli avantajlar getirecektir. Yörede özellikle bilgi teknolojilerinin etkisi ele alınmış ve örtülü bilgi kaynakları ile olan ilişkisi incelenmiştir.

Yapılan incelemeler sonucunda, yöresel örtülü bilgi kaynakları, bilgi teknolojileri (bilgisayar, internet, video vb.) ile desteklendiğinde olumlu sonuçlar elde edilecektir. Çünkü, bilgi teknolojileri ile örtülü bilgi unsurları açığa çıkacak ve bilinen fakat aktarılamayan bilgi açık bilgi haline dönüşecektir. Bunun yapılması ile hem örtülü bilgi açık hale gelecek hem de Şirince bu durumdan olumlu etkilenecektir. Yapılan betimsel istatistik ile elde edilen frekans dağılımları, örtülü bilgi özelliklerini test etmiştir. Yapılan frekans dağılımlarında usta-çırak ilişkisi, deneyim, ifade edilememe, taklit zorluğu, fiziki çevre, bireysellik, din, gelenek ve kültür öğeleri incelenmiştir. Yapılan incelemelerde usta-çırak ilişkisi % 71.3, deneyim % 92.9, ifade edilememe % 85.7, taklit zorluğu % 42.8, fiziki çevre % 92.8, bireysellik % 92.8, din % 64.3, gelenek % 64.2, kültür % 78.5 oranında çıkmıştır.

Örtülü bilgi unsurlarının somutlaştırılması yanında bu kaynakların keşfi de önemli bir konudur. Şirince'deki örtülü bilgi kaynakları araştırıldığında dini (kilise), kültür (şarap yapımı, evleri, el işleri), tarihi ve fiziki çevre (doğası)'nin öne çıktığı görülmektedir. Yöredeki evler eski mimari özelliklere sahiptir ve özünde örtülü bilgiyi barındırmaktadır. Yöre, bu özellikleri ile diğer yerlere göre rekabet üstünlüğü elde etmiştir ve sahip olduğu özellikleri ile öne çıkmıştır. Yörede sahip olunan değerler somutlaştırma (hikayeleştirme, model alma, fotoğraflama, video, belgesel, görüşme tekniği ve yazılı kaynak haline getirme) ile açığa çıkartılabilir.

Örtülü bilgi unsurlarının açığa çıkartılması, hem örtülü kaynakların üstünlük elde etmesi hem de öne çıkmasında etkilidir. Ayrıca yörenin gelişimi ve ekonomisi açısından da bu önemlidir. Şirince'nin sahip olduğu kaynaklar keşfedilmiştir. Sahip olunan kültürel öğeler ve örtülü kaynaklar belirlidir. Bundan sonra yapılacak olan örtülü kaynakların en doğru şekilde açığa çıkartılmasıdır. Bilgi teknolojileri etkin ve doğru şekilde kullanıldığı takdirde, Şirince'deki örtülü kaynaklar rekabet arenasında öne çıkacaktır. Ayrıca bu durum, hem yöre hem de ülke ekonomisi için katkı anlamına gelmektedir. İnsanlar günümüzde geçmiş/tarihi değerlere önem vermekte ve adeta doğala yönelmektedir. Şirince, doğallığı yansıtmaktadır. Sahip olduğu potansiyeller ile hem ulusal hem de uluslararası alanda öne çıkmaması elde değildir. Fiziki çevresi, büyüleyici mimarisi ile

önemli bir turizm alanıdır. Özündeki kültürel mirasın açığa çıkartılması kaçınılmazdır. Kültürün gelişen teknolojiye rağmen iyi korunabilmesi gerekmektedir.

Çalışmanın sonuçlarından sonra bazı önerilerin sıralanması konudan çıkarılacak önemli noktaları vurgulamak açısından önemlidir. Bunlar;

- Örtülü bilgi alanları, önemli birer potansiyeldir. Bu alanların keşfi ve öne çıkarılması zorunludur.
- Şirince gibi pek çok örtülü bilgi kaynağı rekabet avantajı getirmektedir. Bu kaynaklar, hem birey hem de devletçe korunmalıdır.
- Sahip olunan avantajları öne çıkartabilmenin en önemli adımı örtülü bilginin somutlaştırılması yani açığa çıkarılmasıdır.
- Örtülü bilgi alanlarının somutlaştırılması (video, internet, CD/DVD vb.) ile stratejik bir güç elde edildiği unutulmamalıdır.
- Örtülü bilgi alanlarının taklidinin zorluğu bir üstünlüktür. Bu üstünlük örtülü bilgi kaynaklarının korunması ve geliştirilmesi ile devam ettirilmelidir.
- Bilgi teknolojilerinin örtülü bilgi için önemli bir fırsat olduğu unutulmamalıdır.
- Örtülü bilgi alanları (Şirince gibi), hem ekonomik hem de kültürel anlamda önemli katkılar sağladığı bilinmelidir. Bu tür yerlerin korunması ve desteklenmesi için teşvik yapılmalıdır.
- Şirince, kültürel miras açısından da önemli bir yöredir. Bunun için kültürü korumak için her türlü çaba sarfedilmelidir.
- Örtülü bilgi alanları, içinde bulundukları yörenin gelişimi ve kalkınmasında da kilit role sahiptir. Bu durumun hem yöre hem de ülke gelişimi için gerekli olduğu bilinmelidir.

- Örtülü bilgi alanlarına sahip çıkabilmek için devletçe iyi bir politika geliştirilmeli ve insanlar eğitilmelidir.
- Örtülü bilgi alanlarının kültürel bir pazar haline dönüştürülmesi halinde turizme olan katkıları görülebilmelidir.
- Teknolojik gelişmelerin örtülü bilgi için doğru yönde kullanılmasına çalışılmalıdır.
- Kültürel bir miras olan örtülü bilgi kaynaklarının temelindeki unsurlar, önemli bir güç oluşturması açısından ele alınmalıdır.
- Bilgi teknolojileri, örtülü bilginin gelişimine ve analizine yol gösterici olmalıdır. Sahip olduğu tekniklerle örtülü unsurları bozmadan örtülü bilgiye yön verebilmelidir.
- Bilgi teknolojileri (internet, video, CD/DVD vb.) ile somutlaştırılan unsurların zayıflıkları ve üstünlükleri görülebilmeli ve ona uygun bir şekilde hareket edilmelidir.
- Çalışmada Şirince'nin öne çıkartılması, ülkedeki diğer örtülü kaynaklar için de örnek oluşturabilmeli ve bu kaynaklar rekabet unsuru haline getirilebilmelidir.

ÖZET

Bilgi, günümüzde tüm toplumları etkileyen kaçınılmaz bir süreçtir. İnsanlık için oldukça önemli bir güçtür. Rekabet edebilmenin ön koşulu, değişimin adıdır. Kısaca, vazgeçilmez bir kaynaktır. Hız ve etkinlik getirmektedir. Bu nedenle ekonomi içerisinde kilit rol oynamaktadır. Bilgi ekonomisindeki gelişmeler; üretim-tüketim ağını ve büyümeyi etkilemekte, yenilik tabanlı, ağ temelli bir yapı oluşturmaktadır. Dolayısıyla üretim; daha etkin, ekonomi daha canlı hale gelmektedir.

Bilgi ekonomisinde belirli bir anda kazanılamayan, bireylerin zihninde hissedilebilen, bilinen ancak aktarılmayan bilgiye örtülü bilgi denmektedir. Örtülü bilgi; birey ve yöreye yönelik olmak üzere iki şekildedir. Birey odaklı örtülü bilgi; deneyim ve tecrübeye dayanmaktadır. Eylem ve davranışla dışarı yansımaktadır. Oluşumunda usta-çırak ilişkisi önemlidir. Taklit edilme güçlüğü rekabet avantajları kazandırmaktadır. Yöre odaklı örtülü bilgi ise; kültürel, tarihi, dini, fiziki/çevre ile öne çıkmaktadır. Rekabette üstünlüğün elde edilmesi, örtülü bilginin keşfi ve somutlaştırılması ile anlam bulmaktadır. Somutlaştırılma ise; model alma, hikâyeleştirme, görüşme tekniği, fotoğraflama, yazılı kaynak haline getirme (kitap, makale vb.), video/CD/DVD olarak yayınlama ve belgesel oluşturma ile olanaklıdır.

Bu çalışmada, bilgi ekonomisi süreciyle ortaya çıkan bilgi teknolojilerinin (internet, video/CD/DVD vb.) Şirince'deki örtülü bilgi kaynakları ile ilişkisi ele alınmıştır. Bilgi teknolojilerinin örtülü bilgi kaynaklarına olan etkisi konu edilmiştir. Çalışmada toplanan istatistiki sonuçlardan, Şirince'nin örtülü bir kaynak olduğu ve bilgi teknolojilerinin Şirince'ye olan etkileri görülmektedir. Sonuç olarak bilgi teknolojilerinin, Şirince ekonomisine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

SUMMARY

In our present time, knowledge is an indispensable process that affects all communities. It is a quite important power for humanity. It is the prerequisite of competition and the name of the change. Shortly, it is an indispensable source. It brings speed and effectiveness. Therefore, it plays the key role for the economy. The improvements in knowledge economy affect production-consumption network and development, and it creates an innovation-based and network-oriented structure. Thus, production becomes more efficient and economy becomes a more live one.

Tacit knowledge is defined as the knowledge which can not be gathered in a definite time, and can be felt in the minds of individuals but can not be transferred. Tacit knowledge is divided into two as tacit knowledge directed to the individual and the one directed to the neighborhood. The tacit knowledge directed to the individual depends on experience and experiment. It is reflected by actions and behavior. The Master-Apprentice is important in its formation. The difficulty of imitating it brings some competitive advantages. Neighborhood-focused tacit information shows itself with cultural, historical and physical/and neighborhood information. The gathering of superiority in competition becomes meaningful with the discovery and embodiment of tacit knowledge. Embodiment is possible by means of taking model, narration, the techniques of interview, taking photos, turning it into written sources (book, article etc.) publishing it in the form of video/CD/DVD and creating documentaries.

The relations between knowledge technologies that have come into existence with the process of knowledge economy (internet, video/CD/DVD etc.) and the tacit knowledge resources in Şirince. The influence of knowledge technologies onto tacit knowledge resources has been taken as the subject. From the statistical data gathered in the study, it has been seen that Şirince is a tacit resource and knowledge technologies have impacts on Şirince. Consequently, it has been predicted knowledge technology will contribute to the economy of Şirince.

TEŞEKKÜR

Çalışmamda yardımlarından dolayı tez danışmanım Yrd. Doç Dr. Hulusi DOĞAN'a, Doç. Dr. Fuat ERDAL'a, Yrd. Doç. Dr. Necmiye CÖMERTLER'e, Nazilli'deki arkadaşlarıma ve her zaman yanımda olan Annem'e teşekkür ediyorum.

KAYNAKÇA

- AL-JAYYOUSI, O., 2004. "Greywater Reuse: Knowledge Management for Sustainability". **Desalination**, Vol. 167. 27-37.
- AYDOĞAN, N. and LYON, T. P., 2004. "Spatial Proximity and Complementarities in the Trading of Tacit Knowledge". **International Journal of Industrial Organization**, Vol. 22. 1115-1135.
- BALCONI, M., 2002. "Tacitness, Codification of Technological Knowledge and the Organization of Industry". **Research Policy**, Vol. 31. 357-379.
- BARUTÇUGİL, İ., 2002. **Bilgi Yönetimi**. Kariyer Yayıncılık, İstanbul. 232 s.
- BENSGHİR, T. K., 1996. **Bilgi Teknolojileri ve Örgütsel Değişim**. TODAİ Yayın No: 274, Ankara. 385+xx s.
- BERMAN, S. L. and DOWN, J. and HILL, C. W. L., 2002. "Tacit Knowledge As A Source of Competitive Advantage In The National Basketball Association". **Academy of Management Journal**, Vol. 45. No. 1. 13-31.
- BLOODGOOD, J. M. and SALISBURY, D., 2001. "Understanding the Influence of Organizational Change Strategies on Information Technology and Knowledge Management Strategies". **Decision Support Systems**, Vol. 31. No.1. 55-69.
- BOIRAL, O., 2002. "Tacit Knowledge and Environmental Management". **Long Range Planning**, Vol.35. No. 3. 291-317.
- BUCKLEY, R., 2003. "Natural Area Tourism: Ecology Impacts and Management". **Annals of Tourism Research**, Vol. 30. No.2. 497-499.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., 2002. **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı**. Pegem Yayıncılık, Ankara. 179+xii s.

- CAEGENEM, W.V., 2005. "Inter-firm Migration of Tacit Knowledge: Law and Policy". **Prometheus**, Vol. 23. No. 3. 285-306.
- CANO, L. M. and MYSYK, A., 2004. "Cultural Tourism, The State and The Day of The Dead". **Annals of Tourism Research**, Vol. 31. No. 4. 879-898.
- COLLINS, J. D. and HITT, M. A., 2006. "Leveraging Tacit Knowledge in Alliances: The Importance of Using Relational Capabilities to Build and Leverage Relational Capital". **J. Eng. Technology Management**, Vol. 23. No. 3. 147-167.
- DAWSON, P., 1997. "In at the Deep End: Conducting Processual Research on Organizational Change". **Scandinavian Journal of Management**, Vol. 13. No. 4. 389-405.
- DIERICKX, I. and COOL, K., 1989. "Asset Stock Accumulation and Sustainability of Competitive Advantage". **Management Science**, Vol. 35. No.12. 1504-1511.
- DOĞAN, H., 2001. **Karşı Etkileşimli Pazarlama**. Fakülte Kitabevi, Isparta. 143 s.
- DOĞAN, H., 2006. **Ahilik ve Örtülü Bilgi**. Ekin Kitabevi, Bursa. 210+xi s.
- DUMAS, A. and FENTEM, A., 1998. "Totemics: New Metaphor Techniques to Manage Knowledge From Discovery to storage and Retrieval". **Technovation**, Vol.18. No. 8-9. 513-521.
- DURACK, K.T., 2004. "Tacit Knowledge in Patent Applications: Observations on the Value of Models to Early US Patent Office Practice and Potential Implications for the 21st Century". **World Patent Information**, Vol. 26. No. 2. 131-136.
- EDMONSON, A.C., WINSLOW, A. B., BOHMER, R. M. J., and PISANO, G. P., 2003. "Learning How and Learning What: Effects of Tacit and Codified Knowledge on Performance Improvement Following Technology Adoption". **Decision Sciences**, Vol. 34. No. 2. 197-223.

- EKİN, N., 1998. **Bilgi Ekonomisinde Elektronik Ticaret**. İstanbul Ticaret Odası Yayın No: 1998-61, İstanbul. 174 s.
- ERKAN, H., 1998. **Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme**. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara. 251+xvii s.
- ERTÜRK, M., 2000. **İşletmelerde Yönetim ve Organizasyon**. Beta Yayıncılık, 3. Baskı. İstanbul. 294+xxii s.
- GRANT, R. M., 1991. “The Resource-Based Theory of Competitive Advantage: Implications for Strategy Formulation”. **California Management Review**, Vol. 33. No. 3.114-135.
- GRIGORENKO, E. L., STERNBERG, R. J. and STRAUSS, S., 2006. “Practical Intelligence and elementary-school Teacher Effectiveness in the United States and Israel: Measuring the Predictive Power of Tacit Knowledge”. **Thinking Skills and Creativity**, Vol. 1. No.1. 14-33.
- GRIMALDI, R. and TORRISI, S., 2001. “Codified-Tacit and General-Specific Knowledge in the Division of Labour Among Firms a Study of The Software Industry”. **Research Policy**, Vol. 30. No. 9.1425-1442.
- HALL, R. and ANDRIANI, P. P., 2003. “Managing Knowledge Associated with Innovation”. **Journal of Business Research**, Vol. 56. No. 2. 145-152.
- HEDLUND, J., FORSYTHE, G. B., HORVATH, J. A., WILLIAMS, W. M., SNOOK, S. and STERNBERG, R. J., 2003. “Identifying and Assessing Tacit Knowledge: Understanding the Practice Intelligence of Military Leaders”. **The Leadership Quarterly**, Vol. 14. No. 2. 117-140.
- HERBIG, B., BÜSSING, A. and EWERT, T., 2001. “The Role of Tacit Knowledge in the Work Context of Nursing”. **Journal of Advanced Nursing**, Vol. 34. No. 5. 687-695.

HOWELLS, J. R. L., 2002. "Tacit Knowledge, Innovation and Economic Geography".
Urban Studies, Vol. 39. No. 5-6. 871-884.

http:1, BARCA, M., "Yeni Ekonomide Bilgi Yönetiminin Stratejik Önemi".
http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=145 (29.08.2005)

http:2, GÜRAK, H., "Önce Bilgili İnsan - Ekonomik Büyüme ve Refahın Gerçek
Kaynakları Olan: Üretken Bilgi (Teknoloji) ve Bilgili İnsan Üzerine".
http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=280 (16.09.2005)

http:3, <http://www.internetworldstats.com/stats.htm#top> (22.10.2005)

http:4, TÜİK, http://www.tuik.gov.tr/yillik/Ist_gostergeler.pdf (15.12.2005)

http:5, <http://www.igeme.org.tr/tur/pratik/hizmetson.pdf> (22.12.2005)

http:6, ALKAN, M., "Öğrenen Organizasyonlar".
http://www.bilgiyonetimi.org/cm/yon/mkl_gos.php?nt=526 (06.01.2006)

http:7, KAYALI, M. M., "Bilgi Ekonomisinin Finansal Piyasalar Üzerine Etkileri".
<http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/14-04.pdf> (05.01.2006)

http:8, <http://www.imamcagdas.com> (29.11.2006)

http:9, ARNA, S., "Namazımı Kılarım, Gollerimi Atarım".
<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=214869> (10.12.2006)

http:10, <http://www.avanosevi.com/tr/avanos1.html> (10.09.2006)

http:11, <http://www.sihirlitur.com/gezi/nemrut/yorum.html> (10.09.2006)

http:12, <http://www.sihirlitur.com/gezi/mardin/yorum.html> (12.09.2006)

http:13, <http://www.tatildefteri.com/nemrut.aspx> (12.09.2006)

- http:14, ASLANOĞLU, İ., “Kültür ve Medeniyet Kavramları”.
www.hbektas.gazi.edu.tr/15.dergi (10.12.2005)
- http:15, http://www.tb-yayin.gov.tr/basili/2001/el_sanatlari_orta.htm (10.10.2006)
- http:16, <http://www.gantep.edu.tr/static2/gkultur.php> (10.10.2006)
- http:17, <http://www.safranboluturizm.com.tr/safranbolu.html> (11.10.2006)
- http:18, <http://www.geocities.com/savurunsesi/Suryanitarihi.html> (28.11.2006)
- http:19, <http://www.suryaniler.com/gelenek6.asp> (28.11.2006)
- http:20, <http://www.didimli.com/apollon.htm> (28.11.2006)
- http:21, <http://www.ntvmsnbc.com/news/323521.asp> (29.11.2006)
- http:22, <http://www.kaymakli.com/dogalyap.htm> (29.11.2006)
- http:23, <http://www.fotografya.gen.tr/issue-7/solanrenkler.html> (01.12.2006)
- http:24, PARLAK, E., “Şelpe Tekniği”. <http://www.turkuler.com/baglama/selpe.asp>
(30.11.2006)
- http:25, ERGÜN, M., “Bilimsel Araştırma Yöntemleri”.
<http://www.egitim.aku.edu.tr/yontem.htm> (21.12.2006)
- HUGHES, H. and ALLEN, D., 2005. “Cultural Tourism in Central and Eastern Europe: The Views of Induced Image Formation Agents”. **Tourism Management**, Vol. 26. No. 2. 173-183.
- İBİCİOĞLU, H. ve DOĞAN, H., 2006. **İşletmelerde Örtülü Bilgi ve Önemi**. Ekin Kitabevi, Bursa, 258+xii s.
- JOHANNESSEN, J. A., OLSEN, B. and OLAISEN, J., 1999. “Aspects of Innovation Theory Based on Knowledge Management”. **International Journal of Information Management**, Vol 19. No. 2. 121-139.

- JOHANNESSEN, J. A., OLAISEN, J. and OLSEN, B., 2001. "Mismanagement of Tacit Knowledge: The Importance of Tacit Knowledge, The Danger of Information Technology and What to do About It". **International Journal of Information Management**, Vol. 21. No. 1. 3-20.
- JONES, R. D., 2006. "Histories of Tourism: Representation, Identity and Conflict". **Annals of Tourism Research**, Vol.33. No. 3. 876-878.
- KAPLAN, A., KÜÇÜKERBAŞ, E. ve ÖZKAN, B., 1997. "Şirince Yerleşiminin Rekreatif Turizm Yönüyle İncelenmesi". **Birinci Uluslararası Geçmişten Günümüze Selçuk Sempozyumu**. Selçuk Belediyesi Yayınları, 397+xxi s.
- KOFMAN, F. And SENGE, P., 1993. "The Heart of Learning Organizations". **Organizational Dynamics**, Vol. 22. No.2. 5-23.
- KOSKINEN, K.U., 2000. "Tacit Knowledge as a Prometer of Project Success" **European Journal of Purchasing & Supply Management**, Vol. 6. No. 1. 41-47.
- KOSKINEN, K.U. and VANHARANTA, H., 2002. "The Role of Tacit Knowledge in Innovation Process of Small Technology Companies". **International Journal of Production Economics**, Vol. 80. No. 1. 57-64.
- KUTLU, E., 2000. **Bilgi Toplumunda Kalkınma Stratejileri**. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları; No. 1209. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları; No: 167, Eskişehir. 170+viii s.
- LAWSON, C. and LORENZ, E., 1998. "Collective Learning, Tacit Knowledge and Regional Innovative Capacity". **Regional Studies**, Vol. 33. No.4. 305-317.
- LUBIT, R., 2001. "Tacit Knowledge and Knowledge Management: The Keys to Sustainable Competitive Advantages". **Organizational Dynamics**, Vol. 29. No. 3. 164-178.
- MACDONALD, R. and JOLLIFFE, L., 2003. "Cultural Rural Tourism: Evidence From Canada". **Annals of Tourism Research**, Vol. 30. No. 2. 307-322.

- MAJUMDAR, S., 2005. "Preservation and Conservation of Literacy Heritage: A Case Study of India". **The International Information & Library Review**, Vol. 37. No. 3. 179-187.
- MALONE, D., 2002. "Knowledge Management a Model for Organizational Learning". **International Journal of Accounting Information Systems**, Vol. 3. No. 2. 111-123.
- MANN, P., 2001. "Tacit Knowledge in an Age of Reform". **The International Journal of Human Resource Management**, Vol. 12. No: 1. 76-90.
- MASCITELLI, R., 2000. "From Experience: Harnessing Tacit Knowledge to Achieve Breakthrough Innovation". **J. Prod. Innovation Management**, Vol. 17. No. 3. 179-193.
- MCGIL, M. And SLOCUM, J., 1993. "Unlearning the Organization". **Organizational Dynamics**, Vol. 22. No. 2. 67-79.
- MITRI, M., 2003. "Applying Tacit Knowledge Management Techniques for Performance Assessment". **Computers & Education**, Vol. 41. No. 2. 173-189.
- NONAKA, I., TOYAMA, R. and KONNO, N., 2000. "SECI, Ba and Leadership: a Unified Model of Dynamic Knowledge Creation". **Long Range Planning**, Vol. 33. No. 1, 5-34.
- ÖZGÜLER, V. C., 2003. **Yeni Ekonomi Anlayışı Kapsamında Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler: Türkiye Örneği**. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları; No. 1479. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları; No. 179, Eskişehir. 247+xiii s.
- PERRET, R., BORGES, M. R. S. and SANTORO, F. M., 2004. "Applying Group Storytelling in Knowledge Management". **10. CRIWG, LNCS**. Vol. 3198. 34-41.

- POWELL, T. C. And DENT-MICALLEF, A., 1997. "Information Technology as Competitive Advantage: The Role of Human, Business and Technology Resources", **Strategic Management Journal**, Vol. 18. No. 5. 375-405.
- REED, R. and DEFILLIPPI, R. J., 1990. "Casual Ambiguity, Barriers to Imitation and Sustainable Competitive Advantages". **Academy of Management Review**, Vol. 15. No. 1. 88-102.
- ROBERTS, J., 2001. "The Drive to Codify: Implications for the Knowledge-based Economy". **Prometheus**, Vol. 19. No. 2. 99-116.
- ROPO, A. and PARVIAINEN, J., 2001. "Leadership and Bodily Knowledge in Expert Organizations: Epistemological Rethinking". **Scandinavian Journal of Management**, Vol. 17. No. 1. 1-18.
- SAVIOTTI, P. P., 1998. "On the Dynamics of Appropriability, of Tacit and of Codified Knowledge". **Research Policy**, Vol. 26. No. 7-8. 843-856.
- SAYIN, Ö., 1997. "Şirince Köyü'ne Sosyolojik Bir Bakış". **Birinci Uluslararası Geçmişten Günümüze Selçuk Sempozyumu**. Selçuk Belediyesi Yayınları, 397+xxi s.
- SCHULZ, M. and JOBE, L. A., 2001. "Codification and Tacitness as Knowledge Management Studies: An Empirical Exploration". **Journal of High Technology of Accounting Information Systems**, Vol. 12. No. 1. 139-165.
- STYHRE, A., 2004. "Rethinking Knowledge: A Bergsonian Critique of the Notion of Tacit Knowledge". **British Journal of Management**, Vol. 15. No. 2. 177-188.
- TAGGART, G., 2002. "Spiritual Literacy and Tacit Knowledge". **Journal of Beliefs & Values**, Vol. 23. No. 1. 7-17.
- TAPSCOTT, D., 1998. **Dijital Ekonomi**. (Çev: Ece KOÇ, Editör: Ahmet BUĞDAYCI). Koç Sistem Yayınları No: 5, İstanbul. 304+xv s.

- TEECE, D. J., RUMELT, R., DOSI, G. and WINTER, S., 1994. "Understanding Corporate Cohence Theory and Evidence". **Journal of Economic Behaviour and Organization**, Vol. 23. No.1. 1-30.
- TÜL, Ş., 1997. **Şirince, Bir Zamanlar Çirkince**. Ege Yayınları No: 10. Gezi Dizisi No: 2, İstanbul. 67 s.
- UĞUROĞLU, A., SALGIRLI, S., ATAKAN, M. ve GÜLER, S., 1983. **Şirince’de Tarihsel Dokunun Korunması ve Turizm Amaçlı Kullanımı**. Kültür ve Turizm Bakanlığı (Planlama ve Yatırımlar Dairesi Araştırma Grup Başkanlığı) Yayın No: 1983/3, Ankara. 72 s.
- URAL, A. ve KILIÇ, İ., 2005. **Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS İle Veri Analizi**. Detay Yayıncılık, Ankara. 274 s.
- WATSON, J., LYSONSKI, S., GILLAN, G. T. and RAYMORE, L., 2002. "Cultural Values and Important Possessions: A Cultural Analysis". **Journal of Business Research**, Vol. 55. No. 11. 923-931.
- WEIGELT, K. and CAMERER, C., 1988. "Reputation and Corporate Strategy: A Review of Recent Theory and Applications". **Strategic Management Journal**, Vol. 9. No. 5. 443-454.
- WONG, W. L. P. and RADCLIFFE, D. F., 2000. "The Tacit Nature of Design Knowledge". **Technology Analysis & Strategic Management**, Vol. 12. No. 4. 493-512.
- WOO, J. H., CLAYTON, M. J., JOHNSON, R. E., FLORES, B. E. and ELLIS, C., 2004. "Dynamic Knowledge Map: Reusing Experts' Tacit Knowledge in The AEC Industry". **Automation in Construction**, Vol. 13. No. 2. 203-207.

ÖZGEÇMİŞ

Süleyman BOLAT, 10.08.1980’de Çorum’da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Ankara’da tamamladı. 2002 yılında Adnan Menderes Üniversitesi Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü’nden mezun oldu. 2004 yılında ise, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans öğrenimine başladı.

ANKET SORULARI

Aşağıdaki sorular, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırlanmakta olan "Bilgi Ekonomisinde Örtülü Bilginin Önemi ve Rekabet Avantajı Yaratmada Örtülü Bilgi Kaynaklarının Keşfi: Şirince'de Bir Uygulama" adlı tez çalışması için düzenlenmiştir. Yanıtlarınız için teşekkür ederim.

Süleyman BOLAT

Mesleği :

Yaşı: 1- (18–30) 2- (31–40) 3- (41–50) 4- (51 ve üzeri)

Eğitimi: 1- İlköğretim 2- Lise 3- Yüksekokul

Mesleki tecrübesi: 1- (1-5 yıl) 2- (6-10 yıl) 3- (11-20 yıl) 4- (21 ve üzeri)

1- Bu işi ben de büyüklerimden öğrendim.

a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

2- Bu işe bizim ata mesleği de denebilir.

a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

3- Bu işin inceliklerini büyüklerimizden görerek öğrendik.

a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

4- Bu iş nesilden nesile kültürel bir mirastır.

a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

5- İşimizde büyüklerimizin öğütler/sözleri bir kılavuzdur.

a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

6- Bizim işi (mesleği) yapmadan öğrenmek zordur.

a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

7- Bizim işte deneyim önemlidir.

a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

8- Bilgi de deneyime dayalıdır ve ekonomiye katkı sağlar.

a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

9- Bu işi sadece okuyarak (kitaplardan, dergilerden vs.) öğrenmek olanaklı değildir.

a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

10- İşimizdeki deneyimin özünde bilgi vardır.

a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

11- İşimizdeki deneyimler zamanla oluşmaktadır.

a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

12- Yaptığımız işi kelimelerle anlatmak zordur, görmek gerekir.

a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

13- Bu işi yaşamak gerekir.

a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

14- Yaptığımız işi kelimeden çok davranışla ifade ederiz.

- a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

15- İşimizde mutlaka uygulama vardır.

- a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

16- Yaptığımız işi taklit etmek güçtür.

- a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

17- Bu iş bizimle, yöreyle bir bütündür. Onun için talep bulmaktadır.

- a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

18- İşimiz beceri ve yetenek içerdiğinden taklidi zordur.

- a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

19- Yaptığımız iş deneyimle olduğundan taklidi güçtür.

- a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

20- Bizim iş bilgi birikimine dayandığından taklidi zordur.

- a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

21- Yaptığımız iş bireysel beceriye dayanır.

- a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

22- Hammadde kadar insan unsuru da biz de önemlidir.

- a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

23- Birey, işimizde kilit unsurdur.

- a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

24- İnsan, işimizde bilgi ve beceri unsurudur.

- a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

25- İnsan (beşeri sermaye), işimizin olmazsa olmazıdır.

- a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

26- Şirince bir kültür merkezidir.

- a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

27- Yaptığımız işte aslında bir kültürdür.

- a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

28- Yaptığımız işi de bir kültür olarak yaşatmamız gerekir.

- a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

29- Yaptığımız iş Şirince'nin kültürüyle bir birikimdir/bütündür.

- a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

30- Yaptığımız iş Şirince'nin kültür mirasına katkıdır.

- a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

31- İşimiz kültürün maddi (fiziki) boyutunu oluşturur.

- a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e) Katılmıyorum

- 32- Şirince yöresi doğal güzellikleriyle öne çıkmaktadır.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum
- 33- Şirince'nin kendine özgü doğal güzelliği bizim için avantajdır.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum
- 34- Doğal güzellik, Şirince'ye rekabet avantajı/üstünlüğü sağlamaktadır.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum
- 35- Yaptığımız işle, Şirince'nin doğal güzelliği bir bütündür.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum
- 36- Yaptığımız işle Şirince'nin doğal güzelliği bize turizmde, ekonomide üstünlük kazandırmaktadır.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum
- 37- Şirince'de dini, manevi kalıntılar görmek olanaklıdır.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum
- 38- Dini kalıntılar Şirince'ye ayrı bir fiziksel güzellik katmaktadır.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum
- 39- Dini kalıntılar, Şirince ekonomisine avantaj sağlamaktadır.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum
- 40- Dini kalıntılar, doğal güzellik ve şarapçılık bir bütündür.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum
- 41- Dini kalıntılar, Şirince'de inanç turizmi yaratmaktadır.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum
- 42- Şarapçılık biz de geleneksel bir meslektir.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum
- 43- Şirince'de şarap, geleneksel yöntemlerle yapılmaktadır.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum
- 44- Şarap yapımındaki geleneksel yöntemler bize ve Şirince'ye üstünlük sağlamaktadır.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum
- 45- İşimiz, Şirince'nin gelenekleriyle bir bütündür.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum
- 46- Şarabın nasıl yapıldığı görüntülense öğrenmeye katkısı olur.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum
- 47- Şarap yapımının tarihi yazılsa kültürel aktarıma katkı sağlar.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum
- 48- Şarap yapımı fotoğraflansa bize ve Şirince'nin tanıtımına katkı olur.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum
- 49- Şarap yapımı ve Şirince, internet yoluyla tanıtılsa bize katkı sağlar.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum

- 50- İşimizde teknoloji den de yararlanmamız gerekir.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum
- 51- Bilgi teknolojileri (internet, CD/DVD vb.), bizim için de bir fırsattır.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum
- 52- Şarabın tarihini hikayeleştirsek aslında çok güzel olur.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum
- 53- Şaraplarımızın ve Şirince'nin bilgi teknolojilerinden fazlaca yararlanması gerekir.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum
- 54- İşimizin belgesel haline gelmesi Şirince'ye de katkı sağlar.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum
- 55- İşimizin teknoloji ile desteklenmesi turizme de olumlu yansır.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum
- 56- İşimizin doküman haline gelmesi (kitap, makale vs) kalıcılık sağlar.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum
- 57- İşimizde teknoloji desteği maliyet avantajı getirir.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum
- 58- Teknoloji, ekonomimize ve Şirince'ye katkı sağlar.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum
- 59- Teknoloji ile işimizi geliştirebiliriz.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum
- 60- Şaraplarımız, bilgi ve teknoloji ile desteklense iyi olur.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum
- 61- Teknoloji, işimize yenilik katar.
a) Kesinlikle katılıyorum b) Katılıyorum c) Kararsızım d) Kesinlikle katılmıyorum e)Katılmıyorum